

HILJAINEN TIETO – KAIKKIEN TIETO

Tanssitaiteen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lopputyöprosessin
oppaat Oulun taidekoululle

Nellinoora Paju
Opinnäytetyö (ylempi AMK)
Kevät 2025
Taiteen tekijän ja kehittäjän tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Taiteen tekijä ja kehittäjä (YAMK)

Tekijä: Nellinoora Paju

Opinnäytetyön otsikko: Hiljainen tieto – kaikkien tieto - Tanssitaiteen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lopputyöprosessin oppaat Oulun taidekoululle

Työn ohjaaja: Petri Hoppu

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2025

Sivumäärä: 57 + 2 liitettä

Opinnäytetyö sai alkunsa käytännön työelämän tarpeesta kehittää tanssitaiteen taiteen perusopetuksen lopputyöprosessin käytänteitä Oulun taidekoulussa. Työn taustalla vaikuttaa vahvasti Lappeenrannan tanssioppilaitoksen vuosina 2023–2024 johtama tanssitaiteen arviointihanke. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kasata yhteen aiheen olemassa oleva teoria ja hiljainen tieto. Lisäksi yhtenä tärkeänä tavoitteena oli helpottaa opettajien työtä lopputöiden parissa ja asettaa selkeät raamit ja resurssit ohjaamistyölle. Opinnäytetyön toteutustapana käytettiin kehittämishanketta.

Kehittämishankkeen taustalle lähdettiin etsimään tietoa taiteen perusopetuksesta, sen oppimäärien sisällöistä ja lopputyöstä. Taustalla vaikuttivat myös useat muut hankkeet, lopputyöohjeet ja oppaat. Tutkimusmenetelminä tässä opinnäytetyössä käytettiin kahta erillistä teemahaastattelua sekä observointia. Teemahaastatteluissa haastatteluryhminä olivat lopputyön tehneet oppilaat ja lopputöitä ohjanneet opettajat.

Kehittämishankkeen lopputuloksena on kaksi erillistä opasta: Opas lopputyötä tekeväälle oppilaalle ja oma opas lopputyötä ohjaavalle opettajalle. Oppaat on kirjoitettu tanssitaiteen näkökulmasta, ja ne sisältävät tietoa ja ohjeistusta lopputyöprosessin kaikkiin vaiheisiin. Kumpikin opas on suunniteltu palvelemaan sen omaa käyttäjäkuntaa osana Oulun taidekoulun olemassa olevaa lopputyöprosessia. Oppaat tarjoavat laajan katsauksen lopputyön eri vaiheisiin niin opettajalle kuin oppilaallekin. Ne vastaavat kehittämishankkeen aikana esille nousseisiin kysymyksiin ja kehityskohteisiin. Oppaat ovat sisällöltään helppolukuisia ja tiivistävät olennaiset asiat selkeäksi kokonaisuudeksi.

Tämä opinnäytetyö ja sen sisällä toteutettu kehittämishanke vastaavat oikeaan ammatilliseen tarpeeseen ja edistävät Oulun taidekoulun lopputyöprosessin kehittymistä. Opinnäytetyö kokoaa yhteen olemassa olevan teorian ja hiljaisen tiedon yhdeksi ammatilliseksi kokoelmaksi. Kehittämishankkeessa syntyneet oppaat vastaavat niille asetettuihin tavoitteisiin. Tulevaisuudessa Oulun taidekoulun lopputyöprosessia voidaan kehittää vielä tarkentamalla koko prosessin aikataulua, luomalla arviointia helpottava lausepankki sekä selkeyttämällä ja hiomalla todistus pohjaa.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Artistic Development, Master of Culture and Art

Author: Nellinoora Paju

Title of thesis: Tacit knowledge – common knowledge - Guidebooks for the Final Project Process of the Comprehensive Curriculum in Basic Education in the Arts for Oulu Art School

Supervisor: Petri Hoppu

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2025

Number of pages: 57 + 2 appendices

This thesis originated from the practical need to develop the practices of the final project process in the basic education in the arts at Oulu Art School. This work focuses on the viewpoint of the dance curriculum. The purpose of the thesis was to compile the existing theory and tacit knowledge on the subject of the final project process. A second objective was to establish clear frameworks and resources for students and teachers. This thesis was written as a development project.

The thesis is based around the concept of Finnish basic education in the arts. This education model is globally unique. Alongside, educational ventures, guidelines, and manuals related to final projects have been utilized in the writing. The research methods used in this thesis included two separate thematic interviews and observations. The interview groups consisted of students who had completed final projects and teachers who had guided the projects.

The outcome of the development project is two separate final project guidebooks: one for students and another for teachers. They contain information and instructions for all phases of the final project process. The guidebooks are designed to serve as a part of the existing final project process at Oulu Art School.

This thesis and the development project carried out within it respond to a genuine professional need and promote the development of the final project process at Oulu Art School. The guides produced in the development project meet the objectives set for them. In the future, the final project process at Oulu Art School can be further developed by refining the timeline of the entire process, creating a phrase dictionary to facilitate grading, and clarifying the graduation certificate template.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS	4
SANASTO	5
1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHTIA	8
2.1 Tanssitaiteen arviointihanke 2023–2024	8
2.2 Kehittämishanke tutkimusmenetelmänä	14
2.3 Tutkimusmenetelmät ja lähteet.....	16
3 TAITEEN PERUSOPETUS	20
3.1 Historiaa ja nykyaikaa	20
3.2 TPO Oulun taidekoulussa	24
3.3 Lopputyön tekeminen TPO:ssa	27
3.4 Lopputyöprosessin käytänteet Oulun taidekoulussa	31
4 LOPPUTYÖPROSESSIN KEHITTÄMINEN.....	37
4.1 Tarkastelussa kolmen tanssioppilaitoksen opetussuunnitelmat	38
4.2 Teemahaastatteluiden tulokset ja reflektointi	41
5 TULOKSENA UUDET LOPPUTYÖPROSESSIN OPAAAT.....	49
5.1 Oppilaan opas	49
5.2 Opettajan opas	53
6 POHDINTA	56
LÄHTEET	59
LIITTEET	63

SANASTO

Tässä opinnäytetyössä esiintyy muutamia taiteen perusopetukseen ja sitä antaviin tahoihin liittyviä lyhenteitä. Nämä lyhenteet esiintyvät tekstissä useamman kerran ja siksi ne on avattu tiivistetyksi alla olevassa taulukossa. Kyseisiä lyhenteitä käytetään myös muissa virallisissa teksteissä ja lähteissä.

käsite	selite
ETOL ry	Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto ry on sirkus- ja teatteritaiteen taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten yhteinen etujärjestö, joka toimii myös koulujen välisenä yhteistyökanavana (ETOL ry, s.a.).
OPS	Opetussuunnitelma sanalla voidaan viitata tekstissä sekä Opetushallituksen valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan tai oppilaitosten omiin opetussuunnitelmiin. Tekstissä tulee selkeästi ilmi, mistä OPS:stä on kussakin kohdassa kyse.
STOPP ry	Suomen tanssioppilaitostenliitto Stopp ry toimii Suomessa tanssioppilaitosten yhdysside- ja etujärjestönä (STOPP ry, s.a.).
TPO	Taiteen perusopetus on paikallista, vapaa-ajalla annettavaa taidekasvatusta (Taiteen perusopetusliitto ry, 2019a).

1 JOHDANTO

Tämä kehittämishanke sai alkunsa työelämän tarpeesta kehittää jo olemassa olevaa konseptia, taiteen perusopetuksen lopputyön prosessia. Oulun taidekoulussa on jo vuosien ajan tehty taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lopputöitä. Toistaiseksi kukaan ei ole vielä aikaisemmin ehtinyt pysähtyä asian äärellä ja pohtimaan syvällisemmin, millainen ohjeistus palvelisi ohjaavaa opettajaa ja lopputyötä tekevää oppilasta parhaiten. Viralliset ohjeet ja ohjeistukset tulevat Opetushallituksen opetussuunnitelmasta. Lopputyön tekemiseen ja ohjaamiseen on siis olemassa jonkinlainen pohja, mutta jokainen koulu, taiteenala ja lopputyö on kuitenkin erilainen. Tämä asia vaatii siis raamit, jotta sitä voidaan lähteä helposti soveltamaan koulu- ja taiteenalakohtaisesti.

Tässä opinnäytetyössä esitelty kehittämishanke Oulun taidekoulun lopputyöprosessin selkeyttämiseksi tehdään organisaation sisältä. Olen itse toiminut Oulun taidekoulussa tuntiopettajana syksystä 2021 asti sekä tehnyt 13 kuukauden viransijaisuuden tanssitaiteen linjan vastaavana kaudella 2024–2025. Oppaissa ja tässä opinnäytetyössä esitetyt ajatukset, mielipiteet ja näkemykset tulevat aiheen kanssa jatkuvasti työskentelevän henkilön näkökulmasta.

Oulun taidekoulussa on ohjattu lopputöitä jo pitkään, sillä Oulun taidekoulun historia ulottuu 1980-luvulle asti. Monelle opettajalle on siis jo muodostunut omia tapoja ohjata lopputöitä, ja heille on vuosien varrella karttunut paljon ohjaustyöhön tarvittavaa käytännön tietoa, hiljaista tietoa. Niin sanottujen konkariopettajien on siis helpompi lähteä ohjaamaan lopputyöntekijää, sillä heillä on aikaisempien vuosien osaaminen ja kokemus aiheesta. Uuden opettajan saattaa kuitenkin olla aluksi hankala hahmottaa, millaisesta kokonaisuudesta on kyse. Opettajan olisi hyvä saada alkuun apua ja ohjeita, kuinka oppilasta ohjataan prosessin alkuun ja sen aikana.

Vaikka Oulun taidekoulussa on tehty lopputöitä useiden vuosien ajan, niin yhä vuodesta toiseen sekä oppilaat että opettajat ovat samojen kysymysten äärellä: Mistä tulee aloittaa? Mitkä ovat tavoitteet? Tuleeko taas kiire? Lopputyön prosessiin ei ole siis aikaisemmin ollut yhtä selkeää ohjeistusta. Käsittelen tässä

kehittämishankkeessa ja opinnäytetyössä taiteen perusopetuksen lopputyön tekemistä tanssitaiteen näkökulmasta, sille se on itselleni tutuin taiteenala. Oulun taidekoululla on kuitenkin mahdollista tehdä taiteen perusopetuksen lopputyö myös kuvataiteesta, sirkustaiteesta ja teatteritaiteesta.

Tämän kehittämishankkeen tavoitteena on siis luoda selkeämmät ohjeet ja konkreettiset oppaat Oulun taidekoulun tanssitaiteen taiteen perusopetuksen loppu-
töiden toteuttamiseen, ohjaamiseen ja arviointiin. Tavoitteenani on selkeyttää ohjeistukset sekä lopputyötä tekeväille oppilaalle sekä sitä ohjaavalle opettajalle. Oppaiden avulla molemmat osapuolet tietävät mitä tekevät, millaisessa aikataulussa ja millaisia vastuualueita omaan työskentelyyn kuuluu. Oppaiden tarkoituksena on ennen kaikkea vähentää sitä työn määrää, joka syntyy, kun samoja asioita joudutaan etsimään vuodesta toiseen uudelleen ja uudelleen.

Tässä kehittämishankkeessa toteutettujen oppaiden tarkoituksena on lyhyesti ja ytimekkäästi avata lukijalle lopputyön tarkoitus, sen osa-alueet, vaadittavat kriteerit ja käytössä olevat toimintatavat. Oppaaseen on helppo palata ja sen avulla on myös helppo esittää tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. Oppaat eivät anna lopullisia, valmiita vastauksia, vaan ne tarjoavat tukea koko lopputyöprosessiin. Keskeisimmät tutkimuskysymykseni ovatkin: Miten helpotan ja selkeytän ohjaavan opettajan työtä? Millaista tukimateriaalia ohjaavat opettajat tarvitsevat? Millaista tukimateriaali lopputyötä tekevät oppilaat tarvitsevat? Miten kokoaan tiedon kattavasti ja tiiviisti yhteen?

Tämä opinnäytetyö esittelee lukijalleen tiivistetysti taiteen perusopetuksen, sen laajan oppimäärän opintoihin kuuluvan lopputyön, työssä käytetyt erilaisia tutkimusperiaatteet sekä aiheeseen liittyviä lähteitä. Opinnäytetyön sisällä esitellään myös muita, arvioitiin ja lopputöihin liittyviä hankkeita ja reflektoidaan niitä tähän kehittämishankkeeseen. Opinnäytetyöni lopussa liitteinä on nähtävillä molemmat kehittämishankkeen aikana syntyneet oppaat. Lopussa pohdin kehittämishankkeen onnistumisia, haasteita ja jatkotutkimuskysymyksiä.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHTIA

Tässä kappaleessa esitellään tämän opinnäytetyön taustalla vaikuttavat tekijät. Tutkimuksen muodoksi on valittu kehittämishanke ja tutkimusmenetelmänä on käytetty kvalitatiivista tutkimusta, tarkemmin teemahaastattelua. Toisena tärkeänä tutkimusmenetelmänä tässä kehittämishankkeessa on pidemmän aikavälin havainnointi.

Tämä kehittämishanke on saanut innoituksensa Lappeenrannan tanssiopiston vuosina 2023–2024 vetämästä arviointihankkeesta. Lisäksi inspiraationa lopulliselle kehittämishankkeelle, eli oppilaan ja opettajan oppaille (liitteet 1 ja 2), on ollut muutamien taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten materiaalit liittyen lopputyön tekemiseen. Kappaleessa esitellään tarkemmin valittuja menetelmiä, lähteitä ja tutkimuksen taustaa.

2.1 Tanssitaiteen arviointihanke 2023–2024

Tämän kehittämishankkeen taustalla oli tarve lähteä kehittämään TPO lopputyön tekemistä Oulun taidekoulun tanssitaiteen linjalla. Kehittämishanke sai innoituksensa ja alkusysäyksen toisesta kehittämishankkeesta. Kehitystarpeen toi esille alun perin vuonna 2023 aloitettu ja vuonna 2025 loppuunsaattettava Lappeenrannan tanssiopiston johtama arviointihanke. Arviointihankkeen tarkoituksena oli kehittää laajemmin taiteen perusopetuksen tanssitaiteen erilaisia arviointimahdollisuuksia ja -kriteerejä. Hankkeen yhtenä osa-alueena oli lopputyön arviointi. Kyseinen arviointihanke ei ole vielä julkinen, mutta olen saanut oikeuden STOPP ry:n toiminnanjohtajalta, Milla Malmbergilta, käyttää lähteenä arviointihankkeen esittelykokonaisuutta sekä sen tulevaa nettisivua. Arviointihanke esiteltiin STOPP ry:n kevätpäivillä 4.4.2025.

Tanssitaiteen arviointihanke on aloitettu vuonna 2023 ja se on Opetushallituksen rahoittama. Hankkeen yhteistyökumppanina oli STOPP ry sekä suomalaisia tanssioppilaitoksia. Oulun taidekoululta mukana oli taidekoulun rehtori Mia Lappalainen ja sen hetkinen tanssitaiteen linjan vastaava opettaja Miina Kansanniva.

Siirryin itse osaksi työryhmää lokakuussa 2024, kun aloitin viransijaisuustehtävänä tanssitaiteen linjan vastaavana opettajana. Pääsin osallistumaan yhteensä kahteen hankkeen tapaamiseen Helsingissä. Olin mukana juuri taiteen perusopetuksen lopputyön arviointia tarkastelevassa pienryhmässä. Lisäksi hankkeessa pohdittiin muutakin taiteen perusopetuksen arviointia. Tämän tutkimuksen kannalta oleellisia osia julkaistavassa hankkeessa on lopputyön arviointi, päättödistus ja niiden kirjoittaminen.

Mukana hankkeessa oli yhteensä seitsemän oppilaitosta ympäri Suomen. Koska hanke tehtiin yhteistyössä STOPP ry:n kanssa, keskityttiin hankkeessa ainoastaan tanssitaiteen arvioinnin kehittämiseen ja mukana oli vain tanssinopettajia. Kaikki hankkeeseen osallistuneet oppilaitokset olivat VOS-kouluja. VOS-kouluilla tarkoitetaan valtion rahoitusta saavia oppilaitoksia (Valtionvarainministeriö, s.a.).

Arviointihankkeen tarkoituksena oli ymmärtää arvioinnin menetelmiä syvällisemmin ja yhtenäistää valtakunnallisesti keskustelua oppilaitoksien välillä. Pohjana kaikelle toimii tanssin taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma. Lopullisena tuotoksena on kaikkien tanssioppilaitoksien yhteisessä käytössä toimiva työkalupakki, joka toimii pohjana arvioinnille kaikissa opintojen vaiheissa. Eri arvioinnin osa-alueita työstettiin pienemmissä ryhmissä, jotta jokaiseen kohtaan pystyttiin syventymään tarkemmin. Lisäksi työryhmissä jaettiin avoimesti eri oppilaitosten käytössä olevia tapoja arvioinnin tueksi.

Arviointityön osa-alueet

Arviointia tarkasteltiin monesta eri näkökulmasta. Yksi, ja ehkä tärkein näkökulma oli oppilasarviointi. Oppilasarvioinnissa huomioitiin kuusi erilaista arviointiteemaa: arvioinnin käytännöt ja näkyväksi tekeminen, tavoitteet opetussuunnitelmasta käytäntöön, kirjallinen arviointi, itse- ja vertaisarviointi, lopputyö sekä jatkuva arviointi oppitunneilla. Tässä opinnäytetyössä puhuttavan kehittämishankkeen kannalta on kuitenkin oleellista tarkastella listan otsikoita lopputyön näkökulmasta.

Kun oppilas saavuttaa lopputyön tekemisen ajankohdan, hänellä olisi hyvä olla hallussa kaikki muut arvioinnin osa-alueet. Oppilaan tulisi osata sanoittaa, missä tilanteissa arviointia tapahtuu. Tässä kohtaa vastuu siirtyy kuitenkin hetkellisesti oppilaitokselle ja opettajalle, sillä heidän tehtävänä on tehdä näkyväksi arviointityö ja sen eri osa-alueet. Vasta sitten voidaan olettaa oppilaan osaavan hahmottaa, millaisia erilaisia arvioinnin muotoja on olemassa ja käytössä oppilaitoksessa, ja missä tilanteessa kukin muoto toteutuu.

Oppilaan tulisi osata katsoa opetussuunnitelmaa ja siellä hänen tasolleen asetettuja tavoitteita. Tässäkin osa-alueessa on iso merkitys oppilaitoksella ja opettajalla. Harva nuori oppilas osaa itse katsoa opetussuunnitelmaa ja tunnistaa, missä kohtaa opetussuunnitelmaa hän on itse menossa. Opetussuunnitelman ja sen asettamien tavoitteiden näkyväksi saattaminen tulisi siis tulla ulkopuolelta, joko oppilaitokselta tai opettajalta.

Oppilaan tulisi lopputyötä tehdessään osata antaa itsearviointia sekä vertaisarviointia. Lopputyön yhtenä tärkeänä osa-alueena onkin itsearviointi. Tätä taitoa ei suoraan harjoiteta itsearviointina esimerkiksi kirjallisesti. Koko prosessi on kuitenkin jatkuvaa itsensä arvioimista ja oman työn tarkkailua sekä kehittämistä. Lopputyöprosessin aikana harjoitetaan ainakin pariin otteeseen myös vertaisarviointia. Usein lopputyön tekijät esittävät lopputöitään muille niitä tekeville. Tässä syntyy vertaisarviointitilanne. Lisäksi vertaisarvioinnin osaaminen on tärkeää etenkin, jos kyseessä on tanssin koreografinen lopputyö, sillä sen aikana oppilas joutuu antamaan palautetta tanssijalleen/tanssijoilleen.

Kirjallinen arviointi nousee myös osaksi lopputyön arviointia. Kirjallinen arviointi tulee tehtäväksi sekä oppilaalle että opettajalle. Oppilas harjoittaa kirjallista arviointia lopputyönsä raportointivaiheessa. Oppilaan tehtävänä on tarkastella asettamia tavoitteita ja peilata niitä valmiiseen lopputyöhönsä. Lopputyön raportoinnissa oppilas pääsee siis arvioimaan matkaansa sekä valmista lopputyötään kirjallisesti. Myös opettaja luo kirjallisen arvioinnin oppilaan opinnoista ja lopputyöstä. Opettajan kirjallinen arviointi on osa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän päättötodistusta ja todistuksen liiteosaa, jossa oppilas saa syvällisemmän arvion lopputyöstään. Koska todistus on virallinen asiakirja, opettajan on

tärkeä paneutua kirjallisessa arvioinnissa arvioinnin sisällön lisäksi myös tekstin muotoon ja kieliasuun.

Kaikkien näiden neljän edellä mainitun arvioinnin osa-alueen lisäksi tapahtuu jatkuvaa arviointia oppitunneilla. Lopputyön tekemisen edellytyksenä on, että oppilas on opiskellut yhtä taiteen alaa noin 1300 tuntia. Oppilas on siis käynyt tanssitunneilla noin 10 vuoden ajan, jonka aikana hän on saanut jatkuvaa arviointia opettajiltaan. Jatkovaa arviointia tapahtuu myös koko lopputyöprosessin ajan, kun opettaja käy seuraamassa oppilaan edistymistä tunneilla ja harjoituksissa. Oli kyse sitten tanssijan lopputyöstä tai koreografisesta lopputyöstä, opettajan tehtävänä on seurata prosessin etenemistä ja antaa oppilaalle jatkuvaa palautetta edistymisestään. Tärkeintä on kuitenkin muistaa, että arvioinnin tarkoitus on toimia oppilaan oppimisen tukena.

Opetushallitus korostaa taiteen perusopetuksen arvioinnissa monipuolisen palautteen merkitystä. Opettajan tehtävä arvioijana on ohjata ja kannustaa oppilasta koko hänen opiskeluidensa ajan. (Opetushallitus 2025a.) Taiteen perusopetuksen yleisessä oppimäärässä palautteen avulla oppilas alkaa hahmottamaan omaa suuntaansa opinnoissa ja hahmottaa laajemmin omaa oppimisprosessiaan (Opetushallitus 2017a, 8). Laajassa oppimäärässä palautteen tehtävänä on luoda oppilaalle itsevarmuutta itseohjautuvuuteen, vuorovaikutukseen ja yhteistoiminnallisuuteen (Opetushallitus 2017c, 8). Oppilas halutaan oppimaan oppimista.

Arviointi on osa oppimista ja sitä tapahtuu päivittäin. Arvioinnin avulla opettaja osaa suunnitella jatkoa ja suunnata opettamistaan oikeaan suuntaan. Tilanteet, joissa arviointia tapahtuu, ovat vuorovaikutteisia ja ikään kuin neuvottelutilanteita. Näissä hetkissä tarkastellaan laajemmin oppimiseen vaikuttavia tekijöitä, oppimisen etenemistä ja oppilaan kehittämästä. (Opetushallitus 2017c, 47.) Arviointi on laatutyötä.

Jokaisen arvioinnin pohjalla on aina tavoitteet ja arviointi tulee aina kohdistua mainittuihin tavoitteisiin. Jotta kaikki arviointiin liittyvät henkilöt, eli sekä opettaja että oppilas, ovat dialogissa keskenään, tulee kaikkien olla tietoisia tavoitteista. (Opetushallitus 2017c, 47.) Koska lopputyöprosessin alussa oppilas asettaa itse

omalle työlleen tavoitteet, tulee opettajan olla tietoinen oppilaan asettamista tavoitteista. Arviointia kirjoittaessa opettaja sekä toinen arvioija keskittyvät siis antamaan lähtökohtaisesti näistä asioista palautetta. Arviointi ei koskaan kohdistu oppilaan arvoihin tai asenteisiin. Hänessä ei koskaan arvioida myöskään tämän henkilökohtaisia fyysisiä ominaisuuksia. (Opetushallitus 2017a, 41.)

Hankkeen aikana pohdittiin myös erilaisia työkaluja arvioinnin eri kohtiin. Tavoitteena oli kerätä isompi työkalupakki oppilaitoksille arvioinnin tueksi. Työkaluja on tarjolla kirjalliseen arviointiin, tavoitteiden määrittelyyn, vertais- ja itsearviointiin, lopputyöhön sekä arvioinnin näkyväksi saamiseen huoltajille ja oppilaille. Lisäksi työkalupakkiin on laadittu arvioinnin vuosikello. Tarkastelen lopuksi lopputyöprosessin kannalta olennaisia kohtia.

Lopputyöprosessin viimeisiin vaiheisiin kuuluu opettajalla kirjallisen arvioinnin kirjoittaminen. Päätötodistukseen tehdään arviointi oppilaan suorittamista syventävistä opinnoista sekä lopputyöstä. Syventävien opintojen kirjallista arviointia tehdessä peilataan opetussuunnitelmaa ja sen asettamia tavoitteita tanssitaiteen syventäville opinnoille. Lopputyön kirjallista arviointia kirjoittaessa peilataan sekä OPS:n asettamia, mutta erityisesti oppilaan omia tavoitteita. Tanssitaiteen hankkeen yhtenä työkaluna kirjallisen arvioinnin avuksi mainitaan lausepankki, johon jokaisella oppilaitoksella/ohjustyötä tekevällä opettajalla on pääsyoikeus. Lausepankissa voisi olla valmiita lauseen alkuja tai apulauseita, joiden avulla opettaja pääsee kirjallisen palautteen alkuun. Lausepankin lauseet ovat yleispäteviä malliesimerkkejä, joiden pohjalta lauseet voi helposti muokata jokaisen oppilaan henkilökohtaiseen arviointiin sopiviksi.

Tavoitteiden asettaminen on merkittävä osa oppilaan lopputyöprosessin aloitusta. Oppilaan tulee itse asettaa omalle lopputyölleen tavoitteet. Tavoitteiden kohdalla oppilasta tulee ohjata ajattelemaan konkreettisia asioita. Jotain mitä hän haluaisi ymmärtää, oppia tai jopa välttää. Tavoitteissa määritellään jollekin asialle tila, johon oppilas toiminnallaan pyrkii. Lopputyön kohdalla tavoitteet pyritään pitämään samoina koko prosessin ajan. Lopputyöprosessi on kestoaltaan melko lyhyt ja siksi tavoitteiden pysyvyys on tässä kohtaa tärkeää. Tavoitteet lopputyölle määrittelee lopulta kuitenkin oppilas itse, jonka jälkeen hän kertoo niistä ohjalle opettajalleen.

Hankkeen aikana pienryhmä johon itse kuuluin, valmisteli lopputöitä varten viisi-osaisen taulukon, jossa tarkastellaan lopputyöprosessin eri vaiheita. Tarkoituksen taustalla on hieman samankaltainen kuin tässä opinnäytetyössä esiteltävässä kehittämishankkeessa. Hanketyöryhmän taulukko tarjoaa lopputyötä ohjaavalle opettajalle huomioita lopputyön eri vaiheista, joita tulisi ottaa huomioon prosessin alussa tai aikana. Taulukko tarjoaa ajatuksia aikatauluun, menetelmiin, ohjaukseen, arviointiin ja sisältöön. Tanssitaiteen arviointihankkeessa valmisteltu taulukko tarjoaa ajatuksia lopputyöprosessin ohjaavan opettajan näkökulmasta.

Aikataulu	Menetelmä	Ohjaus	Arviointi	Sisältö
Syventävien opintojen aikana viimeisenä opintovuonna. Lopputyön voi tehdä halutessaan myös syventävien opintojen toisena vuotena.	Kehollinen ja liikettä sisältävä esitysosuus	Mukana työryhmässä, jota vetää nimetty ohjaaja. Ohjaaja auttaa tavoitteiden asettelussa.	Näytön arviointi sisältää itsearvioinnin, vertaisarvioinnin ja arviointiraadin (ammattilaisia) arvioinnin	Kirjallinen suunnitelma
Lopputyöinfo edellisenä keväänä potentiaalisille lopputyöntekijöille.	Yleisimmät tanssijana tai koreografina. Toteutustapa voi olla esim. soolo itselle tai koreografia ryhmälle. Oppilas voi tanssia opettajan valmistamassa koreografiassa, jossa hänet arvioidaan.	Työryhmällä muutama sovittu yhteinen tapaaminen (5-6) prosessin aikana	Lopputyöntekijä asettaa lopputyöprosessilleen oppimistavoitteita/oppimistavoitteen. Arviointi peilautuu lopputyöntekijän omiin tavoitteisiin.	Lopputyön näyttö
Ilmoittautuminen syksyllä (suunnitelmalomakkeen palauttamisella)	Myös esim. opetustunti, tanssillinen esitys (soolo, duetto, ryhmäesitys), video, tutkimus tai poikkitieteellinen työ, joka esitetään niin että tanssi on jollakin tavalla näkyvässä muodossa tms.	Opiskelija etsii tuekseen mentorin omasta ryhmästään, lopputyöryhmästä tai muualta.	Oppilas saa päättää arvioidaanko tanssijuuttua vai koreografiaa	Oppimispäiväkirja ja sen tiivistelmä. Lopputyöntekijällä on sekä vapautta että vastuuta toteuttaa oppimispäiväkirja omiin työtapoihin sopivalla tavalla.

Kuva 1. Ote Lappeenrannan tanssiopiston arviointihankkeen työkalupakista: ”Eri-laisia malleja lopputyön tekemiseen” (Arvioinnin työkalupakki s.a.).

Hankkeen aikana huomattiin, että arviointi koetaan usein pakollisena pahana, osana opintoja. Arviointi voi ahdistaa niin opettajaa kuin oppilastakin, sillä näinkin tärkeään osaan ei ole vielä ollut selkeää ohjeistuskokonaisuutta. Arvioinnin tarkoituksena on kehittyä ja oppia uutta. Taideharrastuksen tulee olla positiivinen kokemus ja iloinen osa vapaa-aikaa. Koska kyse on vapaaehtoisesta ja itse valitusta harrastuksesta, tulee se ottaa huomioon myös tavoitteissa ja arvioinnissa.

2.2 Kehittämishanke tutkimusmenetelmänä

Tarve tähän tutkimukseen lähti käytännön työelämästä, eli kyseessä on tarkemmin katsottuna kehittämishanke. Kehittämishanke lähtee aina tarpeesta kehittää tai muokata jotakin olemassa olevaa ilmiötä (Pernaa 2013, 4). Usein kehittämishankkeesta voidaan käyttää myös termiä kehittämistutkimus tai kehittämistoiminta. Näitäkin termejä voitaisiin hyvin käyttää tämän opinnäytetyön kohdalla. Olen kuitenkin valinnut käyttööni kehittämishankkeen, koska se sopii parhaiten aiheeni laatuun. Kehittämistutkimuksessa pyritään aina muutokseen, ja se usein lähtee siitä, mihin laadullinen tutkimus päättyy (Kananen 2015, 9). Tässäkin kehittämishankkeessa käytetään laadullisen tutkimuksen menetelmiä, jotta löydetään kehitettävän asian ydin.

Tieteellisessä tutkimuksessa pyritään aina löytämään jotakin uutta olemassa olevaan keskusteluun. Teoreettisen viitekehyksen avulla pyritään osoittamaan, millaista uutta tietoa on löydetty. Tieteellisessä tutkimuksessa myös noudatetaan hyvin tarkasti erilaisia siihen liittyviä traditioita. Tieteellisen tutkimuksen eri tavoilla pyritään joko löytämään täysin uutta tietoa tai soveltamaan olemassa olevaa tutkimustietoa johonkin käytännön elämän asiaan. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 18–19.)

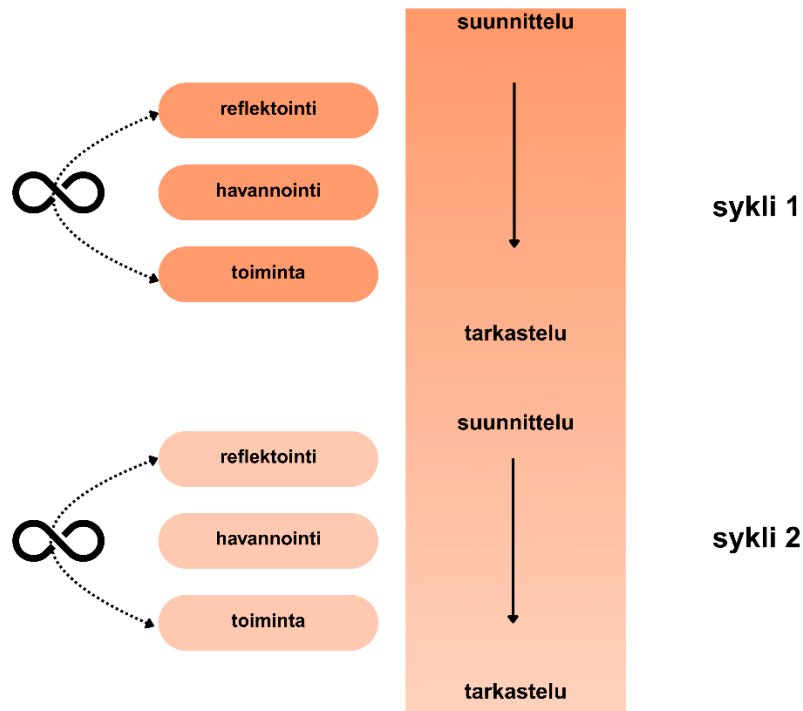
Ojasalo ym. (2015) esittelevät kirjassaan kaavion, jossa toisessa päässä janaa on tieteellinen tutkimus ja toisessa päässä kehittäminen arkiajattelulla. Näiden kahden ääripään väliin on asetettu kuitenkin kolmas vaihtoehto, tutkimuksellinen kehittäminen. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä voidaan lähteä liikkeelle hyvin erilaisista lähtökohdista verrattaen tieteelliseen tutkimukseen. Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena on yleensä käytännön ongelmien ratkaisu, uusien ideoiden, käytännön, tuotteen tai palveluiden luominen. Kehittämishankkeen tehtävänä ei ole siis vain kuvailla tai selitellä asioita, vaan sen tehtävänä on etsiä parempia vaihtoja, joita voidaan viedä eteenpäin käytäntöön. (Ojasalo ym. 2015, 19.)

Vaikka tutkimuksellisessa kehittämistyössä ei käytetäkään tieteellisen tutkimuksen tapaan tiettyjä hyväksytyjä tutkimusmenetelmiä, voidaan sen avulla saada kuitenkin aikaan hyväksyttäviä tuloksia. Suurin ero näiden kahden tutkimustavan

välillä on niistä saatava lopputulos. Tieteellisessä tutkimuksessa tuotetaan usein uutta teoreettista asiaa aiheeseen liittyen, kun taas tutkimuksellisessa kehittämisessä saadaan aikaan uusia ratkaisuja. Kehittämishankkeessakin teoreettisen tiedon ja dokumentoinnin kirjaaminen ylös ovat tärkeitä osa-alueita. Kun kerätty tieto dokumentoidaan hyvin ja julkaistaan, on mahdollista saada aikaan uutta ja laadukasta ammatillista tietoa. (Ojasalo ym. 2015, 19.) Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti puhuvatkin kirjassaan hiljaisen tiedon dokumentoinnista. Näin voidaan saada aikaan uudistuksia työelämän tieto- ja osaamisperustaan. Tämän avulla taas luodaan hyvää perustaa mahdollisille tuleville kehittämissankkeille.

Juuri tällaisesta ilmiöstä on kyse tässä opinnäytetyössä esiteltävässä kehittämissankkeessa. Hiljainen tieto pysyy vain joidenkin ihmisten keskuudessa ja kehittää tai on kehittänyt heidän ammattitaitoaan liittyen taiteen perusopetuksen lopputyön prosessiin. Hiljainen tieto ei kuitenkaan kantaudu kaikille itsestään vaan vaatii juuri nimenomaan dokumentointia, jotta sitä voidaan jakaa ja tarkastella. Tässä opinnäytetyössä kerätään hiljainen ammatillinen tieto sekä teoria samaan pakettiin, ja luodaan niiden avulla kehittämissanke. Kehittämissankkeen tarkoituksena on helpottaa työelämän olemassa olevia käytänteitä ja auttaa opettajia kehittämään olemassa olevaa osaamistaan sekä hyödyntämään sitä suuremmalla potentiaalilla.

Eloranta, Hautala, Kinosa & Salonen (2017) kuvaavat hyvin oppaassaan kehittämistoiminnan syklisyyttä. Kehittämistutkimus/-toiminta/-hanke ei ole oikeastaan koskaan valmis, vaan se kehittyy jatkuvasti. Tässä kehittämistutkimuksessa tuleva muutostekijä on selkeästi jo tiedossa, sillä jo vuonna 2025 julkaistava ja vuonna 2027 käyttöön otettava uusi taiteen perusopetuksen OPS tuo varmasti muutoksia myös lopputyön prosessiin. Tästä seuraa automaattisesti muutoksia myös tämän kehittämissankkeen aikana syntyneeseen käytännön materiaaliin. Syklisyys antaa siis myös armoa kehittämissankkeeseen. Se antaa luvan tarkastella ”valmista” asiaa aina uudestaan ja uudestaan.

Kuva 2. Kehittämishankkeen syklisen toiminnan kaavio. Mukaelma Linturin (2003) ja Virtuaaliammattikorkeakoulun (2017) mukaan.

Kaavio kuvassa 2 havainnollistaa kehittämishakkeen etenemisen erilaisissa sykleissä. Tässä kehittämishakkeessa ollaan menossa vasta ensimmäisessä syklissä. Työ on suunniteltu, aihetta on reflektoitu ja havainnoitu ja nyt ollaan toiminnan äärellä. Toiminnan ja reflektion välillä on kuitenkin ääretön yhteys tai keskustelu. Aina kun on saatu aikaan jotakin toimintaa, sitä reflektoidaan ja kun asiaa on reflektoitu, syntyy taas uutta toimintaa. Sykli 1 tulee päästökseen, kun tämä opinnäytetyö liitteineen on julkaistu. Vasta sitten siirrytään sykliin 2, jossa "valmis" kehittämishakkeen tulos eli oppaat otetaan käytäntöön. Niiden käyttöönotto suunnitellaan, jonka jälkeen alkaa jälleen jatkuva reflektointi ja sen pohjalta tarvittava toiminta.

2.3 Tutkimusmenetelmät ja lähteet

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on kyse elättävän elämän tutkimisesta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tässäkin tutkimuksessa halutaan selvittää, mitä taiteen perusopetuksen lopputyön kanssa työskentelevät henkilöt tarvitsevat ja miten voisivat näitä tarpeita edistää ja kehittää. Laadullisessa

tutkimuksessa pystytään usein vain asian pintaraapaisuun. Laadullisen tutkimuksen avulla saavutetaan pieni osa tutkittavasta ilmiöstä ja tutkimusmenetelmällä harvoin pääsee tutkittavan ilmiön syvyyksiin. Se on kuitenkin mahdollista, jos tutkimus on perusteellinen. Tämä vaatii hyvää suunnittelua ja tutkimusasetelmia, toistoa ja asian lähestymistä monesta erilaisesta näkökulmasta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tässä kehittämishankkeessa aihetta lähestytään tanssitaiteen näkökulmasta. Hankkeessa tarkastellaan kuitenkin ilmiötä sekä oppilaan että opettajan näkökulmista. Näin saamme aikaan mahdollisimman kattavan tutkimuksen, joka ottaa monen eri osapuolen tarpeet huomioon. Tutkimusmenetelmänä käytetään laadullista tutkimusta, eli tässä tapauksessa teemahaastatteluja. Haastateltavina ovat sekä lopputöitä ohjanneet tanssinopettajat että vuonna 2025 lopputyönsä tehneet Oulun taidekoulun tanssitaiteen oppilaat. Molemmat haastattelut on toteutettu vuoden 2025 lopputyöesitysten jälkeen. Oppilaista haastateltiin ryhmähaastatteluna kaikkia tanssitaiteen lopputyön vuonna 2025 tehneitä. Heitä oli yhteensä viisi. Opettajista haastateltiin Oulun taidekoulun rehtoria Mia Lappalaista sekä tanssinopettaja Anni-Klaara Leinosta. Lappalaisella on kokemusta lopputöiden ohjaamisesta monen vuoden ajalta ja hän on niin sanotusti konkari aiheen saralla. Leinonen taas toimi lopputyön ohjaavana opettajan ensimmäisen kerran kaudella 2024–2025, mutta on itse tehnyt tanssitaiteen lopputyön Oulun taidekoulussa vuonna 2019.

Teemahaastattelussa pysytään yhden ilmiön eli teeman ympärillä. Tämän tutkimusmuodon tärkeänä elementtinä on tutkijan ja haastateltavan välinen vuorovaikutus. Tällöin tutkijan on mahdollista esittää tarkentavia lisäkysymyksiä ja näin saadaan mahdollisimman syvällistä tietoa kyseisestä aiheesta. (Kananen 2015, 82–83.) Teemahaastattelu antaa vapaasti mahdollisuuden saada haastateltavien äänet kuuluviin. Tällaisten haastatteluiden purkaminen ja analysoiminen on usein helppoa, koska ne voidaan jaotella selkeästi eri teemojen alle. Tutkijan tulee kuitenkin purkuvaiheessa huomata, että hänen ennakkoon asettamansa teemat eivät välttämättä vastaa niitä teemoja, jotka loppujen lopuksi asettuvat tarkasteltavan ilmiön olennaisiksi kohdiksi. (Kallinen & Kinnunen 2021.)

Ennen haastattelua tutkijan tulee kuitenkin perehtyä haastateltavaan aiheeseen ja valita näkökulma, josta hän teemaansa lähestyy. Näin hän pääsee tarkentamaan kysymyksiään, jotta ne ovat mahdollisimman keskeisiä teeman kannalta. Haastattelutilanteessa pyritään vapaasti esittämään kysymyksiä valituista teemoista, eikä kysymysten ole tarpeellista olla tarkasti suunniteltuja. Kysymyksiä ei myöskään tarvitse esittää joka kerta täysin samassa muodossa. (Kallinen & Kinnunen 2021.)

Teemahaastattelun lisäksi toisena tärkeänä tiedonkeruumenetelmänä tässä opinnäytetyössä on käytetty observointia eli havainnointia. Alkuperäinen ajatus kehittämishankkeeseen lähti henkilökohtaisesta havainnosta, jossa huomasin, että lopputyön ohjaaminen ei ole täysin vaivatonta. Minut kutsuttiin tanssitaiteen linjan edustajana Oulun taidekoulun lopputöiden aloitusseminaariin syksyllä 2024. Tässä tilanteessa tein havainnon, että tarvittava materiaalia oppilaiden ohjeistamiseen on puutteellista, enkä löydä sitä yksiselitteisesti yhdestä paikasta.

Havainnoinnin tarkoituksena on kerätä tietoa tutkittavasta ilmiöstä tarkkailemalla sitä. Havainnointi voi olla sekä verbaalista tai nonverbaalista. (Jyväskylän Yliopisto 2015.) Tämän hankkeen aikana sain paljon ajatuksia kollegoilta esimerkiksi kahvipöytäkeskusteluiden kautta. Näissä keskusteluissa opettajakollegani kertoivat vapaasti syntyneessä tilanteessa omista ajatuksistaan liittyen lopputöihin ja niiden prosesseihin. Keskusteluissa tuli esille sekä toimivia periaatteita että kohtia, jotka kaipaisivat vielä tarkennusta ja hiomista.

Tutkimusmenetelmänä havainnointia voidaan dokumentoida. Dokumentointitapana voi toimia esimerkiksi äänittäminen, videoiminen, valokuvaaminen tai muistiinpanojen kirjoittaminen. Lisäksi havainnointia voidaan tehdä sisä- tai ulkopuolelta ja havainnointitekniikka voi olla strukturoitu tai strukturoimaton. (Jyväskylän Yliopisto 2015.) Tässä tutkimushankkeessa aiheen havainnointi tapahtui sisältäpäin. Tämä on automaattinen valinta, sillä teen kehittämishankettani käyttäjälle, jonka toiminnassa olen mukana lähes päivittäin. Havainnointi oli kaikissa tilanteissa ja koko tutkimuksen ajan strukturoimatonta. Keskustelu taiteen perusopetuksen lopputöistä syntyi usein itsestään ja nimenomaan hetkissä, jossa se oli aiheena pinnalla.

Kehittämistutkimuksen lähteinä käytän sekä kirjallisia että nettilähteitä. Kehittämistutkimuksen tekemisestä ja taiteen perusopetuksesta löytyy paljon laadukasta lähdeaineistoa. Taiteen perusopetuksen lopputyön tekemisestä lähdeaineisto on hieman niukempaa, mutta toisten taiteenalojen aineisto on helposti sovellettavissa tanssitaiteeseen. Koska kehittämishankkeeni aihe on osa suomalaista taiteen perusopetusta, joka on kansainvälisesti ainutlaatuinen järjestelmä, sen vertaaminen kansainvälisesti on mahdotonta. Taiteen perusopetusliitto (2019b) kertoo sivuillaan, ettei missään muualla maailmassa ole suomalaisen taiteen perusopetuksen kaltaista järjestelmää. Tässä opinnäytetyössä käsitellään vain pientä osaa TPO:sta ja sitä sovelletaan paikallisesti. Edellä mainituin perustein opinnäytetyöhön ei ole otettu kansainvälistä näkökulmaa.

Oulun taidekoululle tekemiäni oppaiden (liitteet 1 ja 2) pohjana on tarkasteltu eri taiteenalojen ja koulujen tekemiä oppaita. Niiden pohjalta olen saanut suuntaa ja inspiraatiota tässä kehittämishankkeessa toteutettujen oppaiden sisältöön. Erityisen hyvänä oppaana pidin Jyväskylän kansalaistopiston laatimaa lopputyöopasta. Oppaassa oli selkeä sisältö ja sen visuaalinen ilme erottui selkeästi muista tarkastelluista oppaista. Kyseinen opas oli suunnattu kuvataiteen oppilaille, mutta sen alkuosassa oli esitelty hyvin kaikkia taiteen perusopetuksen lopputyön tekeviä oppilaita koskevia asioita. Jyväskylän kansalaisopiston oppaassa kerrottiin esimerkiksi: mikä on lopputyö, milloin lopputyön voi suorittaa, miten lopputyö suoritetaan ja mitä lopputyössä arvioidaan (Jyväskylän kansalaisopisto s.a.).

3 TAITEEN PERUSOPETUS

Tässä kappaleessa esitellään taiteen perusopetusta ja sen laajaan oppimäärään kuuluvaa lopputyöprosessia muutamasta eri näkökulmasta. Taiteen perusopetus tarjoaa ensisijaisesti lapsille ja nuorille mahdollisuuden koulun ulkopuoliseen taidekasvatukseen. Taiteen perusopetuksessa edetään tavoitteellisesti tasolta toiselle. Oppilailta voidaan periä kohtuullista maksua, mutta taiteen perusopetusta antava oppilaitos tai koulu ei pyri tavoittelemaan taloudellista voittoa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö s.a.) Taiteen perusopetus on valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan sidottua. Suomalainen taiteen perusopetus on ainutlaatuinen järjestelmä ja se antaa valmiuksia jopa tulevaisuuden ammattiin taiteen parissa. Se on osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja siksi myös taiteen perusopetusta koskee omat lait ja säädökset. Tällä hetkellä taiteen perusopetusta annetaan Suomessa 267 kunnassa, 424 eri oppilaitoksessa. Tarjolla on yhdeksän eri taiteen alaa ja oppilaita on tällä hetkellä jopa 128 000. (Taiteen perusopetusliitto 2025b.)

3.1 Historiaa ja nykyaikaa

Koulutusmuotona TPO sisältää niin harrastustoiminnan kuin opiskelunkin ominaispiirteitä. Tarkoituksena on mahdollistaa määrätietoinen opiskelu oppilaan omien kiinnostuksen kohteiden mukaan. Taiteen perusopetukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Opetusta kuitenkin seurataan ja mitataan erilaisin indikaattorein, joiden tarkoituksena on kehittää toimialaa. Taustalla on kuitenkin aina ajatus taideharrastuksen erityisestä merkityksestä sekä sen tuomista kokemuksista ja vaikutuksista. (Opetushallitus, 2025b.)

Taiteen perusopetuksen historia ulottuu 1960-luvulle. Vuonna 1968 voimaan astunut musiikkioppilaitoslaki on luonut pohjaa peruskoulun ulkopuoliselle taidekasvatukselle. Musiikkikoulut ja -opistot antoivat laajaa taiteellista kasvatusta jo 1970-luvulla. Kun 1970-luvun lopussa suomalainen koulujärjestelmä siirtyi yhdeksänvuotiseen peruskouluun, taito- ja taideaineiden määrä kouluissa väheni. Koettiin suurempaa tarvetta täydentävälle taidekasvatukselle. Näin ensimmäiset kuvataidekoulut syntyivät 1970-luvun lopussa. Kuvataidekoulut saivat pohjaa ja

tukea jo olemassa olleilta musiikkikouluilta. 1970-luvun puolessavälissä sekä kansalaisopistot että työväenopistot mahdollistivat musiikin opettamisen alle 16-vuotiaille ja vuodesta 1985 muidenkin taiteenalojen opettaminen lapsille ja nuorille opistoissa mahdollistui. TPO:ta on alusta asti mahdollistettu myös aikuisopiskelijoille. (Opetushallitus, 2025b.)

Hallitus antoi eduskunnalle ensimmäisen esityksen taiteen perusopetuksen laista 5.12.1991, ja laki tuli voimaan 1.6.1992. Taidekasvatuksen koettiin olleen sekavaa ja pirstaleista, sillä se oli vuosien ajan rakentunut monimuotoisesti. Lakiesityksessä otettiin kantaa kuntien ulkopuoliseen taideharrastukseen, joka usein päällekkäisyydellään aiheutti toiminnan hukkaan menemistä. Kantaa otettiin myös siihen, että taideharrastusta ei pystytty tarjoamaan niin paljon, kuin kysyntää olisi ollut. Ensimmäisessä laissa taiteen perusopetuksen käsite oli hyvin laaja. Taiteen perusopetusta sai kuitenkin antaa sellaisessa paikassa, johon Opetushallitus oli antanut opetussuunnitelman perusteet, ja joihin kyseinen kunta oli laatinut opetussuunnitelman. Tällainen suunnitelma mahdollisti taiteen perusopetuksen myös muilla taiteenaloilla musiikin ja kuvataiteen lisäksi. (Opetushallitus, 2025b.)

Vuonna 1998 voimaan tuli laki taiteen perusopetuksesta. 2000-luvun alussa Opetushallitus yhtenäisti eri OPS:ien perusteet ja näin syntyy taiteen perusopetuksen yleinen ja laaja oppimäärä. Tällöin OPS:n perusteisiin määritellään tarkemmin oppilasarviointia sekä päättötöiden mahdollisuus laajassa oppimäärässä. Vuodesta 2005 lähtien taiteen perusopetuksen alla on ollut kaikki nykyiset yhdeksän taiteenalaa. (Opetushallitus, 2025b.) Nykyinen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma tuli voimaan vuonna 2017.

Taiteen perusopetusta annetaan sekä yleisessä että laajassa oppimäärässä (Opetus- ja kulttuuriministeriö s.a.). Yleinen oppimäärä sisältää 300 tuntia yhteisiä opintoja ja 200 tuntia teemaopintoja, joiden suorittamiseen menee noin kahdeksan vuotta. Opetuksen sisältö määräytyy opetussuunnitelmassa asetettujen, taidealakohtaisten tavoitteiden mukaisesti. Näiden tuntien täytyttyä oppilas saa taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistuksen. (Opetushallitus 2017d, 14.) Laajan oppimäärän opinnot sisältävät yhteensä 1 300 tuntia taideopetusta, jotka kestävät yleensä noin 10 vuotta. Niistä 800 tuntia on perusopintoja

ja 500 tuntia syventäviä opintoja. Molempien oppimäärien tuntilaskelmat alkavat noin seitsemänvuotiaana. Ennen tätä lapsella on mahdollisuus osallistua taiteen perusopetuksen varhaisiän opintoihin. (Opetushallitus 2017d, 15.)

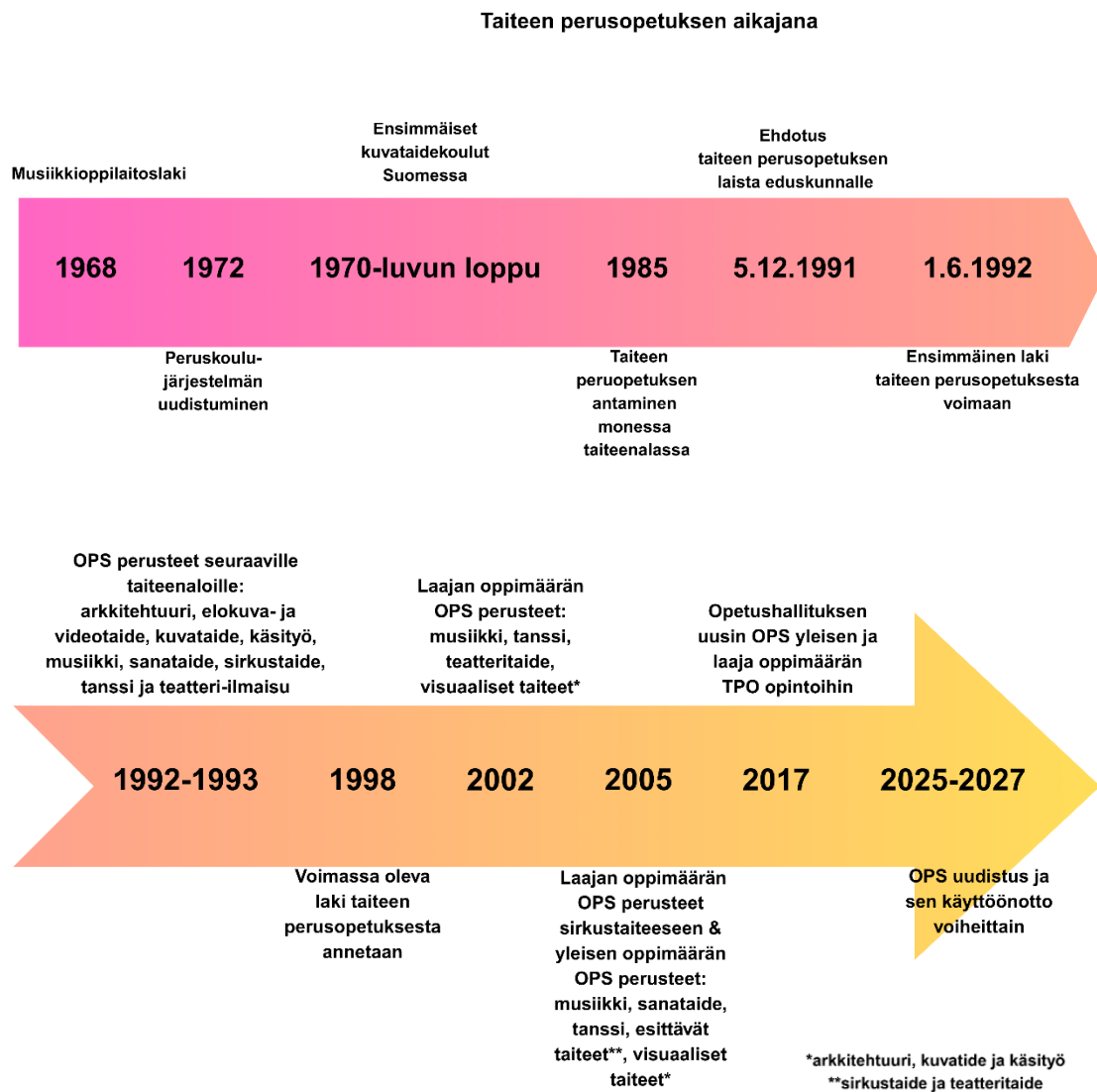
Laajan oppimäärän syventävissä opinnoissa oppilas suunnittelee ja toteuttaa lopputyökokonaisuuden. Tässä oppilasta ohjeistaa tehtävään valittu opettaja. Syventävien opintojen ja lopputyön kohdalla koulutuksen järjestäjä voi tarjota paikallisesti erilaisia suuntautumisvaihtoehtoja ja suunnitelmia lopputyön toteuttamiseksi. (Opetushallitus 2017b, 66.)

Nykyään taiteen perusopetusta ajatellaan siis jo huomattavasti laajemmin kuin 1990-luvun alkupuolella. Opetushallitus (2025b) määrittelee TPO:n taidekasvatukseksi, jossa taide käsitetään ihmiselle luontaisena kulttuurisena toimintana. Tällainen ajattelutapa luo Opetushallituksen mukaan edellytyksiä taiteenalojen taidoissa ja tiedoissa kehittymiseen sekä edistää elinikäisen taidesuhteen kehittymistä. TPO rakentuu nykyään selkeästi ihmisoikeusien, yhdenvertaisuuden, kulttuurien monimuotoisuuden kunnioituksen ja tasa-arvon ympärille. Tärkeää TPO:ssa on ihmettely, luovuus ja kuvittelu. Siksi lasten ja nuorten lisäksi taiteen perusopetus on mahdollistettu nykyäänkin myös aikuisille sekä varhaisiän oppilaille. Taidekasvatuksen tärkeänä osana on itsensä ilmaisu ja uuden oppiminen. Näiden taitojen avulla tuttuja ilmiöitä voidaan tarkastella uusista näkökulmista. TPO:ssa ovat mukana kaikki aistit ja tunteet sekä mielikuvitus ja fyysinen toiminta. (Opetushallitus, 2025b.)

Uutena asiana fyysisen tekemisen rinnalle taidekasvatuksessa on tullut digitaalinen maailma. Digitaalisuus ja ei-fyysiset yhteisöt edistävät taidekasvatuksen saavutettavuutta ja tasa-arvoa. Opetushallitus (2025b) kokee kuitenkin fyysisen tekemisen tärkeänä osana laadukasta taidekasvatusta.

Taiteen perusopetusta koskevaa lainsäädäntöä ollaan tämän työn kirjoitushetkellä uudistamassa. Tästä on määrätty hallitusohjelmassa. Lainsäädäntöä ja valtionrahoitusjärjestelmää uudistava työryhmä on Suomen opetus- ja kulttuuriministeriön asettama ja työryhmän määräaika päättyi kesäkuussa 2025. (Opetus- ja kulttuuriministeriö s.a.) Tämä siis tarkoittaa, että lakiehdotus taiteen perusopetuksen uudistamisesta lähtee lausuntakierrokselle syksyllä 2025 ja uuden lain

olisi määrä tulla voimaan 1.1.2027. Mahdollinen uusi OPS otettaisiin käyttöön 1.8.2028 alkaen. Tämä saattaa vaikuttaa myös lopputyökokonaisuuteen ja sen suoritustapoihin. Täten myös tässä opinnäytetyössä ja sen sisältämässä kehittä-mishankkeessa esitetyt asiat voivat muuttua.

Kuva 3. Taiteen perusopetus aikajanalla (Opetushallitus, 2025b).

3.2 TPO Oulun taidekoulussa

Oulun taidekoulu on perustettu vuonna 1980 ensin nimellä Oulun lasten ja nuorten taidekoulu, joka kunnallistettiin vuonna 1989. Nimi muuttui Oulun taidekouluksi vuonna 1993 ja samalla siihen yhdistyi Oulun baletti koulu, joka toi mukanaan tanssitaiteen osaksi taidekoulua. Vuonna 1993 virallistui myös taiteen perusopetuksen antaminen. Oulun taidekoulu kuuluu TPO-liiton moneen jäsenjärjestöön ja antaa taiteen perusopetusta viidessä eri taiteenaloissa, yleisen ja/tai laajan oppimäärän mukaan. Molempien oppimäärien päätteeksi oppilaat saavat päättötodistuksen, joka todentaa nuoren käymän pitkäjänteisen harrastuksen. Lisäksi Oulun taidekoulu tarjoaa varhaisiän taidekasvatusta kaikissa taidekoulussa opetettavista taiteenaloissa ja monitaiteesta. (Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut s.a., 11, 15–17.)

Oulun taidekoulun tanssitaiteen linjalla taiteen perusopetusta voi opiskella joko laajan tai yleisen oppimäärän mukaan. Tanssilajivaihtoehtoina ovat baletti, nykytanssi, showjazz ja katutanssilajit. Opetuksen tärkeimpinä tavoitteina on tarjota oppilaille turvallinen ja positiivinen ilmapiiri harrastaa, ja kaikessa tekemisessä on aina mukana tanssin ilo. (Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut s.a., 27–30.)

Tanssiopinnot voi siis aloittaa Oulun taidekoulussa jo varhaisiän taidekasvatuserhmissä, jotka on suunnattu alle alakouluikäisille. Näissä opinnoissa opettajat työskentelevät oppilaiden kanssa yhteistyössä kaikkien taiteenalojen kanssa. Myöhemmin oppilaan on mahdollista suunnata omaa kiinnostustaan tarkemmin yhteen tai useampaan taiteenalaan.

Oulun taidekoululla on oma valtakunnalliseen OPS:ään pohjautuva opetussuunnitelma, jossa opinnot on pyritty avaamaan oppilaille ja huoltajille ymmärrettävällä tavalla ja kielellä. Opetussuunnitelma pähkinänkuoressa esittelee sekä yleisen että laajan oppimäärän opinnot jokaisella taiteenalalla. Jokainen taiteenala on myös visualisoinut taideopetuksen etenemisen laatikkomallein. Tanssitaiteen opintoja esittävät laatikot löytyvät kuvista 4 ja 5.

Yleisen oppimäärän opinnot sisältävät yhteensä 500 tuntia tanssia. Tästä noin 150 tuntia suoritetaan ensimmäisessä kolmessa vuodessa, noin 7–9 vuoden

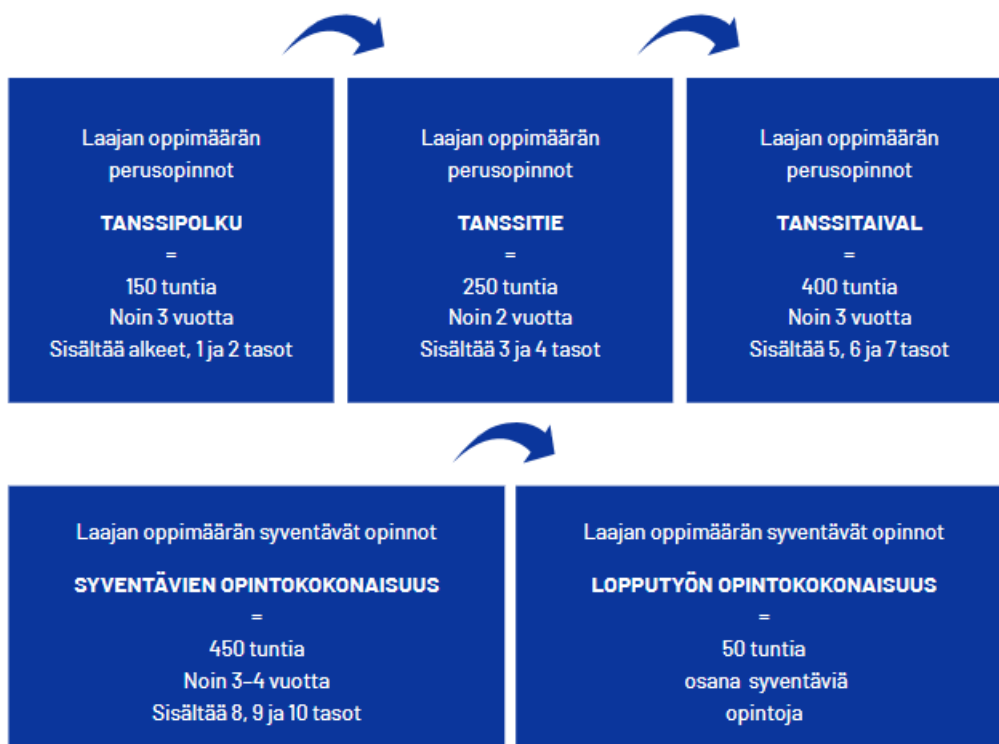
iässä. Tätä osaa kutsutaan yleisen oppimäärän yhteisopinnoiksi ja Oulun taidekoulussa se on nimetty tanssipoluksi. Sen jälkeen suoritetaan 150 tuntia teemaopintoja. Teemaopintojen eli tanssitien suorittamiseen menee yleensä noin kaksi vuotta. Yleisen oppimäärän viimeisenä osana on tanssitaival, jossa oppilas opiskelee 200 tuntia syventyen vielä tarkemmin valitsemaansa tanssilajiin tai lajeihin. Harjoittelua tapahtuu noin 60–90 minuuttia viikossa. (Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut s.a., 30–31.) Suoritettuaan 500 tuntia opintoja oppilas saa taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistuksen.

Kuva 4. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän rakenne Oulun taidekoulussa (Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut s.a., 30).

Tanssitaiteen TPO:n laajan oppimäärän opintoihin sisältyy yhteensä 1 300 tuntia tanssia. Opinnnot alkavat yleisen oppimäärän tapaan tanssipolulla, johon sisältyy 150 tuntia tanssia noin kolmen vuoden sisällä. Laajan oppimäärän opinnoissa tanssitiehen kuuluu jo 250 tuntia tanssia, joka suoritetaan noin kahden vuoden aikana. Laajan oppimäärän perusopintojen viimeinen osa eli tanssitaival sisältää yhteensä 400 tuntia tanssia ja se jakautuu keskimäärin noin kolmen vuoden ajalle. Tällöin oppilas yleensä harjoittelee jo kahdesta kolmeen kertaa viikossa 75–90 minuuttia. (Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut s.a., 27–28.) Tässä kohtaa opintoja oppilas saa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän perusopintojen välitodistuksen. Oulun taidekoulussa todistukset jaetaan aina keväisin.

Laajan oppimäärän syventävissä opinnoissa yli 15-vuotiaat oppilaat suorittavat noin kolmessa tai neljässä vuodessa 450 tuntia opintoja. Lisäksi syventäviin opintoihin kuuluu 50 tuntia lopputyökokonaisuutta. Lopputyökokonaisuuden opinnot kulkevat muiden syventävien opintojen rinnalla. (Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut s.a., 29.) Oulun taidekoulussa laajan oppimäärän todistuksen voi saada kuitenkin ilman lopputyön tekemistä. Silloin lopputyölle varattu 50 tuntia tulee tehdä tanssiopinnoilla. Tanssitaiteen lopputyön tekijöitä on Oulun taidekoulussa yleensä vuosittain noin yhdestä viiteen oppilasta. Määrä vaihtelee kiinnostuksen ja ikäluokan mukaan.

Kuva 5. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän rakenne Oulun taidekoulussa (Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut s.a., 27).

Yleisen oppimäärän opinnoissa tarkoituksena on tukea ja kehittää oppilaan itsetuntoa ja hyvinvointia, auttaa häntä kehittymään vuorovaikutustaidoissa sekä antaa mahdollisimman paljon tilaa oppilaan omalle luovuudelle. Myös esiintymistaitoja pyritään vahvistamaan mahdollisimman paljon opintojen aikana. Opinnot käydään aina jokaisen oppilaan omista, henkilökohtaisista lähtökohdista ja niissä

otetaan huomioon jokaisen yksilölliset valmiudet ja vahvuudet oppimiseen. (Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut s.a., 31.)

Tanssitaiteen laajan oppimäärän opinnot voivat koostua yhdestä tai useammasta tanssilajista. Syventävissä opinnoissa oppilaan tulee kuitenkin valita yksi niin sanottu päälaji, johon hän syventyy. Perusopintojen aikana oppilas pääsee eteneään opinnoissaan tavoitteellisesti. Oppilas pääsee kehittämään tanssiteknisiä taitojaan, fyysisiä ja motorisia taitoja sekä harjoittelemaan itseilmaisua. Myös laajan oppimäärän opinnoissa keskitytään oppilaan itsetunnon ja hyvinvoinnin tukemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen ja luovuuden vaalimiseen. Oppilas lähtee liikkeelle aina omista lähtökohdistaan ja jokaisen yksilölliset valmiudet ja vahvuuden oppimiseen otetaan aina huomioon. Oppilas pääsee syventävissä opinnoissa räätälöimään itselleen sopivan ja sen vuoden tarjonnan mukaisen opintopolun, joka myös tukee lopputyön tekemistä. (Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut s.a., 29, 31.)

Oulun taidekoulussa annettava taiteen perusopetus on osa Oulun kaupungin Lapsiystävällinen kunta -toimintamallia. Harrastusmahdollisuuksien lisäksi toimintamalli korostaa kulttuurin tärkeyttä osana lasten oikeuksia ja hyvinvointia. Taiteen opettamisen lisäksi Oulun taidekoulu on osa suurempaa kokonaisuutta, jonka tehtävänä on vahvistaa oululaisten lasten osallisuutta, asemaa ja hyvinvointia. (Oulun kaupunki s.a.)

3.3 Lopputyön tekeminen TPO:ssa

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opintojen syventäviin opintoihin kuuluu lopputyön tekeminen. Lopputyöprosessi pitää sisällään tiivistetysti työn suunnittelun, toteuttamisen, esittämisen ja raportoinnin. Lopputyön tarkoituksena on antaa vuosia harrastaneelle oppilaalle mahdollisuus toteuttaa omaa taiteellista näkemystään ja osaamistaan laajemmin turvallisessa ja apua tarjoavassa ympäristössä. Lopputyön avulla mahdollisesti taiteenalan ammattiin tähtäävä oppilas saa käsityksen siitä, millainen suurempi taiteellinen prosessi voi olla ja mitä sellainen pitää sisällään. Lopputyöprosessin toteuttaminen parhaimmillaan vahvistaa nuoren oppilaan itsetuntoa ja tunnetta omasta taitelijuuudesta.

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa määritellään, että laajan oppimäärän syventäviin opintoihin sisältyy lopputyö jokaisella taiteenalalla. Tanssissa laajan oppimäärän opintojen loppupuolella oppilas suunnittelee ja toteuttaa lopputyön opettajansa ohjauksessa. Lopputyö arvioidaan oppilaan itsensä asettamien tavoitteiden kautta, ja tavoitteita peilataan aktiivisesti koko arvioinnin ajan. Lisäksi lopputyöprosessin aikana pyritään hyödyntämään vertais- ja itsearviointia. (Opetushallitus 2017b, 15, 66–68.)

Vuosina 2022 ja 2023 ETOL ry on ollut mukana toteuttamassa kahden eri taiteenalan laajaa oppimäärää koskevan arviointihankkeen. Molemmissa hankkeissa on tarkasteltu yhden taiteenalan laajaa oppimäärää sekä sitä, miten oppimista arvioidaan eri osa-alueilla. Vuoden 2022 hanke keskittyi sirkustaiteeseen ja vuoden 2023 teatteritaiteeseen. Molemmat hankkeet kulkevat nimellä Opittu ja koettu näkyväksi ja niitä on tukenut Opetushallitus. Molemmissa hankkeissa on ollut mukana useampi hankekumppani ja yhteistyöoppilaitos Oulun taidekoulu on ollut mukana sirkustaiteen arviointihankkeessa vuosina 2020–2022. Myös näiden taiteenalojen laajan oppimäärään syventäviin opintoihin sisältyy lopputyön suunnittelu ja toteutus. Molempia aikaisempia hankkeita on tarkasteltu myös vuonna 2025 julkaistavassa tanssitaiteen arviointihankkeessa. Lappeenrannan tanssiopiston hankkeessa otetaan vaikutteita ja inspiraatiota ETOL ry:n hankkeista esimerkiksi apumateriaalin jäsentelyyn ja eri osa-alueiden havainnollistamiseen. Tanssitaiteen hanke on esitelty tarkemmin luvussa 2.1.

ETOL ry:n hankkeessa Opittu ja koettu näkyväksi 1 tarkastellaan taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opintoja sirkustaiteen näkökulmasta. Tässä hankkeessa hankekumppaneina ovat olleet Pukinmäen taidekoulut, Espoon sirkus- ja teatterikoulu ESKO, Sorin Sirkus, Taidekoulu Estradi ja Circus Helsinki. Hankkeen kanssa yhteistyössä ovat toimineet Sirkus Taika-Aika, Oulun taidekoulu ja Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto. Sirkustaiteen hankkeen tukimateriaalin kohdassa 2.1 kerrotaan sirkustaiteen lopputyön koostuvan lähtökohtaisesti oppilaan itse suunnittelema ja toteuttamasta sirkusesityksestä. Lisäksi sirkustaiteen lopputyössä oppilas lähtökohtaisesti myös esiintyy itse. Taiteellisen osuuden suunnittelun, toteutuksen ja esittämisen lisäksi lopputyön viimeisenä osana on kirjallinen osuus. Lopputyötä arvioidaan lopputöille ominaisella tavalla,

oppilaan asettamien tavoitteiden kautta ja arvioinnissa tarkastellaan kolmea eri osa-aluetta: sirkustekniikka, esiintymistaito ja esityksen kokonaisuus. Apumateriaalissa on määritelty erikseen, mitä eri osa-alueet tarkoittavat. Kirjallinen osuus koostuu oppilaan luomasta ennakkosuunnitelmasta, jossa erityisen tärkeä on asettaa tavoitteet omalle lopputyölle. Näitä käytetään osana arviointia. Lisäksi oppilas raportoi lopputyöprosessistaan ja peilaa lopullista tuotostaan itse asettamiinsa tavoitteisiin. (ETOL ry 2022a, 6.)

Apumateriaalin lopussa, kohdassa 2.2 on lopputyön arvioinnin kriteeritaulukko, jonka avulla arvioiva opettaja asettaa sekä esitysosan että kirjallisen osan joko hyväksytyksi, hyväksi tai edistyneeksi osaamiseksi. (ETOL ry 2022a, 7.) Taulukko voi toimia myös oppilaiden apuna omien tavoitteiden asettamisessa.

ETOL ry:n sirkustaiteen laajan oppimäärän lopputyön arvioinnin tukimateriaali

Arvioinnin tukimateriaali on laadittu 2020–2022 Opetushallituksen tukemassa Oppitu ja koettu näkyväksi –hankkeessa. Materiaalia voidaan käyttää taiteen perusopetuksen sirkustaiteen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden mukaisen lopputyön arvioinnin tukena.

TAITEELLINEN OPPIMIS-PROSESSI	ARVIOINNIN KOHDE	TAVOITE	Hyväksytty osaaminen	Hyvä osaaminen	Edistynyt osaaminen
ESITYS	SIRKUSTEKNIikka	Oppilas hallitsee esityksensä valitut sirkustekniikat turvallisesti.	tekee esityksessä tarvittavia ja käytettäviä sirkustekniikoita ja on ottanut huomioon turvallisuusnäkökulmia.	osaa valitsemansa tekniikat ja tekee ne turvallisesti.	hallitsee valitsemansa tekniikat turvallisesti ja on luonut niistä hallitun kokonaisuuden ja suorittaa ne valitulla tyyllillä.
	ESIINTYMISTAITO	Oppilas esiintyy itse lopputyöesityksessään.	esiintyy itse lopputyöesityksessään.	ilmaisee itseään ja on kontaktissa yleisöön valitsemallaan tavalla.	ilmaisee itseään valitsemallaan tavalla, kontakti yleisöön on harkittua ja valittu esiintymistyyli säilyy koko esityksen ajan.
	ESITYKSEN KOKONAISUUS mm. musiikki, koreografia, puvut, valot, äänet	Oppilas suunnittelee, valmistaa ja toteuttaa oman esityksensä kokonaisuuden.	suunnittelee ja valmistaa esityksen.	osaa suunnitella ja valmistaa esityksen ja tekee taiteellisia valintoja, jotka näkyvät kokonaisuudessa.	hallitsee valmistamansa esityksen elementit, joista muodostuu harkittu kokonaisuus.
KIRJALLINEN OSIO	ENNAKKOSUUNNITELMA JA OPPILAAN OMAT TAVOITTEET	Oppilas valmistaa ennakkosuunnitelman lopputyöstään.	tekee ennakkosuunnitelman ja osaa asettaa tavoitteita.	tekee huolellisen ennakkosuunnitelman ja osaa asettaa realistisia tavoitteita.	tekee monipuolisen ennakkosuunnitelman, jossa näkyvät taiteelliset valinnat ja osaa asettaa itseään kehittäviä tavoitteita.
	RAPORTTI itsearviointi	Oppilas analysoi lopputyöprosessiaan loppuraportissa.	tekee raportin, jossa osaa kertoa prosessista.	kuvailee prosessia ja lopputyöesitystä sekä pohtii tavoitteiden toteutumista.	analysoi oppimisprosessia, lopputyöesitystä ja tavoitteiden toteutumista.

Hankeumpanit: Pukimäen taidekoulut, Espoon sirkus- ja teatterikoulu ESKO, Sorin Sirkus, Taidekoulu Estradi ja Circus Helsinki, yhteistyössä Sirkus Taika-Aika, Oulun taidekoulu ja Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto (ETOL ry).

Kuva 6. Sirkustaiteen laajan oppimäärän arvioinnin kriteeritaulukko (ETOL ry 2022b).

Arviointia varten on luotu laaja tukimateriaali, jonka avulla opettajien on helppo arvioida oppilaan kehittymistä ja osaamista. Lopputyötä ohjeistetaan arvioimaan syventävien opintojen tukimateriaalin ja valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden avulla.

ETOL ry:n hankkeessa Opittu ja koettu näkyväksi 2 tarkastellaan teatteritaiteen laajaan oppimäärän arviointia. Tätä hanketta on hallinnoinut Espoon sirkus- ja teatterikoulu Esko ja sen yhteistyökumppaneina ovat toimineet Riihimäen nuorisoteatteri, Suomenteatteriopisto, Tikkurilan teatteri - ja sirkuskoulu sekä erityisasiantuntijana rehtori Anu Myllyniemi. Hankkeen pohjalla on Bloomin taksonomia sekä Krathwohlin ja Andersonin taksonomia. Molemmissa on kyse tiedon eri tasojen jaottelullisesta systeemistä. Bloomin vuoden 1956 versiossa otetaan huomioon vain ajattelun tasot, kun taas Krathwohl ja Andersonin vuoden 2001 versiossa mukana ovat jo tiedon tasot. Tässä apumateriaalissa kognitiivisen tason verbit on jaettu kolmeen osaan: Perustiedot (muistaa ja ymmärtää), soveltamisen taito (soveltaa ja analysoi) sekä luova ja analyyttinen osaaminen (arvioi ja luo). (ETOL ry 2023, 2.)

Apumateriaali sisältää siis käyttöohjeet, ohjeet todistuksen kirjoittamista varten sekä yhteensä neljä eri otsikolla varustettua taulukkoa, jotka toimivat arvioinnin tukena. Lopputyön arvioinnista mainitaan lyhyesti sivulla kolme, jossa oppaan käyttäjää ohjeistetaan arvioimaan lopputyötä sekä syventävien opintojen tukimateriaalin että valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden kautta. Opas antaa myös jokaiselle oppilaitokselle mahdollisuuden muokata arviointimallia itselleen ja omille kriteereilleen sopivaksi.

OMA TAITEELLINEN PROSESSI

Perusopinnojen arvioinnin (800 tuntia) ja syventävien opintojen päättötyöarvioinnin (500 tuntia) tueksi

	VALTAKUNNALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN TAVOITE	OPPILAITOKSEN TAVOITE	OPPILAAN TAVOITE	PERUSTIEDOT (MUUSTA JA YMMÄRRÄ)	SOVELTAMISEN TAITO (SOVELLA JA ANALYSOI)	LUOVA JA ANALYYTTINEN OSAAMINEN (ARVIOI JA LUO)
PERUSOPINNOT 800 tuntia	uteliaisuus ja teatterin keinojen kokilleminen	kannustaa oppilasta luovaan toimintaan ja uteliaisuuteen sekä kokeilemaan rohkeasti teatterin keinoja	oppilas oppii toimimaan luovasti ja uteliaasti sekä kokeilemaan rohkeasti teatterin keinoja	Oppilas osaa nimetä erilaisia teatterin keinoja.	Oppilas kokeilee rohkeasti erilaisia teatterin keinoja.	Oppilas toimii luovasti ja hyödyntää rohkeasti teatterin eri keinoja.
	itseluottamus ja omien vahvuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen	rohkaista oppilasta uskomaan itseensä, käyttämään omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan	oppilas silkaa uskoa itseensä sekä oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan	Oppilas tunnistaa omia vahvuuksiaan.	Oppilas uskoo itseensä ja tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas luottaa itseensä ja osaa (taitavasti ¹⁾ arvioida ja kehittää omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.
	tavoitteiden asettaminen ja oman työskentelyn reflektointi	innostaa oppilasta asettamaan itselleen tavoitteita ja reflektimaan omaa työskentelyään	oppilas oppii asettamaan itselleen tavoitteita ja reflektimaan omaa työskentelyään	Oppilas muistaa ja tunnistaa tavoitteitaan ja pystyy perustelemaan niiden merkityksen.	Oppilas pystyy asettamaan itselleen tavoitteita ja reflektimaan työskentelyään niihin palaten.	Oppilas osaa asettaa (oma-aloitteisesti ²⁾ itselleen tavoitteita ja osaa reflektoida omaa työskentelyään (monipuolisesti ³⁾ ja luovasti).
	oman kokemusmaailman ja aietien kautta todellisuuden ja erilaisten ilmiöiden havainnointi	ohjata oppilasta havainnointiin ilmiötä ja todellisuutta ympärillään käyttäen apuna omaa kokemusmaailmaansa ja eri aisteja	oppilas oppii havainnointiin ilmiötä ja todellisuutta ympärillään käyttäen apuna omaa kokemusmaailmaansa ja eri aisteja	Oppilas osaa kuvata erilaisia ilmiöitä ja todellisuutta ympärillään.	Oppilas havainnoi ilmiöitä ja todellisuutta ympärillään käyttäen apunaan omaa kokemusmaailmaansa.	Oppilas pystyy kehittämään (luovasti ⁴⁾ omaa taiteellista prosessiaan ammentaan omasta kokemusmaailmastaan ja ympäröivästä todellisuudesta.
	VALTAKUNNALLISEN OPETUSSUUNNITELMAN TAVOITE	OPPILAITOKSEN TAVOITE	OPPILAAN TAVOITE	PERUSTIEDOT (MUUSTA JA YMMÄRRÄ)	SOVELTAMISEN TAITO (SOVELLA JA ANALYSOI)	LUOVA JA ANALYYTTINEN OSAAMINEN (ARVIOI JA LUO)
SYVENTÄVÄT OPINNOT 800 tuntia	kyky laajentaa ja vaihtaa näkökulmaa sekä utelias, kriittinen ja kyseenalaistava ajattelu	kannustaa oppilasta laajentamaan tai vaihtamaan näkökulmaa sekä ajattelemaan utelias, kriittisesti ja kyseenalaistaen	oppilas oppii laajentamaan ja vaihtamaan näkökulmaa sekä ajattelemaan utelias, kriittisesti ja kyseenalaistaen	Oppilas pystyy kuvaamaan omia näkökyskiään ja ideoitaan eri näkökulmista.	Oppilas osaa vertailla ja analysoida työskentelyä eri näkökulmista ja ajattelee utelias, kriittisesti ja kyseenalaistaen.	Oppilas osaa arvioida ja perustella omaa taiteellista prosessiaan laaja-alaisesti eri näkökulmista sekä ajatella utelias, kriittisesti ja kyseenalaistaen.
	kyky havainnoida itseään sekä ilmiöitä ja todellisuutta ympärillä hyödyntäen eri aisteja ja mediaa seuraamalla	ohjata oppilasta havainnointiin itseään sekä ilmiöitä ja todellisuutta ympärillään eri aisten avulla ja seuraamalla mediaa	oppilas oppii havainnointiin itseään sekä ilmiöitä ja todellisuutta ympärillään eri aisten avulla ja seuraamalla mediaa	Oppilas pystyy selittämään omia havaintoja ja ympäröivän todellisuuden ilmiöitä.	Oppilas osaa havainnoida (monipuolisesti ⁵⁾ itseään ja ympäröivää todellisuutta sekä entiteetie ja hyödyntää aistihavaintoja työskentelyssään.	Oppilas hyödyntää omassa taiteellisessa prosessissaan (luovasti ja taitavasti ⁶⁾ havaintoja itsestään ja ympärillä olevista ilmiöistä ja todellisuudesta.
	itseluottamuksen ja epävarmuuden sietokykyyn vahvistaminen	rohkaista oppilasta vahvistamaan itseluottamustaan ja epävarmuuden sietokykyään	oppilaan itseluottamus ja epävarmuuden sietokyky vahvistuu	Oppilas tietää, miten itseluottamusta ja epävarmuuden sietokykyä voidaan vahvistaa.	Oppilas on vahvistanut itseluottamustaan ja epävarmuuden sietokykyään.	Oppilas tietää epävarmuutta ja uskalltaa kohdata uusia tilanteita ja haasteita (rohkeasti ja ennakkoluottomasti ⁷⁾).
	omien vahvuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen ja itsensä ilmaiseminenodot	rohkaista oppilasta käyttämään omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan ja ilmaisemaan itseään	oppilas oppii tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan ja ilmaisemaan itseään	Oppilas osaa nimetä omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Oppilas tunnistaa (taitavasti ⁸⁾ omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan ja osaa (rohkeasti ⁹⁾ ilmaista itseään.	Oppilas osaa (taitavasti ¹⁰⁾ arvioida ja kehittää omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä ilmaista itseään (monipuolisesti ¹¹⁾).
	tavoitteiden asettaminen itselle ja oman työskentelyn reflektointi	innostaa oppilasta asettamaan itselleen tavoitteita ja reflektimaan omaa työskentelyään	oppilas oppii asettamaan itselleen tavoitteita ja reflektimaan omaa työskentelyään	Oppilas ymmärtää, miten tavoitteiden asettaminen ja oman työskentelyn reflektointi vaikuttavat taiteelliseen työskentelyyn ja miten niitä voidaan hyödyntää.	Oppilas asettaa itselleen tavoitteita ja osaa reflektoida omaa työskentelyään.	Oppilas suunnittelee tavoitteensa (taitavasti ¹²⁾ ja reflektoi työskentelyään (esimerkillisesti ¹³⁾).
	taiteelliseen ajatteluun ja teatteritaiteen suhteen vahvistaminen	kannustaa oppilasta vahvistamaan omaa taiteellista ajatteluaan ja suhdettaan teatteritaiteeseen.	oppilaan oma taiteellinen ajattelu ja suhde teatteritaiteeseen vahvistuu	Oppilas ymmärtää, miten taiteellinen ajattelu ja oma suhde teatteritaiteeseen vahvistuvat työskentelyn kautta.	Oppilas osaa (taitavasti ¹⁴⁾ analysoida omaa taiteellista ajatteluaan ja suhdettaan teatteritaiteeseen.	Oppilas on kehittänyt omaa taiteellista ajatteluaan ja suhdettaan teatteritaiteeseen opintojensa ajan (pitkäjänteisesti ja syväisesti ¹⁵⁾).

Kuva 7. Teatteritaiteen arvioinnin yksi kriteeritalukoista (ETOL ry 2023).

Taulukoita on yhteensä neljä ja ne on otsikoitu Opetushallituksen (2017b) laajan oppimäärän teatteritaiteen opetussuunnitelman perusteiden otsikoilla. Kaikissa taulukoissa on otettu huomioon aina ensin perusopinnot, ja sen jälkeen vielä syventävät opinnot. Taulukoissa on myös selkeästi ohjeet oppilaitokselle ja oppilaalle sekä hyvää vertailua valtakunnallisen opetussuunnitelman kanssa. Jokaisen taulukon alla on vielä pitkä lista erilaisia kannustavia adverbeja, joita voidaan poimia arviointiin. Tätä listaa ei näy kuvassa 7.

3.4 Lopputyöprosessin käytänteet Oulun taidekoulussa

Oulun taidekoulussa on tehty taiteen perusopetuksen lopputöitä jo noin 20 vuoden ajan. Koska lopputöiden arkistoon ei ole kaikille opettajille pääsyä, on

ensimmäisen lopputyön tekovuotta mahdoton varmistaa. Myös ensimmäisen tanssin lopputyön tekoajankohta on epävarma. Lopputöiden tekemiseen on aina kannustettu Oulun taidekoulussa ja koulun erilaiset käytänteet aloittamiseen, ohjaamiseen, esittämiseen ja arkistointiin ovat kehittyneet vuosien aikana. Lopputöitä tekevien oppilaiden määrä kasvaa vuosittain. Lopputöitä tehdään vuosittain vaihteleva määrä teatteritaiteesta, sirkustaiteesta, kuvataiteesta ja tanssitaiteesta. Lopputöitä tekevien oppilaiden määrä ja taiteenalat vaihtelevat vuosittain aina halukkaiden määrästä ja ikäluokan koosta riippuen. Viimeisen kahden vuoden aikana tanssin lopputöitä on nähty vuosittain neljästä viiteen. Lopputyön tekevät oppilaat ovat keskimäärin 17–18-vuotiaita, jotka ovat harrastaneet noin 10 vuotta tanssin/taiteen opintoja. Lopputyön tekeminen on mahdollista yksin tai yhdessä toisen lopputyötä tekevän oppilaan kanssa.

Lopputyöprosessin yhdeksi tärkeäksi käytänteeksi on viimeisen muutaman vuoden aikana muodostunut taiteidenvälinen aloitusseminaari ja väliseminaari. Aloitusseminaarissa kaikkien taiteenalojen lopputyötä aloittaville oppilaille kerrotaan lopputyöprosessista tarkemmin ja taiteenalakohtaisesti. Aloitusseminaarissa käydään jokainen sinä vuonna mukana oleva taiteenala läpi, sillä toteutustavat ja laajuudet vaihtelevat hieman taidealoittain. Lisäksi seminaarissa opettajat jakavat esimerkiksi tärkeitä päivämääriä ja ohjeita lopputyön käynnistämiseen. Aloitusseminaarissa on usein yksi tai useampi Oulun taidekoulun alumni kertomassa omasta lopputyöstään ja sen prosessista. Alumneja pyritään saamaan paikalle aina niistä taiteenaloista, joista kunakin vuonna on lopputyön tekijöitä mukana. Näin oppilaille tarjotaan konkreettisia esimerkkejä lopputöiden suoritustavoista.

Aloitusseminaarissa yksi tärkeä tehtävä on aloittaa tavoitteiden asettaminen jokaisen oppilaan lopputyölle. Tähän asti aloitusseminaarissa on tarjottu oppilaille muutama apukysymys, joiden avulla tavoitteiden asettamisessa pääsee alulle. Kysymykset ovat olleet: Mikä sinua kiinnostaa, innostaa? Mitä haluat tehdä? Mitä haluan oppia? Tavoitteet toimitetaan mielellään kirjallisena omalla ohjaavalle opettajalle, sillä lopputyön arvioinnissa lopullista teosta verrataan oppilaan itsensä asettamiin tavoitteisiin. Lisäksi tanssin lopputyön tekijän tulee valita, tekeekö hän tanssijan vai koreografin lopputyön.

Aloitusseminaarin jälkeen lopputöistä vastuussa olevilla opettajilla on taidelinjoitain tiedossa, ketkä oppilaat tekevät tulevana lukuvuonna lopputyön ja montako lopputyökokonaisuutta on luvassa. Tämän jälkeen oppilaille annetaan ohjaava opettaja. Ohjaava opettaja on oman taiteenalan opettaja, joka on mielellään useamman vuoden opettanut lopputyön tekevää oppilasta. Oppilaat voivat myös esittää toiveen ohjaavasta opettajastaan. Opettajat jaetaan kuitenkin vuosittain resurssien mukaan ja opettajia konsultoidaan ennen kuin heidät valitaan ohjaaviksi opettajiksi. Ohjaava opettaja voi olla tunti- tai virkaopettaja. Ohjaavat opettajat ilmoitetaan oppilaille vasta opettajan kanssa käydyn keskustelun jälkeen.

Toistaiseksi tanssitaiteen linjavastaava on ollut vastuussa lopputöiden käynnistymisestä, aloitusseminaarista ja esimerkiksi ohjaavien opettajien nimeämisestä oppilaille. Aloitus- ja väliseminaarien kokonaisuuksista on usean vuoden ajan ollut vastuussa teatteritaiteen vastaava opettaja. Alumniin kutsuminen aloitusseminariin on jokaisen taidelinjan omalla vastuulla, jos ei toisin sovita.

Seuraavaksi ohjaava opettaja tapaa lopputyön tekijää itse tarpeelliseksi näkemänsä määrän ja ohjaa lopputyötä oman näkemyksen ja oppilaan toiveiden mukaisesti. Opettajan tulisi myös käydä arviolta noin neljässä harjoituksessa ennen väliseminaaria. Tätä ei kuitenkaan ole määritelty mihinkään. Tässä kohtaa tulee pohtia jokaisen oppilaan yksilöllisiä tarpeita. Ohjauksen määrää on vaikea määrittellä, sillä jokainen lopputyö ja oppilas on aina erilainen. Joskus oppilas tarvitsee enemmän ohjausta ja tarkempia raameja opettajalta, jotta prosessi etenisi toivottulla tavalla. Joskus taas oppilaalla saattaa olla hyvin selkeä visio omasta lopputyöstään ja siitä, mitä haluaa sen aikana saavuttaa. Tällöin ohjaavan opettajan panos voi olla huomattavasti pienempi. Molemmissa tapauksissa tulee kuitenkin aina konsultoida oppilasta ja hänen tarpeitaan. Opettaja on myös aina vapaa konsulttoimaan kollegoitaan, aikaisemmin lopputöitä ohjanneita opettajia sekä esihenkilöitään.

Väliseminaari pyritään pitämään noin puolessa välissä lopputyöprosessia. Siellä kaikkien taiteenalojen lopputöitä työstävät oppilaat esittelevät siihenastisen teoksensa muille lopputyön tekijöille sekä lopputyötä ohjaaville ja arvioiville opettajille. Jokaisen teoksen esittelyn jälkeen on aikaa yhteiselle keskustelulle, jossa muut saavat antaa kommentteja, kannustusta ja eteenpäin ohjaavaa palautetta.

Lopputyötä tekevä oppilas voi myös pyytää apua tai mielipidettä johonkin tiettyyn pulmaan. Väliseminaarin tarkoituksena on kannustaa ja antaa viimeisiä neuvoja ennen lopputyön viimeistelyä ja esittelyä.

Teatteri-, sirkus- ja tanssitaiteen lopputyöt esitetään lähtökohtaisesti vuosittain yhteisessä kokonaisuudessa, joka tunnetaan Oulun taidekoulussa nimellä Nuoret Estradilla -näytös. Näytökset ovat vaihdellen vuosittain kulttuuritalo Valveella tai Pohjankartanon salissa. Tämä tarjoaa oppilaille mahdollisuuden suurempaan lavaan ja laajaan valokalustoon. Oppilaiden tulee siis itse suunnitella lavaharjoitukset ja valosuunnitelma. Ennen esityksiä jokaisella lopputyöllä on oma lavaharjoitusaika, jossa esiintyjät saavat katsoa rauhassa kaikki sisääntulot, poistumiset, paikat sekä valotilanteet. Lopputyön tehnyt oppilas on vastuussa valojen suunnittelusta ja niiden ohjaamisesta valohenkilön kanssa. Tässä kuitenkin apuna ja tukena toimii ohjaava opettaja. Kuvataiteen lopputyöt ovat nähtävillä kuvataiteen linjan keväänäyttelyssä, johon järjestetään erilliset avajaiset.

Näytöksiä on yleensä neljä kappaletta, ja ne ovat avoimia suurelle yleisölle. Esi-tyksissä ohjaava opettaja sekä toinen saman taiteenalan opettaja katsovat teoksen vähintään kerran ja kirjoittavat muistiinpanoja tulevaa arviointia varten. Lopputyötä on siis arvioimassa oman ohjaavan opettajan lisäksi toinen alan ammattilainen, jolla on osaamista arvioitavalta taiteenalta sekä esimerkiksi tanssitaiteen kohdalla osaamista pidemmän esityskokonaisuuden hahmottamisesta ja ymmärtämisestä.

Taiteellisen osuuden jälkeen lopputyön tekijät tekevät vielä loppuraportin, joka palautetaan sovittuun päivään mennessä ohjaavalle opettajalle. Raportissa kuvataan ja kerrotaan lopputyöprosessin eri vaiheita. Siinä pyritään esittämään omia ajatuksia ja tunteita, joita lopputyön tekemisen aikana on syntynyt. Oppilas pyrkii refleктоimaan omaa tekemistään ja asettamia tavoitteita suhteessa lopulliseen teokseen. Loppuraportti voi olla kirjallinen tuotos tai esimerkiksi videoblogi. Toistaiseksi tähän asti loppuraportit ovat olleet pääasiallisesti kirjallisessa muodossa. Vuonna 2025 yksi lopputyön tehnyt oppilas palautti lyhyen videon ja sen tueksi myös lyhyen kirjallisen raportin.

Kirjalliseen raporttiin ei toistaiseksi ole olemassa mitään tiettyä pohjaa tai muotoa, vaikka se on ollut aikaisempina vuosina kaikkien lopputyöntekijöiden raportointimuoto. Joskus ohjaavat opettajat ovat saattaneet näyttää edellisten vuosien loppuraportteja oppilaille esimerkkeinä. Aloitusseminaarissa oppilaita on jo ohjeistettu kirjoittamaan esimerkiksi päiväkirjaa tai kuvaamaan omia ajatuksiaan videolle aina, kun he ovat olleet tekemisissä lopputyön kanssa. Näin raportin rakentaminen lopussa helpottuu. Lisäksi aloitusseminaarissa esitetyissä kalvoissa on annettu tukikysymyksiä loppuraportin laatimiseen. Oulun taidekoulussa puhutaan sekä loppuraportista että portfolioista. Tässä asiassa ilmenee taiteenalojen välisiä eroja.

Viimeisenä vaiheena on kirjallisen arvioinnin ja päättötodistuksen kirjoittaminen. Tässä ohjaava opettaja ja toinen arvioiva opettaja yhdessä kirjoittavat todistukseen tulevan liitteen, jossa lopputyön taiteellinen osuus ja loppuraportti arvioidaan peilaten oppilaan itsensä asettamiin tavoitteisiin. Lisäksi oppilasta pitkään opettanut opettaja laatii kirjallisen arvioinnin oppilaan laajan oppimäärän syventävistä tanssiopinnoista. Todistus pohja on valmis ja aina saman muotoinen kaikissa Oulun taidekoulun todistuksissa. Todistus tulostetaan ja sen allekirjoittaa Oulun taidekoulun rehtori sekä arvioinnin tehneet opettajat. Todistuksesta tehdään myös aina arkistokappale, minkä lisäksi se tallennetaan Teams-alustalle ilman oppilaan henkilötunnusta. Tämän jälkeen oppilaalle annetaan suullinen palaute lopputyökokonaisuudesta, jossa avataan kirjallista palautetta. Tässä yhteydessä oppilaan on mahdollista esittää kysymyksiä arvioiville opettajille. Tämän jälkeen oppilas saa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän päättötodistuksen.

Oulun taidekoulun nykyiset ohjeistukset ja käytänteet lopputyön tekemiseen ovat riittävät ja tähän asti kaikki lopputyötä tehneet oppilaat, ja niitä ohjanneet opettajat ovat pystyneet suorittamaan oman osuutensa edellä esitettyjen ohjeiden avulla. Ohjeistuksessa on kuitenkin joitakin aukkoja, jotka tulevat vastaan vuosittain ohjausprosessissa. Tietoa ja osaamista on yhteisön sisällä paljon. Jotkut Oulun taidekoulun opettajat ovat ohjanneet lopputöitä monien vuosien ajan ja heille ohjaamistyö on hyvin luontevaa ja tulee niin sanotusti selkärangasta. Jotakin tietoa ja ohjeistusta on myös olemassa kirjallisessa muodossa, mutta hieman

sekalainen ja monitaiteinen Teams-alusta ei vielä toimi niin suoraviivaisesti kuin olisi mahdollista. Siksi samojen asioiden, kuten todistusohjien ja OPS:iien etsiminen on jokavuotinen kompastuskivi ja vie turhaa aikaa opettajan työstä. Olemassa olevat käytänteet tarvitsevat siis vain selkeytystä ja niputtamista, sillä tieto on jo olemassa. Oulun taidekoulu tarvitsee tiedon yhteen paikkaan ja selkeästi tiivistettynä.

4 LOPPUTYÖPROSESSIN KEHITTÄMINEN

Ajatus lopputyöprosessin kehittamisestä Oulun taidekoulussa sai alkunsa loppuvuodesta 2024, kun olin mukana Oulun taidekoulun lopputöiden aloitusseminaarissa tanssitaiteen edustajana. Lisäksi lokakuussa 2024 lähdin rehtori Mia Lapalaisen mukaan tanssitaiteen arviointihankkeeseen, jossa päädyin työryhmään, jonka aiheena oli lopputöiden ohjaaminen ja arviointi. Työryhmässä käytyjen keskustelujen kautta aloin hahmottamaan muiden tanssioppilaitosten lopputyökäytänteitä ja ymmärsin, että niitä voisi hyvin soveltaa myös Oulun taidekoulun toimintatapoihin. Näin saataisiin aikaan Oulun taidekoululle sopivia käytänteitä.

Oulun taidekoululla on ollut tätä ennen olemassa jo jonkinlaisia käytänteitä liittyen lopputyöprosessiin. Käytänteet toki hieman vaihtelevat taiteenalan mukaan. Kokemukseni on kuitenkin se, että paljon hyvää ja oleellista tietoa on olemassa hiljaisena tietona, joka ei tavoita kaikkia sitä tarvitsevia. Materiaalit ovat ripoteltuina ympäri käytössä olevaa Teams-alustaa ja jonkinlainen asioiden jäsentäminen puuttuu kokonaan. Lukuvuoden 2024–2025 lopputyöprosessien aikana heräsi myös paljon kysymyksiä niin oppilailta kuin ohjaavilta opettajilta, joihin minulle ei sen hetkisenä esihenkilönä ollut vastauksia. Ohjasin myös itse ensimmäisen kerran taiteen perusopetuksen lopputyön alusta loppuun, joka antoi minulle omakohtaisen kokemuksen aiheeseen.

Tässä kappaleessa tarkastellaan kolmen muun tanssioppilaitoksen OPS:iä ja heidän käytäntöjään lopputyön tekemiseen ja arviontiin. Lisäksi peilaamme teemahaastattelujen kautta saatuja ajatuksia lopputyöprosessista omiin ajatuksiini. Tällä jatkuvaa reflektointia sisältävällä metodilla saamme aikaan kokonaisikäistyksen siitä, millaisia tulevien oppaiden tulisi olla ja mitä niiden olisi hyvä pitää sisällään.

4.1 Tarkastelussa kolmen tanssioppilaitoksen opetussuunnitelmat

Taustatyönä tarkastelin kolmen erilaisen tanssiyhteisön OPS:iä, joissa kerrottiin taiteen perusopetuksesta, sen laajasta oppimäärästä sekä lopputyöstä. Tarkastelin tässä yhteydessä Lahden tanssiopiston, Helsingin tanssiopiston ja Jyväskylän tanssiopiston opetussuunnitelmia, joiden tiedot on yleisesti jaettu internetissä. Yleisenä huomiona tulee mainita, että kaikkien taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten OPS:ät pohjaavat Opetushallituksen (2017b ja 2017d) valtakunnallisiin OPS:iin. Tämän vuoksi kaikissa OPS:issä esiintyy aina samoja asioita, mutta ne on muotoiltu oppilaitoksen omat tarpeet ja kriteerit huomioon ottaen.

Esimerkiksi Lahden tanssiopiston (2024) OPS:ään on koottu hyvä taulukko, jossa esitellään syventävien opintojen arviointikriteerit sekä oma taulukko, jossa on nähtävissä lopputyön arviointikriteerit. Arviointikriteeristö on molemmissa tapauksissa jaettu kolmeen eri kategoriaan taitotason mukaan. Lopputyön arviointitaulukkoon on huomionarvoisesti kirjattu seuraavia arviointikriteereitä: ”Lopputyössä näkyvät taiteellisen prosessin eri vaiheet”, ”Lopputyön teema ja tulkinta on mietittyä” ja ”Lopputyön taiteellinen ja kirjallinen osa tukevat toisiaan ja muodostavat eheän kokonaisuuden” (Lahden tanssiopisto 2024). Lahden tanssiopiston OPS:n eri kohdissa on avattu lopputyön tekemistä vain sen verran, että se on osa syventäviä opintoja ja että oppilas saa lopputyön tekemiseen apua opettajaltaan. Lisäksi arvioinnista OPS mainitsee myös omien tavoitteiden tärkeyden. OPS:stä tai tanssiopiston verkkosivuilta ei kuitenkaan löytynyt erikseen tarkempaa ohjeistusta lopputyön tekemiseen.

Helsingin tanssiopiston (2025) nettisivuilta taas löytyy OPS molempiin oppimääriin. Nettisivuilla on lyhyt tiivistelmä taiteen perusopetuksen yleisen ja laajan oppimäärän opinnoista. Laajan oppimäärän kohdalla mainitaan, että opintokokonaisuuden lopuksi oppilas voi tehdä lopputyön valitsemassaan tanssilajissa. Helsingin tanssiopistossa on mahdollista suorittaa koreografinen tai tanssijan lopputyö, kuten Oulun taidekoulussakin. OPS:ssä määritellään tarkemmin syventävien opintojen suorittamisen ikäraja, joka on noin 16–19 vuotta, ja kerrotaan, että lopputyö suoritetaan opettajan ohjauksessa (Helsingin tanssiopisto 2025). Merkillä pantavaa tässä OPS:ssä on lause: ”Syventävien opintojen loppuvaiheessa

opetusta suunnitellaan mahdollisuuksien mukaan tukemaan oppilaan lopputyön toteuttamista” (Helsingin tanssiopisto 2025). Tämä on minusta erittäin tehokas ja hyvä tapa, sillä se linkittää lopputyön selkeämmin osaksi oppilaan tanssiopintoja. Arvioinnista mainitaan lyhyesti ja painotuksen alla ovat jälleen oppilaan omat tavoitteet. Arvioinnista kertovassa kohdassa kirjoitetaan, että lopputyö on osa syventäviä opintoja ja että lopputyön suoritettuaan oppilas saa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän päättötodistuksen. Ohjeistuksesta ei käy ilmi, onko lopputyön tekeminen edellytys päättötodistuksen saamiseksi.

Viimeisenä tarkastelen Jyväskylän tanssiopiston – Jyväskylän tanssiyhdistys ry:n (2025b) OPS:ää. Lopputyö on tuttuun tapaan merkitty osaksi syventävien opintojen kokonaisuutta. Tässäkin tapauksessa jää käsitys, että lopputyön tekeminen on pakollinen osa opintoja. Tanssiopiston nettisivut antavat kuitenkin laajemman ja hyvin selkeän kattauksen sekä OPS:stä että lopputyöstä. Sivuilla myös käytetään lopputyön rinnalla sanaa näyttötyö. Näyttötyö-nimeä perustellaan sillä, että opinnot tanssiopistolla eivät välttämättä pääty, kun työ on suoritettu, vaan tanssimista kyseissä tanssiopistossa on mahdollista jatkaa myös sen jälkeen. Näyttötyön saa suorittaa myös opintojen aikana. Nettisivuilla on tarjolla kahdeksan kohdan pikaohjeet näyttötyön tekijälle. Pikaohjeet kattavat koko näyttötyön prosessin aloituksesta arviointiin. Jyväskylän tanssiopisto tarjoaa oppilailleen mahdollisuuden suorittaa lopputyönsä kuudella eri tavalla. Tuttujen tanssijan ja koreografisen lopputyön rinnalla ovat tanssivideo, tanssihistoriaessee, tanssianalyysiessee sekä opetusnäyttö. Jokaiseen suoritustapaan on aukikirjoitettu lyhyt ohjeistus sisällöstä sekä selkeä kolmitasoinen arviointikriteeristö. (Jyväskylän tanssiopisto, 2025a.)

Jyväskylän tanssiopiston nettisivuilta näyttötyötä aloitteleva oppilas löytää tämän lisäksi myös kootusti kaikkien vaihtoehtojen ohjeet, arviointikriteerit, näyttösuunnitelman sekä ohjeita päiväkirjan tekoon. Kirjallinen osio suoritetaan siis oppimispäiväkirjamaisena kokonaisuutena. Ohjeista löytyy apua, kysymyksiä ja erilaisia tapoja kirjoittaa oppimispäiväkirjaa. (Jyväskylän tanssiopisto, 2025a.) Jyväskylän tanssiopiston suunnitelma (kuva 8) on sisällöltään jokseenkin vastaava, kuin kehittämishankkeessani (liitteet 1 ja 2) esiintyvä lopputyön suunnitelma.

Lopuksi nettisivun alareunassa on yleisiä ohjeita sekä arvioinnin periaatteet, tehtävät, kohteet ja kriteerit tiivistettynä.

TANSSIN TAITEEN PERUSOPETUKSEN LAAJAN OPPIMÄÄRÄN SYVENTÄVÄT OPINNOT

NÄYTTÖTYÖSUUNNITELMA

Näyttötyön suorittaja _____

Näyttötyö	Oma koreografia	itselle	__	ryhmälle	__
	Tanssijana	soolo	__	ryhmässä	__
	Tanssivideo	__			
	Essee	__			
	Tanssin opetus	__			

Näyttötyön nimi /aihe _____

Näyttötyön ohjaaja _____

Suoritus aika _____

Suorituspaikka _____

Näyttötyön kuvaus

Näyttötyön tavoitteet

Kuva 8. Jyväskylän tanssiopiston näyttötyösuunnitelma (Jyväskylän tanssiopisto 2025).

4.2 Teemahaastatteluiden tulokset ja reflektointi

Tutkiessani netistä muiden taiteenalojen oppilaitosten tapoja, ajatukseni tämän kehittämishankkeen tarpeesta vahvistuivat. Havaintojani tukee Lappeenrannan tanssiopiston tanssitaiteen hankkeen tapaamisissa eri tanssioppilaitosten käytänteistä tekemäni observaatiot. Totesin Oulun taidekoulun tarvitsevan tarkemmat raamit lopputyöprosessiin. Näkemyksiäni tukemaan sain myös mietteitä ja kehittäviä ajatuksia kollegoiltani kuluneen lukuvuoden aikana. Lopuksi tein taustatyötä tulevaan kehittämisenhankkeeseen haastatteleamalla sekä lopputyön tehneitä oppilaita että kahta lopputöitä ohjannutta opettajaa.

Haastattelin taidekoulun rehtoria Mia Lappalaista, joka on ohjannut lopputöitä jo monien vuosien ajan ja onkin niin sanottu konkari aiheen saralla. Hänen lisäksi haastattelussa oli mukana AMK tanssinopettaja Anni-Klaara Leinonen, joka taas ohjasi ensimmäisen lopputyönsä menneellä kaudella 2024–2025. Leinonen on itse tehnyt tanssin taiteen perusopetuksen lopputyön Oulun taidekoulussa vuonna 2019. Kahden opettajan lisäksi haastattelin viittä juuri tanssin koreografisen lopputyön tehnyttä oppilasta. Näistä haastatteluista puhutaan tässä luvussa opettajien ryhmähaastatteluna ja oppilaiden ryhmähaastatteluna. Oppilaat olivat haastattelun aikana päässeet jo esittämään valmiita lopputöitään, mutta eivät olleet vielä palauttaneet loppuraporttiaan tai saaneet todistuksia.

Lähdin haastatteluissa liikkeelle asettamistani tutkimuskysymyksistä sekä tämän kehittämishankkeen aikana erityisesti esille nousseista kehittämisen kohteista. Reflektoin ja hyödynsin saamaani tietoa lopulta oppaissani. Haastattelujen kautta tuli ilmi paljon ajatuksia lopputyöprosessin kaikkiin vaiheisiin ja pystyin niiden avulla ammentamaan selkeästi kysymyksiin vastaavaa sisältöä oppaisiini. Haastatteluista nousi esiin kuusi selkeää teemaa: Prosessin aloitus ja ennakkotiedot, väliseminaari, valot ja puvustus, ohjaaminen, oppilaiden prosessin päätös ja opettajien prosessin päätös.

Prosessin aloitus ja ennakkotiedot

Molemmat haastatteluryhmät ovat sitä mieltä, että paras aika kartoittaa tulevan lukuvuoden lopputyöntekijät olisi edellisenä keväänä. Mia Lappalainen kertoo,

että monessa tanssioppilaitoksessa toimitaankin jo tällä tavalla. Tällöin tehtävään valittu opettaja katsoo tietyssä vaiheessa syventäviä opintoja olevien oppilaiden tuntikirjaukset järjestelmästä ja ilmoittaa näille oppilaille, että heille olisi mahdollisuus tehdä lopputyö tulevana lukuvuonna. Myös oppilaat kannustivat tähän toimintatapaan, sillä silloin asia olisi heilläkin ajoissa tiedossa. He voisivat alkaa suunnittelemaan lopputyötä jopa tulevana kesänä sekä sovittamaan lopputyötä osaksi omia aikataulujaan. Lappalainen myös pohtii, olisiko alkuinfo lopputyöstä jopa järkevä pitää kaikille tietyssä vaiheessa taiteen perusopetuksen syventäviä opintoja oleville oppilaille. Tämä saattaisi helpottaa ja laajentaa ymmärrystä lopputöistä.

Jotkut tanssioppilaitokset ovat lopputöiden kanssa jopa niin aikaisin liikkeellä, että tulevat lopputöiden tekijät kartoitetaan jo edellisenä syksynä eli noin vuosi etukäteen. Tämä tehdään Lappalaisen mukaan siksi, että jos joltakin oppilaalta puuttuukin tunteja, hänellä on vuosi aikaa kerätä vaadittava määrä kasaan esimerkiksi lisäkurssilla tai tiiviskursseilla. Tuntimäärät ja hyväksilukuasiat ovat vielä epäselvä kokonaisuus niin oppilaille kuin opettajillekin. Tähän tulisi Lappalaisen mukaan saada jokin hyvä systeemi. Hän kuitenkin toteaa, että hyväksilukukäytänteet ovat edelleen hyvin avonaisia jopa valtakunnallisesti, eli niiden tarkentaminen vaatii isompaa työtä.

Kysyin aloitusseminaarista erityisesti oppilailta. Heidän mielestään se on hyödyllinen ja sisältää oleellista informaatiota. Yksi kommentoi, että alumnit ja pieni suunnitteluhetki paperille olivat todella hyvä aloitus omalle prosessille. Yleinen toive oppilaitten ryhmästä on kuitenkin se, että aloitusseminaari olisi aikaisemmin, joko edellisenä keväänä tai aikaisemmin syksyllä. Toinen haastateltavista koki, että lopputyöoikeuden myöntämisen ja aloitusseminaarin välissä on turhan pitkä tauko. Ajatukset ja ideat lopputyön suhteen lähtevät hänen mukaansa helposti heti liikkeelle, ja siksi olisi tärkeää saada tietoon kaikki asiaan liittyvä informaatio.

Mitä alussa olisi sitten hyvä tietää? Tässä molemmat vastaajaryhmät ovat hyvin samoilla linjoilla. Oppilailla tulisi olla selkeästi tiedossa, mikä on lopputyö ja mitä se vaatii. Tarkemmin sanottuna lopputyön pituus, sisältö, mitä lopputyöltä

odotetaan ja erityisesti aikataulu. Oppilaat toivoivat, että asiat olisivat selkeästi koottuna yhteen paikkaan.

Myös ohjaava opettaja tarvitsee alussa oman informaationsa, jotta hän osaa lähteä ohjaamaan omaa oppilastaan. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun kyseessä on ensikertalainen tai vähemmän ohjaajana toiminut opettaja. Leinonen osaa antaa tähän kohtaan hyviä vastauksia. Resurssi on herättänyt eniten pohdintaa opettajien keskuudessa. Kuinka paljon työtunteja on käytettävissä? Kuinka monissa harjoituksissa käynti on tarpeeksi? Lappalainen osaa vastata tähän sen verran, että resurssia on lähdetty tarkentamaan ja määrittelemään selkeämmin. Haaste havaittiin tänä keväänä, ja siksi opettajille oli tarjolla Teams-kokous, jossa esiteltiin resursseja tarkemmin. Poimin itse tämän kokouksen diaesityksestä oppaaseeni todistuksien kirjoittamiseen ja arviointiin käytettävät tuntimäärät. Ohjaamiseen ei kuitenkaan ole vielä määritelty tarkkaa tuntimäärää. Mutta kuten aikaisemminkin todettu, jokainen lopputyö ja oppilas on erilainen ja vaatii siksi sovelletun määrän ohjausta. Leinonen kommentoikin, että ohjauksen määrä tarkentui hänelle pikkuhiljaa prosessin edetessä ja oli tuntunut lopuksi ihan sopivalta. Hän myös kertoo, että oli sopinut ohjauskerrat selkeästi ennakkoon oppilaansa kanssa ja tämä selkeytti sekä helpotti molempien työskentelyä.

Tiedustelin vielä oppilailta erikseen, olisiko jokin tieto ennakkoon ollut heille sellainen, että he eivät olisikaan aloittaneet lopputyöprosessia. Yksi oppilaista toteaa, että prosessi vei enemmän aikaa kuin hän oli osannut kuvitella. Hän ei kuitenkaan osaa selkeästi sanoa, olisiko se ollut estävä tekijä. Myös opettajien haastelussa nousi esille, että oppilaalla olisi hyvä olla selkeä käsitys siitä, paljonko esimerkiksi koreografisen lopputyön tekeminen vaatii harjoituksia. Oppilaalle on hyvä painottaa, että harjoituksia tulee sopia ajoissa ennakkoon. Aikataulussa tulee ottaa myös huomioon se, että usein joku tanssijoista saattaa olla poissa, jos kyseessä on ryhmäteos. Oppilaat kokivat, että saivat alussa apua aina kun sitä tarvitsivat. Muutama heistä kuitenkin toivoi, että heillä olisi ollut heti alussa tieto siitä, kuinka paljon heillä on käytössään oppilaitoksen tiloja lopputyön tekemiseen. Yksi myös esitti toiveen, että tilojen varauskalenteri olisi ollut näkyvillä myös oppilaille, sillä joskus informaatio harjoitussalista oli ristiriitaista.

Oppaideni on tarkoitus vastata sekä oppilaiden että opettajien kohdalla mahdollisimman moneen näistä kysymyksistä ja pohdinnoista. Opettajien haastattelussa Mia Lappalainen myös toteaa, että opettajien resurssien määrää päästään tarkentamaan tämän kehittämishankkeen avulla. Oppilaiden opas toimii erityisen hyvin ennakkotiedon koontina oppilaille, jotka harkitsevat lopputyön tekemistä. Oppaasta pääsee konkreettisesti lukemaan mistä on kyse ja mitä tällainen prosessi vaatii. Oppaan pystyy toimittamaan oppilaille esimerkiksi sähköisesti tai opettajat voivat jakaa sitä tanssitunneilla. Opettajat voivat tarkastella opasta ennakkoon tai viimeistään siinä kohtaa, kun saavat ohjattavan oppilaan lukuvuodelle. Opettajan kannattaa perehtyä myös oppilaan versioon. Nämä oppaat koavat usein kysytyt kysymykset yhteen ja antavat kattavan kuvan koko prosessista helposti.

Väliseminaari

Oppilaat kokevat Oulun taidekoulun lopputyöprosessiin kuuluvan väliseminaarin hyödylliseksi. Heidän mielestään on kiva päästä näkemään muiden lopputöitä sekä kuulemaan palautetta muiltakin kuin omalta ohjaajaltaan. Kaikki kuitenkin kokevat, että olisivat kaivanneet enemmän vuorovaikutusta tilanteessa. Nyt he joko kuuntelivat itselleen annettavaa palautetta tai sanoivat muutaman asian palautteena toiselle. Oppilaat olisivat toivoneet enemmän aikaa keskustella asioista. Koska väliseminaari on monitaiteinen, sain myös palautetta, että olisi ollut kiva ehtiä keskustella ainakin kaikkien tanssin lopputöitä tekevien kanssa. Se olisi tarjonnut enemmän vertaistukea. Opettajien kanssa emme keskustelleet väliseminaarista.

Tässäkin kohtaa oppilaiden haastattelua esille nousee aikataulu. Aikataulun kanssa tässä kohtaa prosessia olisi kaivattu ohjeistusta sen suhteen, saako viikotunneilta olla pois tai pyytää omia tanssijoitaan olemaan niiltä pois. Tämä on herättänyt keskustelua opettajien ja oppilaiden välillä ja vaatii selkeästi tarkennusta tulevaisuudessa. Monet koreografisissa lopputöissä mukana tanssivista oppilaista ovat usein oppilaitoksen aktiivisesti ja monesti viikossa harjoittelevia oppilaita. Tästä syystä syntyy paljon päällekkäisyyksiä, joiden kanssa joudutaan selviämään. Kysyinkin oppilailta, miltä heistä kuulostaisi vakituinen viikkotunti, joka olisi varattu lopputöille. Alkukaudesta tunnilla olisi aikaa suunnitella

lopputyötä ja loppukaudesta tunti jaettaisiin tasaisesti kaikkien lopputyötä tekevien käyttöön. Tämä kuulostaa oppilaista hyvältä.

Menneellä kaudella jaoin väliseminaarissa tanssin oppilaille lapun, jossa oli kirjattuna kaikki tärkeät päivämäärät loppuprosessiin. Tästä sain kiitosta. Olen soveltanut lappua oppaassani niin, että kaikki oleelliset päivämäärät ovat samalla sivulla. Siihen oppilas pääsee täyttämään päivämäärät ja sivulle on aina helppo palata.

Valot ja puvustus

Sekä opettajien että oppilaiden kanssa herää keskustelua monessa kohtaa puvustuksesta ja valoista. Oppilaat olisivat kaivanneet näissä asioissa aikaisemmin ja enemmän informaatiota. He kaipasivat selkeää ohjetta siitä, mikä asia on kenenkin vastuulla. Jollekin oppilaalle oli tullut yllätyksenä, että puvustus tulee hoitaa itse.

Opettajien kanssa pohdimme muistilistaa siitä, mitä kaikkea teos vaatii, jotta se on valmis lavalle. Tanssinopettaja Anni-Klaara Leinonen toteaa, että moni asia oli mielessä prosessin alussa, mutta saattoi unohtua matkan varrella. Opettajan tehtävänä olisi muistuttaa ja kysyä näistä asioista, mutta ne saattavat kovan työmäärän alla unohtua. Olen opettajan oppaaseen tehnyt muistilaput, joissa on listattuna molempien tekijöiden vastualueet. Tässä kohtaa on opettajalle huomautettu, että hän auttaa tarvittaessa skenografian osa-alueissa. Skenografialla tarkoitetaan kaikkea muuta kuin itse esitystä eli asuja, hiuksia, meikkejä, lavasteita ja valoja.

Puvustuksen kohdalla keskustelimme vielä sen resurssista. Olemme jälleen aiheen äärellä, jonka määrittely on hyvin haastavaa. Resurssia on vuosittain eri verran ja se myös vaihtelee lopputyön tekijöiden määrän vuoksi. Jos jonakin vuonna lopputyön tekee yksi oppilas ja hän tarvitsisi sooloteokseensa sellaiset housut, joita ei pukuvarastosta vielä löydy, niiden hankkiminen on mahdollista. Seuraavana vuonna lopputyöntekijöitä on kuusi ja kaikki tekevät seitsemän hengen ryhmäteokset. Silloin ei ole mahdollista hankkia jokaiselle tanssijalle jokaiseen lopputyöhön uusia housuja.

Opettajien haastattelussa nousee esille myös pohdintaa siitä, miten paljon valo-harjoituksessa autetaan oppilasta. Mikä on opettajan rooli ja asema tässä kohtaa prosessia? Yhteisen keskustelun tuloksena päädyimme siihen, että valojen suunnittelu ja ohjaaminen on varmasti monelle oppilaalle hyvin uutta ja he tarvitsevat tässä kohtaa apua. Myös jos koreografisen lopputyön tehnyt oppilas tanssii itse teoksessa, ei hän voi nähdä, miltä valot näyttävät yleisölle. Tässä kohtaa opettaja voi ilmaista oman mielipiteensä ja toimia silminä.

Ohjaaminen

Lappalaisen ja Leinosen kanssa keskustelemme erikseen ohjaamisesta ja siitä, millaista tukea opettaja tarvitsee. Hän tarvitsee selkeät raamit, minkä sisällä toimitaan. Näin opettajan on helpompi hahmottaa omaa rooliaan. Lopputyöstä puhutaan aina itsenäisenä työnä, mutta se ei tarkoita, etteikö opettaja saisi puuttua johonkin kohtaan tai antaa ohjeita. Opettaja saa antaa vinkkejä, tsempata, kertoa omia mielipiteensä ja ohjata rohkeasti koreografisilla menetelmillä. Opettajan ei kuitenkaan kannata tehdä esimerkiksi valmista liikemateriaalia tai aikatauluttaa prosessia oppilaan puolesta.

Tässäkin asiassa joudumme tasapainottelemaan. Joskus oppilas tarvitsee paljon apua ja ohjausta. Toisinaan taas lopputyö syntyy melkein kuin itsestään. Lappalainen myös toteaa, että joskus lopputyön tekemiseen ei ehdi edes osallistua ja joskus taas tuntuu, että opettaja tekee kaiken oppilaan puolesta. Tasapainottelu tulee myös kokemuksen kautta. Opettajan oppaasta löytyy erillinen osio, jossa puhutaan opettajan roolista ja siihen liittyvistä osa-alueista. Opettajalle kerrotaan selkeästi hänen vastualueensa rajat, mutta myös annetaan ohjeita lopputyön ohjaamiseen.

Oppilaiden prosessin päätös

Haastattelun loppuksi oppilailta kysytään, missä he onnistuivat. Yksi oli onnistunut lopputyön rakenteessa ja suunnittelussa. Hänelle ei tullut missään kohtaa prosessia kiire. Toinen sanoin onnistuneensa siinä, että teos oli valmiina lavalla ja se kertoi sitä tarinaa, mitä sen oli tarkoitettu kertovan. Kolmas lopputyön tekijä onnistui tarinan kerronnassa ja siinä, että kokonaisuus näytti hyvältä pienistä

haasteista huolimatta. Kaksi lopputyön tekijää tekivät yhteisen lopputyön ja he onnistuivat tuomaan valitsemansa aiheen eloon tanssin keinoin.

Viimeiset kysymykseni liittyvät loppuraporttiin. Miltä loppuraportin tekeminen tuntuu? Tiedättekö mitä aloitatte tekemään? Vastaus kuului lyhyesti: ei. Loppuraportin ohjeistuksessa kaivataan siis kiperästi raameja ja opastusta. Siksi oppilaan oppaasta löytyykin nyt selkeästi oma osio prosessin viimeistelylle. Jatkossa oppilaille pitäisi olla selkeää, miten loppuraportointi tehdään ja mitä sen tulee pitää sisällään. Oppaassa on esimerkkejä ja apukysymyksiä, joiden avulla oppilas pääsee aloittamaan ja etenemään raportin kanssa mahdollisimman jouhevasti.

Opettajien prosessin viimeistely

Opettajien kohdalla prosessin loppuvaiheisiin kuuluu arviointi ja todistuksen kirjoittaminen. Myös tästä osa-alueesta löysimme haastattelussa kehityskelpoisia osia. Huomioon tulee kuitenkin todistuksen kohdalla ottaa se, että jotkin osat todistuksessa ovat valtakunnallisten määräyksien vuoksi pakollisia. Todistus on aina virallinen asiakirja.

Todistus pohja kaipaa selkeyttämistä ja joitakin korjauksia. Esimerkiksi todistuksen alussa lukee, että oppilas olisi suorittanut taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opinnot Oulun taidekoulussa vuosina x-x. Toisinaan kuitenkin saattaa olla oppilaita, jotka ovat suorittaneet esimerkiksi perusopinnot muualla ja siirtyneet syventäviin opintoihin Oulun taidekouluun. Tässä kohtaa pitäisi siis muokata teksti yleispätevämmäksi. Tällaisessa tilanteessa tulisi myös ajoissa selvittää oppilaalta, minä vuonna hän on aloittanut taiteen perusopetuksen opinnot, jotta aloitusvuosi tulee kirjatuksi oikein.

Todistuksessa myös ohjeistetaan antamaan lyhyt sanallinen arvio oppilaan syventävistä opinnoista. Tämä lause on herättänyt hämmennystä, sillä todistuksessa tulisi olla lyhyen opintojen arvioinnin lisäksi myös lyhyt arvio lopputyön onnistumisista. Lopputyöstä annetaan laajempi arvio todistuksen liiteosassa. Liite ei ole osa virallista asiakirjaa.

Oppilaan todistuksen liiteosassa annetaan laajempi arviointi hänen lopputyöstään. Liiteosassa on neljä erilaista otsikkoa, joiden alle kirjoitetaan tietystä

osaamisalueesta. Nämä otsikot tulevat valtakunnallisen OPS:n tavoitealueista. Ne eivät kuitenkaan tanssitaiteen kohdalla palvele yhtä hyvin arvioijaa, kuin esimerkiksi teatteritaiteessa. Otsikot on myös osaksi valittu näin, sillä todistuksien kanssa on haluttu pitäytyä mahdollisimman yhtenevinä. Otsikot kuitenkin vastaa- vat enemmän syventävien opintojen tavoitealueita kuin lopputyön tavoitteita. Tästä syystä todistuksen kirjoittaminen on koettu työlääksi. Apuna on kuitenkin pystytty käyttämään OPS:ää ja siellä esiteltäviä tavoitealueita. Leinonen kaipaa todistuksen kirjoittamiseen vielä tarkempia ohjeita. Hän ehdottaa, että Teams- alustalla voisi olla vielä selkeämmin ohjeet arvioinnin ja todistuksen kirjoittami- seen. Lisäksi jokaisen otsikon alle tulevaa arvioinnin osaa voisi avata vielä tar- kemmin kirjallisesti, jotta opettajan olisi helppo tarkistaa, mistä kussakin kohtaa on kyse.

Todistus ja sen liiteosa siis kaipaavat lisää suunnittelua ja muovaamista. Todis- tuksen kirjoittamisen tulisi olla helppo tehtävä, varsinkin jos sellaisen on kirjoitta- nut jo useasti aiemmin. Todistuksen ja arvioinnin kirjoittamisesta ja todistuksen tekemisestä fyysiseksi kappaleeksi olen ohjeistanut aivan opettajan oppaan lo- pussa. Koen, että tällaisen tehtävän tekemisen ei tule vuosittain vaatia opettajilta montaa työtuntia, vaan asioiden tulisi helpottua vuosi vuodelta.

E erityisen tärkeään rooliin nousevat aikataulu, opettajan rooli sekä todistus. Aika- taulua varten oppaasta löytyy oma sivu, jota täydentämällä kaikki tärkeät päivä- määrät pysyvät ylhäällä. Opettajan oppaasta löytyy erillinen ohjeistus oman roolin toimenkuvaan ja vastuisiin. Todistuksen kanssa pääsen vielä jatkamaan kehitys- työtä, mutta koen, että sen kirjoittaminen ja tekeminen on jo huomattavasti suju- vampaa tämän ohjeen avulla.

Yhteenvetona haastattelut tuottivat minulle erittäin olennaisia ja hedelmällisiä vastauksia. Sain niiden avulla paljon uusia ajatuksia ja osioita oppaisiini ja koen, että oppaat myös vastaavat moneen haastatteluissa esiin nousseeseen haastee- seen ja pulmaan. Jotkin asiat ovat vielä lähtökuopissa tai tarvitsevat vielä aikaa muokkaantuakseen paremmiksi. Tarjolla on kuitenkin nyt selkeämmät raamit ja helpompi lähtöasetelma kuin aikaisemmin. Lopputyöprosessin molemmat osa- puolet tietävät tarkasti omat vastualueensa ja muistavat helpommin, millaisia osia prosessiin kuuluu.

5 TULOKSENA UUDET LOPPUTYÖPROSESSIN OPPAAT

Tässä kappaleessa esitellään Oulun taidekoululle luodut uudet lopputyöprosessin apumateriaalit ja niiden avulla jatkossa kehittyvät uudet käytänteet. Lisäksi perustelen tekemiäni valintoja. Materiaali on luotu opinnäytetyötä ja kehittämishanketta varten etsittyjen lähteiden sekä teemahaastattelujen ja observoinnin kautta hankittujen tietojen avulla. Uuden materiaalin ja käytänteiden luomiseen ja lopulliseen muotoon ovat päässet vaikuttamaan niin lopputyötä tehneet oppilaat kuin niitä ohjanneet opettajatkin. Oppaiden muotoon, sisältöön ja visuaaliseen ilmeeseen ovat vaikuttaneet aikaisemmin esiteltyjen muiden taideoppilaitosten OPS:ät sekä mahdolliset lopputyötä käsittelevät ja esittelevät oppaat ja materiaalit. Valmiit oppaat lopputyöntekijälle ja ohjaavalle opettajalle ovat tämän opinnäytetyön liitteissä 1 ja 2. Kyseiset ohjeistukset on tehty erityisesti tanssitaiteen lopputyötä ajatellen, mutta ne ovat sovellettavissa muihinkin taiteenaloihin.

Molemmat oppaat esitellään tässä lyhyesti samalla perustellen niihin valittuja sisältöjä. Oppaat ovat liitteissä kuvina, mutta niistä on tehty sekä muokattavat ja täydennettävissä olevat Word-tiedostot, helposti tulostettavissa olevat PDF-tiedostot sekä muutama fyysinen tuloste Oulun taidekoulun henkilökunnalle. Oppaat ovat Oulun taidekoululle erikseen räätälöidyt, ja niitä on oikeus korjata ja päivittää tilanteen vaatiessa. Oppaiden ei ole tarkoitettu toimivan pelkästään erillisinä ohjeina, vaan ne on suunniteltu käytäväksi läpi esimerkiksi aloitusseminaarissa tai kun opettaja valitaan ohjaamaan lopputyötä. Oppaiden tarkoitus on toimia raameina niissä esitetyille asioille, eli ne eivät ole asian lopullinen muoto tai koko totuus, vaan pohja soveltamiselle.

5.1 Oppilaan opas

Oppilaan opas on väritykseltään pääasiallisesti pinkki/turkoosi ja se on yhteensä 13 sivua pitkä, sisältäen kansilehden, sisällysluettelon ja erillisen tilan omille muistiinpanoille. Opas alkaa lyhyellä esittelyllä, jossa esitellään oppilaalle tiiviisti mitä on taiteen perusopetus, mikä on sen laaja oppimäärä ja mikä on lopputyö. Tässä kohtaa opintoja oppilaan tulisi olla tietoinen kaikista näistä asioista. Haluan

kuitenkin varmistaa, että lopputyötä aloitteleva oppilas tietää mitä ja miksi hän tätä tekee. Halusin tiivistää perusasiat aivan oppaan alkuun. Kyseiseltä sivulta löytyy myös linkki Oulun taidekoulun omaan OPS:ään, jos oppilas haluaa perehtyä vielä tarkemmin, mistä TPO:ssa on kyse.

Sivuilla neljä ja viisi oppilaalle esitellään lopputyöprosessia tarkemmin. Aikaisemmin ei ole puhuttu selkeästi lopputyöprosessista, mutta tämän kehittämishankkeen aikana olen tehnyt siitä vakinaisen termin. Mielestäni tämä kuvaa tarkemmin lopputyön tekemistä ja sitä, että siihen kuuluu monia erilaisia osia. Oppilaalle listataan tiivistetysti prosessin eri vaiheet erillisessä laatikossa, jotta oppilas hahmottaisi prosessin koko kokonaisuuden eri vaiheineen. Sen jälkeen lopputyön merkitystä avataan vielä sanallisesti. Seuraavaksi oppilas pääsee tarkastelemaan, millaisia erilaisia toteutusvaihtoehtoja hänellä on lopputyön suhteen. Nämä tiedot olen tiivistänyt jälleen ranskalaisilla viivoilla kahteen laatikkoon, jotta tieto olisi luettavissa ja käsiteltävissä nopeasti.

Halusin mahduttaa oppaaseen sivun, jossa erilaisia toteutustapoja perustellaan. Sivulta kuusi löytyykin lyhyet kuvaukset sekä tanssijan lopputyöstä että koreografisesta lopputyöstä. Molempien osioiden jälkeen on lyhyt kommentti/palautte kyseisen toteutustavan valinneelta Oulun taidekoulun alumnilta. Lyhyen kommentin tarkoituksen on antaa tulevalle lopputyön tekijälle konkreettinen esimerkki kummastakin lopputyön tavasta. Näin asiat saavat käytännön näkökulman, ja tämä saattaa esimerkiksi helpottaa valintaa.

Sitten siirrytään lopputyön suunnitteluun. Se aloitetaan tavoitteista. Tätä kehittämishanketta tehdessäni olen törmännyt tavoitteisiin lähes jokaisessa lopputyöhön liittyvässä lähteessä. Tavoitteet ovat siis erittäin tärkeä osa lopputyöprosessia, sillä niiden pohjalta suoritetaan oppilaan lopputyön arviointi. Siksi oppaassa onkin hyvin perusteltuna oppilaalle, miksi hän asettaa selkeät ja realistiset tavoitteet lopputyölleen. Lisäksi tärkeänä ohjeena on, miten tavoitteet asetetaan. Näin oppilas pääsee selkeältä ja mahdollisimman vankalta pohjalta rakentamaan omaa lopputyötään. Hän tietää mihin tähdätä ja pääsee tarvittaessa palaamaan tavoitteiden avulla takaisin asettamalleen polulle, jos jossain kohtaa prosessia ajatus lähtee harhailemaan.

Oppilaille suorittamani ryhmähaastattelun perusteella tärkein asia koko prosessin kehittämiseksi oli aikataulu. Tästä syystä olenkin laatinut selkeän aikataulupohjan ja lyhyet ohjeet sen täyttämiseen. Tarkoituksena olisi, että tämä opas olisi oppilaalla kädessä viimeistään lopputöiden aloitusseminaarissa. Silloin hän pääsisi täyttämään tätä sivua heti prosessin alussa. Aloitusseminaarissa annetaan usein vähintään väliseminaarin sekä esitysten päivämäärät. Aikataulu auttaa lisäksi hahmottamaan vielä tarkemmin erilaisia lopputyöprosessiin kuuluvia osaluokkia, joista myös sain rakentavaa palautetta haastattelun kautta. Aikataulussa on pyritty ottamaan huomioon molemmat lopputyön toteutustavat ja tarvittaessa siitä voidaan jättää kohtia täyttämättä, jos ne eivät liity omaan lopputyöprosessiin.

Aikataulua seuraa lopputyösuunnitelma, jonka tarkoituksena on auttaa oppilasta hahmottelemaan tulevaa prosessiaan kirjalliseen muotoon. Täyttää oppilas suunnitelman sitten käsin tai digitaalisesti, hän joutuu oikeasti pohtimaan lopputyön erilaisia vaiheita. Tässä kohtaa oppilas pääsee myös kirjoittamaan asettamansa loppu- ja välitavoitteet ylös. Täältä ne ovat helposti tarkasteltavissa aina kun tarvitsee. Lopussa on myös kohta, johon oppilas kirjaa ohjaavan opettajan antaman päivämäärän, jolloin aikataulu ja suunnitelma tulee palauttaa.

Sivulla 10 oppilaille avataan lopputyön raportointia tarkemmin. Ryhmähaastattelussa kaikki viisi oppilasta totesivat, etteivät tiedä loppuraportoinnista mitään. Siksi tämä osio on noussut erityisen tärkeäksi minulle ja koen, että se voi kehittyä vielä eteenpäin tulevien palautteiden avulla. Tämäkin osio alkaa lyhyellä kuvauksella siitä, mistä on kyse. Oppilaille kerrotaan loppuraportin toteutustavoista ja ihan sivun lopussa myös palautusmuodoista. Turkoosissa laatikossa esitetään 14 kysymystä, joihin vastaamalla oppilas pääsee varmasti pitkälle oman lopputyöraporttinsa kanssa. Kysymyslaatikko on mukaelma Jyväskylän kuvataidekoulun lopputyöoppaan saman tyylisestä apukysymyslistasta. Tarkoituksena on, että jos oppilas vastaa kaikkiin kysymyksiin, jotka ovat hänen lopputyöprosessinsa kannalta olennaisia, hänen ei tarvitse olla huolissaan loppuraportin riittävästä pituudesta. Kysymyslaatikkoa voi hyödyntää, tapahtui loppuraportointi sitten kirjallisesti tai esimerkiksi videomuotoisesti.

Koska suurin osa tähänastisista lopputöiden raporteista on tullut kirjallisessa muodossa, halusin lisätä mukaan myös toisen laatikon. Tässä laatikossa on

esitelty hyvin lyhyesti esimerkki mahdollisesta sisällysluettelosta, ja sen otsikoiden alle on lisätty edellisen laatikon numerot osoittamaan, minkä kysymyksen vastaus kuuluisi mihinkin. Jäin pohtimaan, kannustaako tai ohjaako tämä sisällysluettelo oppilaita kirjallisen raportoinnin pariin. Koen sen ongelmalliseksi siksi, että se ei välttämättä ole jokaiselle paras tapa raportoida, mutta saattaa tuntua ainoalta vaihtoehdolta. Uskon kuitenkin, että sisällysluetteloesimerkki olisi sovellettavissa videoraportoinninkin kohdalla. Videokaan ei voi olla yksi pitkä pätkä, vaan sekin täytyy jotenkin jakaa erilaisiin osioihin. Antamani esimerkkiotsikot voisi siis esimerkiksi lukea ensin ruudulla, jonka jälkeen oppilas voisi perustella kysymyksiä videolla.

Loppuun halusin vielä avata oppilaalle arviointiprosessia. Tämä on minusta tärkeää, jotta arvioinnin saava oppilas käsittää, millaisista asioita hänelle annettava arviointi koostuu. Näin oppilaankin on helpompi esimerkiksi kysyä ja keskustella palautteenantohetkessä arvioijien kanssa. Tilanteesta ei näin synny liian vahvaa arvioijat – arvioitava -asetelmaa, vaan tilanne on vuorovaikutteinen ja avoin pohdiskelulle.

Sivulle 12 otin inspiraatiota Oulun taidekoulun olemassa olevasta diaesityksestä, joka käydään läpi vuosittain aloitusseminaarissa. Esityksen lopussa on dia, jossa listattiin muutama kohta, jotka on hyvä muistaa ja pitää mielessä koko lopputyöprossin ajan, taiteenalasta riippumatta. Koska itseäni helpottaa kaikki visuaalinen esittäminen, kokosin kohdat omaksi sivukseen ja lisäsin niitä selkeyttämään kuvan. Viimeisen sivun jätin kokonaan omille muistiinpanoille, joita oppilas voi kirjoittaa esimerkiksi seminaareissa. Sivu voi toimia myös selkeänä paikkana mahdollisille harjoituksissa esiin nousseille kysymyksille. Sieltä ne löytyvät helposti, eivätkä unohdu kysyä tai selvittää.

Oppilaan oppaasta muodostui minusta kattava kokonaisuus, joka luo selkeät ja hyvät raamit tuleville lopputyötä aloittaville ja tekeville oppilaille. Opas vastaa haastattelun kautta ilmenneisiin pulmakohtiin ja kehittää niitä eteenpäin. Opas on myös lyhyt, kevyesti luettava ja visuaalisesti miellyttävä kokonaisuus. Oppaalla on kuitenkin tilaa ja mahdollisuuksia kehittyä ja sopeutua tulevien muutosten edessä. Oppaan avulla Oulun taidekoulun tanssitaiteen lopputyöprosessi avautuu oppilaalle eheänä kokonaisuutena.

5.2 Opettajan opas

Lopputöitä ohjaaville opettajalle suunniteltu opas on väreilykseltään pääosin oranssi, jotta oppaat erottuvat toisistaan. Opettajan opas on yhteensä 17-sivuinen, sisältäen kansilehden, sisällysluettelon ja muistiinpanosivun. Myös opettajan opas alkaa lyhyellä kertauksella taiteen perusopetuksesta, sen laajasta oppimäärästä ja lopputyöstä. Opettajien tulisi olla tietoisia kyseisistä aiheista, mutta kertaus ei ole koskaan haitaksi. Koska oppaan taustalla on ajatus, että se on erityisesti avuksi ensimmäisiä kertoja ohjaavalle opettajalle, saattaa tietotaito aiheesta olla vielä kevyemmällä pohjalla. Myös opettajilla on mahdollista tarkastella Oulun taidekoulun omaa OPS:ää tarkemmin sivun alareunasta löytyvän linkin kautta.

Samoin kuin oppilaan oppaassa, sivuilta neljä ja viisi löytyy tarkemmin kuvattuna lopputyön prosessi, sen vaiheet ja erilaisten toteutustapojen sisällöt. Opettajan oppaassa tekstistä on alleviivattu tai korostettu opettajalle ominaisia asioita. Opettajien haastattelussa erityisesti esille nousi opettajien opastus ohjaamistyöhön. Siksi olen pyrkinyt koko oppaan ajan korostamaan tekstistä olennaisia lauseita ja huomioita, jotka koskevat erityisesti opettajan roolia.

Seuraavalta sivulta löytyykin täysin oma osio sille, mitä ohjaavan opettajan rooliin kuuluu. Tekstissä kerrotaan, millainen opettajan rooli on lopputyöprosessin aikana ja millaisia vastuualueita hänelle kuuluu. Lisäksi olen tarkentanut paljon pohdintaa herättäneen resurssin käyttöä ja sitä, missä tilanteissa prosessin aikana opettajan tulee olla paikalla. Sivun alareunaan linkitän tanssitaiteen arviointihankkeen heti, kun se julkaistaan. Sieltä opettajat saavat lisää apua ja vinkkejä lopputyöprosessiin ja sen arviointiin. Sivulle seitsemän olen vielä erikseen tiivistänyt oppilaan ja opettajan roolit omille muistilapuille. Näin ohjaavan opettajan on helppo ja nopea aina palata siihen, mikä osuus on hänen vastuullaan.

Sivuilla 8–11 esitellään opettajalle tarkemmin lopputyön suunnittelua ja aikatauluttamista. Tämän osion tarkoituksena on auttaa opettajaa auttamaan oppilasta toistaiseksi haastavimmaksi nousseessa osiossa. Opettajan on hyvä olla tietoinen tavoitteiden tärkeydestä ja siitä, että hänen arviointinsa tulee loppujen lopuksi vertautua oppilaan itsensä asettamiin tavoitteisiin lopputyölle. Siksi olen

perusteellisesti esitellyt myös nämä prosessin vaiheet opettajan oppaassa. Sivulla yhdeksän olen lyhyesti kuvaillut opettajalle myös loppuraportin palauttamisen kaavan. Tämän tarkoituksena on hahmottaa opettajalle se työ, mitä esitysten jälkeen tulee vielä tehdä. Tarkoituksena on myös, että opettaja osaisi ottaa loppuraportin lukemisen ja arvioinnin ajoissa huomioon ja osaisi sovittaa ne omiin aikatauluihinsa. Sivuilta 10 ja 11 opettaja löytää oppilaan oppaasta tutut aika-taulu- ja suunnitelmapohjan. Nämä olen jättänyt opettajan oppaaseen, koska haluan opettajan hahmottavan helposti, millainen kokonaisuus oppilaalle on annettu. Näiden avulla opettaja on myös tietoinen siitä, millaiset palautukset hänen tulisi saada oppilaalta.

Sivuilla 12–15 puhutaankin jo viimeistelystä. Tässä kokonaisuudessa nousee esille erityisesti opettajan rooli. Olen pyrkinyt avaamaan nämä vastualueet opettajille mahdollisimman kattavasti. Lopputyön raportointi on esitelty opettajan oppaassa hieman saman tyylistä kuin oppilaankin oppaassa. Olen kirjoittanut auki keskeiset sisällöt, kuten toteutusvaihtoehdot ja palautusmuodot. Lisäksi olen ottanut mukaan tukikysymyslistan ja esimerkkisisällysluettelon. Lisäyksenä opettajan versiossa on ohjeistus loppuraportin edistymisen tukemiseksi. Opettajan on hyvä muistuttaa oppilasta raportoinnista aika ajoin, sillä yleinen tapa on valitettavasti se, ettei oppilas muista kerätä ajatuksia koko prosessinsa ajalta. Opettaja myös kannustetaan lukemaan keskeneräistä raporttia, jos oppilas näin toivoo. Tämä ei ole ollut aikaisemmin käytäntönä, mutta koen, että tällainen uusi tapa tukisi oppilasta myös tässä kohtaa prosessia.

Opettajan oppaan loppuun olen lisännyt selkeät ohjeet lopputyön arvioinnista, todistuksen kirjoittamisesta ja todistuksen tekemisestä fyysisiksi tulosteeksi. Arvioinnin ja kirjoittamisen sivulla opettajalle tarkennetaan, mitä todistuksessa ja sen liiteosassa arvioidaan ja kuka arvioi mitäkin. Tekstissä kerrotaan arviointiin ja todistuksen kirjoittamiseen käytössä olevat resurssit. Opettaja ohjataan tarkastelemaan OPS:ää ja lausepankkia inspiraatioksi. Lopuksi kerrotaan todistuksen antamisesta ja palautekeskustelusta. Uutena käytänteenä olen lisännyt oppaaseen ennakkokysymykset. Jos siis arvioijilla herää joitakin kysymyksiä arviointiprosessin aikana, he voivat rohkeasti esittää oppilaalle kysymyksiä joko ennakkoon tai arviointikeskustelussa. Ennakkokysymykset ovat parempia siltä osin, että oppilas

saa enemmän aikaa pohtia vastauksiaan. Hyvänä lisänä todistuksen kirjoittamisen avuksi olisi voinut vielä tarkentaa todistuksessa olevien otsikoiden sisältöä. Todistuksen lisäosan tavoitealueiden otsikot herättävät vuosittain hämmennystä ja haastattelussakin kävi ilmi, että otsikointiin ei olla täysin tyytyväisiä ja muutoksia siihen on jo pohdittu.

Sivulta 15 opettaja löytää vielä tarkat ohjeet todistuksen asetteluun ja tulostamiseen. Tämä osio oli tärkeä ottaa osaksi opettajan opasta, sillä olen nähnyt sen muodostuvan vuosittain haasteeksi. Todistusohjelmassa on vielä hiottavaa, koska jotkin asetukset eivät ole täydellisessä kunnossa. Toki myös tekstinkäsittelyohjelma asettaa omat rajansa. Suuri vaikutus on myös sillä, kuinka hyvin opettaja osaa käyttää kyseistä ohjelmaa. Lisäksi todistuksen sisältö määräytyy osittain valtakunnallisten määräysten kautta, eli kaikkea ei ole edes mahdollista muuttaa tai muokata. Tärkein tavoite kuitenkin on, että todistuksista saataisiin mahdollisimman yhteneviä. Tämä on tärkeää, sillä todistus on virallinen asiakirja. Lisäksi oppilaat saattavat vertailla saamiensa todistuksia ja ne halutaan pitää mahdollisimman tasavertaisina. Koen, että todistuksen tekemiseen liittyy hyvin monta erilaista osaa ja usein tuntuu, että jokin kohta saattaa unohtua. Ohjeistukset myös kaipaavat selkeyttä ja tiivistämistä.

Sivulla 16 on myös opettajalle mukailtu ”Hyvä muistaa” -osio. Halusin lisätä tämän, sillä koen, että myös opettajat kaipaavat kannustusta lopputyöprosessin aikana. Ajatteleminen helposti, että me olemme ne ammattilaiset ja meidän tulee pärjätä, osata ja tietää. Todellisuudessa kaikki on kuitenkin helpompaa, kun teemme yhdessä ja keskustelemme. Myös opettajalle olen jättänyt viimeisen sivun vapaaksi muistiinpanoille ja omille ajatuksille.

6 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä lähdettiin liikkeelle kehittämishankkeesta. Sen tarkoituksena oli parantaa Oulun taidekoulun tanssitaiteen taiteen perusopetuksen syventäviin opintoihin kuuluvan lopputyön prosessin kokonaisuutta. Kehittämishanke lähti liikkeelle käytännön tarpeesta selkeyttää ja yhtenäistää lopputyön ohjeistusta sekä opettajille että oppilaille. Opinnäytetyön alussa kehittämishankkeelle asetettiin neljä tutkimuskysymystä: Miten helpotan ja selkeytän ohjaavan opettajan työtä? Millaista tukimateriaalia ohjaavat opettajat tarvitsevat? Millaista tukimateriaalia lopputyötä tekevät oppilaat tarvitsevat? Miten kokoaan tiedon kattavasti ja tiiviisti yhteen?

Kysymysten avulla lähdettiin etsimään mahdollisia muita tarpeita sekä vastauksia näihin kysymyksiin. Kehittämishankkeen tuloksena oli kaksi opasta: Oma opas lopputyötä aloittavalle ja tekeväälle oppilaalle sekä opas lopputyötä ohjaavalle opettajalle. Oppaita varten etsittiin tietoa taiteen perusopetuksesta, sen oppimääristä, oppimäärien sisällöistä ja kriteereistä sekä lopputyöstä. Lähteenä toimivat erilaiset hankkeet, opetussuunnitelmat sekä jo olemassa olevat ohjeet ja oppaat lopputyön tekemiseen. Tutkimustiedoissa sovellettiin olemassa olevaa materiaalia muiltakin taiteenaloilta. Tärkeänä lähteenä ja yhtenä isona kehittämishankkeen käynnistäjänä toimi Lappeenrannan tanssioppilaitoksen yhdessä Suomen tanssioppilaitosten liitto Stopp ry:n kanssa toteutettu arviointihanke. Lähteiden lisäksi taustatietoa kerättiin teemahaastatteluilla ja observoinnilla.

Valmiissa oppaissa vastataan mahdollisimman kattavasti ja mahdollisimman monen kehittämishankkeen aikana nousseeseen kysymykseen. Oppaat on suunniteltu kuitenkin tiiviiksi ja helppolukuisiksi. Molemmat oppaat on tarkasti suunniteltu vastaavan juuri kyseisen käyttäjän tarpeisiin. Niiden tarkoituksena ei ole toimia täysin itsenäisinä, vaan ne ovat uusi osa Oulun taidekoulun lopputyön prosessia sen olemassa olevien vaiheiden rinnalle.

Oppaat vastaavat erittäin hyvin alussa asetettuihin tavoitteisiin. Ne kertovat molemmille käyttäjäryhmille heidän tarvitsemansa tiedon lopputyöstä ja sen kaikista vaiheista. Kehittämishankkeen aikana saatiin selville, millaista tukimateriaalia

opettajat ja oppilaat tarvitsevat ja esille nousseisiin tarpeisiin vastataan oppaissa. Ohjaavan opettajan työ selkeytyy tämän oppaan avulla. Hänelle on tarjolla kattava kokonaisuus lopputyön ohjaamiseen, sen eri vaiheisiin ja arviointiin. Kaikki oleellinen tieto on koottuna yhteen paikkaan ja se on päivitettävissä tarpeen tullen.

Oppaat kokoavat selkeästi kaikki lopputyöprosessin vaiheet yksiin kansiin. Oppaat etenevät kronologisessa järjestyksessä ja esittävät käyttäjälleen prosessin vaiheita syvällisemmin. Oppaiden sisältö on kuitenkin jaoteltu ja aseteltu niin, että lukijan on helppo löytää ja palata tarvitsemaansa kohtaan. Asettelyn apuna on käytetty värejä, laatikoita ja kuvia. Oppaista on helposti irrotettavissa erillisiä osia, esimerkiksi aikataulu tai suunnitelma.

Tämä opinnäytetyö vastaa kattavasti, luotettavasti ja laadukkaasti oikeaan ammatilliseen tarpeeseen. Kehittämishanketta on tehty organisaation sisältä päin, jolla on vaikutusta sen näkökulmiin. Hankkeen lopputulos palvelee sen käyttäjää monipuolisesti ja tarjoaa sovellettavissa olevaa materiaalia koko oppilaitokselle. Valmiit oppaat palvelet tällä hetkellä tanssitaiteen linjan opettajia ja oppilaita, mutta ne ovat täysin muokattavissa ja sovellettavissa muillekin taiteenaloille. Tämän kehittämishankkeen ansiosta Oulun taidekoulussa päästään selkeyttämään ja tarkentamaan muitakin lopputyön käytänteitä sekä siihen tarvittavia resursseja. Tuleva opetussuunnitelmauudistus vuonna 2025 tulee muokkaamaan oppaiden sisältöä jonkin verran.

Oppilaan oppaan kohdalla jäin erityisesti pohtimaan sen suuntausta lopputyön tekemisen tavassa. Koska suurin osa lopputöistä tehdään koreografisina lopputöinä, on siitä olemassa enemmän tietoa. Jäin siksi pohtimaan, ohjaako opas liikaa koreografisen lopputyön valintaan ohjeistuksillaan. Miten saisimme tanssijan lopputyön samalla viivalle koreografisen lopputyön kanssa? Lisäksi mietin, ohjaako lopputyön raportointiohje kirjalliseen muotoon muiden vaihtoehtojen sijaan. Tämäkin johtuu kirjallisen muodon yleisyydestä, ja siksi koin tarvetta ohjata sen muotoa ja sisältöä tarkemmin. Toivon kuitenkin, että opas rohkaisee jokaisen oppilaan valitsemaan itselleen parhaiten soveltuvan toteutustavan.

Kehittämishankkeen aikana esille nousi paljon jatkotutkimus- ja -kehittämiskoh- teita. Prosessin alkuun tulisi pohtia systeemi sille, miten tulevat lopputyön tekijät kartoitetaan ja milloin olisi sopiva hetki tälle. Lisäksi jo kauden alussa olisi hyvä olla tiedossa, milloin lopputöiden aloitusseminaari ja väliseminaari järjestetään. Oppilaat toivoivat selkeää kalenteria oppilaitoksen tilojen käytettävyydestä ja yleistä kalenteria tilojen varaamiseen. Tällaisen systeemin luominen vaatii enem- män aikaa ja moneen eri opettajan sekä tahon konsultointia. Idea on kuitenkin pohtimisen ja kehittämisen arvoinen, sillä se selkeyttäisi tilojen varaamista ja hel- pottaisi opettajien työtä. Yhtenä jatkotutkimusaiheena mieleeni nousi koreogra- fisten menetelmien listaaminen ohjaavalle opettajalle.

Suureksi jatkokehittämisen kohteeksi nousi todistus ja sen kirjoittaminen. Kirjoit- tamisen helpottamiseksi olisi hyvä luoda kattava lausepankki. Oulun taidekoulun Teams-alustalla on olemassa perusopintojen arviointiin tarkoitettu suppeahko, kesken jäänyt lausepankki. Se kaipaisi lisää lauseita sekä tarkennusta. Valmiita lauseita voitaisiin jaotella suoraan todistuksessa olevien otsikoiden alle. Näin myös otsikoihin kuuluvaa sisältöä saataisiin tarkennettua opettajille. Lisäksi to- distuksen otsikot kaipaisivat viilausta ja tarkennusta, jotta ne vastaisivat tanssi- taiteen linjan tarpeisiin.

Todistuksen kohdalla kehitettävänä olisi myös todistusohje. Erityistä huomiota vaatisi sen asettelu sekä ohjeet. Ohjeet voisivat olla erillisessä tiedostossa, jotta niiden poistaminen ei sekoita valmista asettelua. Todistusohjeeseen olisi hyvä mer- kitä selkeästi täydennettävät ja muokattavat kohdat. Ohjeistuksen tulisi sisältää tarkat ohjeet siitä, mitä jokaiseen kohtaan tulee kirjoittaa ja kuka kustakin arvioin- nin kohdasta vastaa.

Tämä opinnäytetyö ja sen sisällä toteutettu kehittämishanke on iso askel taiteen perusopetuksen lopputyön käytänteiden selkeyttämisessä. Opinnäytetyön ko- koaa paljon olemassa olevaa teoriaa sekä hiljaista tietoa yhteen kattavaksi koko- naisuudeksi. Kehittämishankkeella on suuri merkitys Oulun taidekoulun ammatil- lisen osaamisen kehittämässä ja valtakunnallisesti se tarjoaa laadukasta tietoa kaikille tanssioppilaitoksille taiteen perusopetuksen lopputyöprosessin käytän- teistä.

LÄHTEET

Eloranta, S., Hautala, T., Kinos, S. & Salonen, K. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Tampere.

Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto ETOL ry s.a. Etusivu. Luettavissa: <https://www.etol.fi/>. Luettu: 30.6.2025.

Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto ETOL ry 2022a. Esittävien taiteiden oppilaitosten liiton taiteen perusopetuksen sirkustaiteen laajan oppimäärän arvioinnin tukimateriaali 2022. Luettavissa: https://bin.yhdistysavain.fi/1562672/5MgMkHFQ47eXuLLnsumd0XyYe/TPO_sirkustaiteen_laajan_oppima%CC%88a%CC%88ra%CC%88n_arvioinnin_tukimateriaali.pdf. Luettu: 3.2.2025.

Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto ETOL ry 2022b. ETOL ry:n sirkustaiteen laajan oppimäärän lopputyön arvioinnin tukimateriaali. Luettavissa: https://bin.yhdistysavain.fi/1562672/0VlgioAjdrRfO2gPNXQ60X6pBz/ETOL%20ry_n%20sirkustaiteen%20laajan%20oppima%CC%88a%CC%88ra%CC%88n%20loppu-tyo%CC%88n%20arvioinn.pdf. Luettu: 18.7.2025.

Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto ETOL ry 2023. Taiteen perusopetuksen teatteritaiteen laajan oppimäärän arvioinnin tukimateriaali 2023. Luettavissa: https://bin.yhdistysavain.fi/1562672/npBSu5HrgZFtDTmcNDOv0_FH8o/Arvioinnin_tukimateriaalit_TPO_teatteri_laaja.pdf. Luettu: 18.7.2025.

Helsingin tanssiopisto 2025. Taiteen perusopetus. Luettavissa: <https://www.helsingintanssiopisto.fi/taiteen-perusopetus/>. Luettu: 25.6.2025.

Jyväskylän tanssiopisto 2025a. Näyttötyö. Luettavissa: <https://jyvaskylantanssiopisto.org/tanssin-opetus/opetusinfo/nauttotyo/>. Luettu: 25.6.2025.

Jyväskylän tanssiopisto 2025b. Opetussuunnitelma. Luettavissa: <https://jyvaskylantanssiopisto.org/tanssin-opetus/opetusinfo/opetussuunnitelma/>. Luettu: 25.6.2025.

Jyväskylän Yliopisto 2015. Havainnointi eli observointi. Luettavissa: <https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/metelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi>. Luettu: 24.6.2025.

Kallinen, T. & Kinnunen, T. 2021. Tietoarkisto – Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Tampere. Luettavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/>. Luettu: 25.6.2025.

Kananen, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas, Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä.

Lahden tanssiopisto 2024. Opetussuunnitelma. Luettavissa: <https://www.lahden-tanssiopisto.fi/opetussuunnitelma/>. Luettu: 25.6.2025.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät, Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.–4. painos. Sanoma Pro Oy. Helsinki.

Opetushallitus 2017a. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Luettavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8858969>. Luettu: 22.6.2025.

Opetushallitus 2017b. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Luettavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taiten_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf. Luettu: 3.2.2025.

Opetushallitus 2017c. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Luettavissa: <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8867391>. Luettu: 22.6.2025.

Opetushallitus 2017d. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Luettavissa: https://artsedu.fi/wp-content/uploads/2019/11/Taiten_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1.pdf. Luettu: 31.1.2025.

Opetushallitus 2025a. Osaamisen arviointi taiteen perusopetuksessa. Luettavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/osaamisen-arviointi-taiteen-perusopetuksessa>. Luettu: 22.6.2025.

Opetushallitus 2025b. Taiteen perusopetuksen historiasta ja nykytilasta. Luettavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taiteen-perusopetuksen-historiasta-ja-nykytilasta>. Luettu: 3.7.2025.

Opetus- ja kulttuuriministeriö s.a. a Taiteen perusopetus. Luettavissa: <https://okm.fi/taiteen-perusopetus>. Luettu: 31.1.2025.

Opetus- ja kulttuuriministeriö s.a. b Uudistuva taiteen perusopetus. Luettavissa: <https://okm.fi/uudistuva-taiteen-perusopetus>. Luettu: 31.1.2025.

Oulun kaupunki, Oulun taidekoulu s.a. Taiteen perusopetus. Luettavissa: <https://www.ouka.fi/oulun-taidekoulu/taiteen-perusopetus-0>. Luettu: 31.1.2025.

Oulun sivistys- ja kulttuuripalvelut, Oulun taidekoulu s.a. Oulun taidekoulun opetussuunnitelma pähkinänkuoressa 2023. Luettavissa: <https://www.ouka.fi/media/7677/download>. Luettu: 31.1.2025.

Peda.net, Jyväskylä kansalaisopisto s.a. Lopputyöopas 2021. Luettavissa: <https://peda.net/jklkansalaisopisto/taiteen-perusopetus/klo/opetussuunnitelma/opetussuunnitelma/p%C3%A4%C3%A4tt%C3%B6ty%C3%B6opas>. Luettu: 25.6.2025.

Pernaa, J. 2013. Kehittämistutkimus tutkimusmenetelmiä. PS-kustannus. Jyväskylä. Luettavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/fd4fcd23-2d7c-474a-a426-438c93075ff3/content>. Luettu: 2.7.2025.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Luettavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>. Luettu: 17.1.2025.

Suomen tanssioppilaitosten liitto STOPP ry s.a. Etusivu. Luettavissa: <https://stopp.fi/>. Luettu: 30.6.2025.

Taiteen perusopetuksenliitto TPO ry 2019a. Etusivu. Luettavissa: <https://artsedu.fi/>. Luettu: 30.6.2025.

Taiteen perusopetuksenliitto TPO ry 2019b. Tietoa taiteen perusopetuksesta. Luettavissa: <https://artsedu.fi/taiteen-perusopetus/>. Luettu: 31.1.2025.

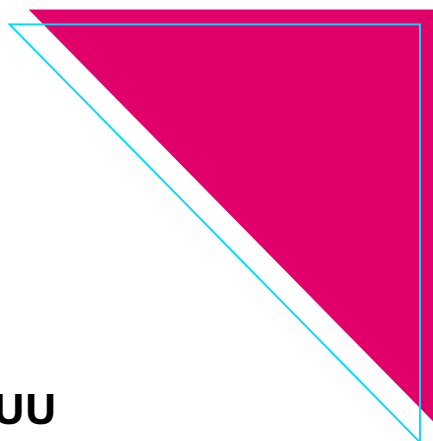
Valtionvarainministeriö s.a. Kunnan peruspalvelujen valtionosuus. Luettavissa: <https://vm.fi/kunnan-peruspalvelujen-valtiosuus>. Luettu: 30.6. 2025.

LIITTEET

- LIITE 1 Näin valmistuu tanssitaiteen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lopputyö – Oppilaan opas
- LIITE 2 Näin valmistuu tanssitaiteen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lopputyö – Opettajan opas

Oulun taidekoulu

NÄIN VALMISTUU

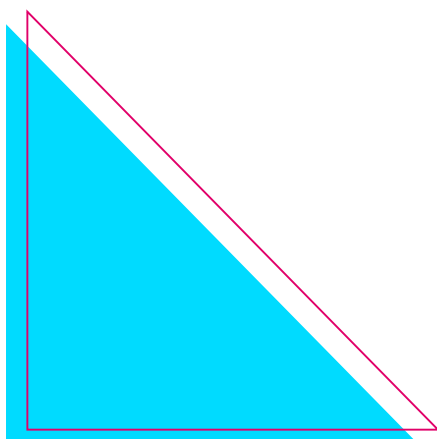
TANSSITAITEEN

TAITEEN PERUSOPETUKSEN

LAAJAN OPPIMÄÄRÄN

LOPPUTYÖ

OPPILAAN OPAS

SISÄLLYS

Taiteen perusopetus lyhyesti.....	3
Lopputyöprosessi.....	4–6
Mistä lopputyössä on kyse?.....	4
Mistä lopputyö koostuu?.....	5
Miksi tekisin lopputyön?.....	6
Lopputyön suunnittelu.....	7–9
Miksi ja miten asetat tavoitteet?.....	7
Lopputyön aikataulu.....	8
Lopputyösuunnitelma.....	9
Viimeistely.....	10–12
Lopputyön raportointi.....	10
Lopputyön arviointi.....	11
Hyvä muistaa.....	12
Muistiinpanoja / omia ajatuksia.....	13

TAITEEN PERUSOPETUS LYHYESTI

MIKÄ ON TAITEEN PERUSOPETUS?

Taiteen perusopetus on valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan sidottua, tavoitteellisesti tasolta toiselle etenevää ja peruskoulun ulkopuolista taidekasvatusta. Suomalainen taiteen perusopetuksen järjestelmä on ainutlaatuinen ja antaa mahdollisuuden tulevaisuudessa tähdätä jopa ammattiin taiteen parissa. Koska taiteen perusopetus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää, koskee sitä myös erilaiset lait ja säädökset. Taiteen perusopetusta annetaan ympäri Suomea yhdeksällä eri taiteen alalla. **Taiteen perusopetuksesta käytetään usein lyhennystä TPO.**

MIKÄ ON LAAJA OPPIMÄÄRÄ?

Taiteen perusopetusta annetaan tällä hetkellä yleisen ja laajan oppimäärän mukaan. Laajan oppimäärän opinnot sisältävät **800 tuntia perusopintoja** ja **500 tuntia syventäviä opintoja**. Yhteensä laajan oppimäärän opintoihin kuuluu siis **1 300 tuntia** yhden taideaineen opintoja. Yleisen oppimäärän opinnot taas koostuvat 300 tunnista yhteisiä opintoja ja 200 tunnista teemaopintoja. Molempien oppimäärien tuntilaskelma alkaa oppilaalla noin seitsemän vuoden iässä. Varhaisiän opinnot eivät siis lukeudu tuntimääriin.

MIKÄ ON LOPPUTYÖ?

Laajan oppimäärän syventävien opintojen lopussa oppilas voi halutessaan toteuttaa lopputyön osana opintojaan. Oulun taidekoulussa tanssitaiteen oppilaalla on mahdollista tehdä tanssijan lopputyö tai koreografinen lopputyö. Molemmissa tapauksissa oppilaalle annetaan ohjaava opettaja, joka avustaa ja ohjaa oppilasta koko lopputyöprosessin ajan. Lopuksi ohjaava opettaja sekä tehtävään nimitetty toinen opettaja antavat oppilaalle yhdessä palautteen laajan oppimäärän opinnoista sekä tehdystä lopputyöstä ja -raportista.

Lisää tietoa taiteen perusopetuksesta löydät Oulun taidekoulun nettisivuilta tai alla olevasta linkistä

<https://www.ouka.fi/media/7677/download>

LOPPUTYÖPROSESSI

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lopputyöhön kuuluu monta erilaista vaihetta. Kokonaisuutta eri vaiheineen kutsutaan lopputyöprosessiksi, joka kattaa kaikki vaiheet aina alun suunnittelusta loppuraporttiin. Lopputyöprosessin vaiheet tiivistetysti ovat:

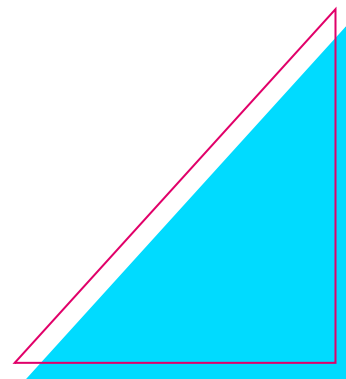
1. Aloitusseminaari
2. Suunnitelman laatiminen
3. Tavoitteiden asettaminen
4. Aikataulun laatiminen
5. Suunnitelman ja aikataulun lähettäminen ohjaavalle opettajalle
6. Työskentely
7. Väliseminaari
8. Työskentely
9. Esittäminen/julkaiseminen
10. Loppuraportin viimeistely
11. Palaute ja arviointi

MISTÄ LOPPUTYÖSSÄ ON KYSE?

Taiteen perusopetuksen lopputyössä on kyse oppilaan osaamisen näytöstä. Lopputyö ei ole pakollinen. Laajan oppimäärän päättötodistuksen saa, kun 1 300 tuntia opintoja on tullut täyteen. Lopputyön tarkoituksena on konkretisoida oppilaan laajaa osaamista, jonka hän on kartuttanut monien vuosien ajalta.

Lopputyö antaa myös oppilaalle mahdollisuuden harjoitella isomman projektin suunnittelemista, ohjaamista, toteuttamista ja reflektointia. Oli kyse sitten tanssijan lopputyöstä tai koreografisesta lopputyöstä, oppilas saa taitonsa näkyväksi ja pääsee harjoittelemaan ammattimaisen prosessin eri vaiheita.

Oppilaalle tarjotaan ammattimaista ohjausta opettajan toimesta. Oma opettaja ohjaa ja ohjeistaa lopputyöntekijää koko matkan ajan sekä toimii myös palautteen antajana. Opettaja ei kuitenkaan huolehdi oppilaan puolesta lopputyöprosessin aikataulusta tai prosessin eri osista, vaan on nimenomaan oppilaan tukena ja apuna. Oppilaan on mahdollista kysyä apua ohjaavalta opettajaltaan aina sitä tarvitessaan.

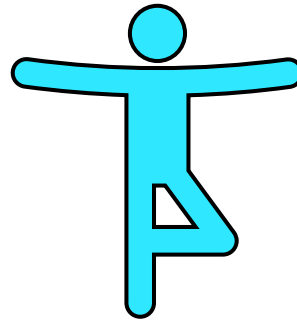

MISTÄ LOPPUTYÖ KOOSTUU?

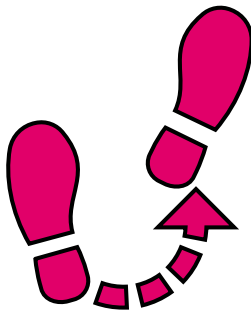
Tanssijan lopputyö

- Toimit tanssijana yhdessä tai useammassa teoksessa, riippuen teoksien pituudesta. Kokonaiskesto noin 5–10 minuuttia, riippuen teoksen luonteesta (soolo, ryhmäteos...).
- Voit toimia tanssijana muiden koreografisissa lopputöissä tai viikkotuntiesi kevätesityksissä.
- Tanssijan työn voit toteuttaa Oulun taidekoulun esityksissä tai erikseen sovitusti jossakin muualla.
- Oulun taidekoulun tilat ovat käytössäsi suunniteluun ja harjoituksiin silloin, kuin niissä ei tapahdu opetusta.
- Ohjaava opettajasi ohjaa sinua tanssillisissa ominaisuuksissasi eteenpäin ja auttaa sinua saavuttamaan asettamasi tavoitteet.
- Lopputyöntekijänä harjoittelet koreografiassa vaadittuja taitoja ja eläytymistä.
- Lopuksi kuvaat prosessisi loppuraportissa.

Koreografinen lopputyö

- Voit tehdä lopputyön yksin tai parin kanssa
- Pituus tulee olla noin 5–10 minuuttia, riippuen koreografian luonteesta ja koreografien määrästä (soolo, ryhmäteos...).
- Tanssija/tanssijat voivat olla Oulun taidekoulun oppilaita tai ulkopuoleisia (Huom.! Ulkopuolisten ja alaikäisten oppilaiden kohdalla tulee olla yhteydessä tanssijoihin/hooltajiin etukäteen).
- Oulun taidekoulun tilat ovat käytössäsi suunniteluun ja harjoituksiin silloin, kuin niissä ei tapahdu opetusta.
- Puvustuksen suunnittelee koreografi(t). Oulun taidekoulun pukuvarasto on käytössäsi.
- Teoksessa voit käyttää useampaa kappaletta tai äänimaailmaa. Halutessasi saat musiikin miksaamiseen apua Oulun taidekoulun erikoisammattimieheltä.
- Valojen suunnittelu on osa lopputyötä. Valot toteutetaan yhdessä esitystilan valoteknikon kanssa.
- Lopullinen teos esitetään ensisijaisesti Oulun taidekoulun Nuoret Estradilla -esityksissä, jos ei toisin sovita.
- Lopuksi kuvaat prosessisi loppuraportissa.

MIKSI TEKISIT LOPPUTYÖN?

Lopputyö antaa sinulle kevyen käsityksen siitä, millaista on työskennellä tanssijana tai koreografina. Lopputyöprosessin aikana hahmotat laajemmin, millaisia erilaisia asioita ja osia ammattimaiseen työskentelyyn kuuluu.

Valitsemalla **tanssijan lopputyön** pääset perehtymään syvällisemmin omaan osaamiseesi tanssijana ja analysoimaan omaa kehittymistäsi pidemmällä aikavälillä. Apuna toimii oma opettajasi, joka antaa kannustusta ja ohjaa sinua kohti omia tavoitteitasi.

”Tanssijan lopputyön tekeminen innoitti minua hakemaan tanssin ammattiopintoihin. Prosessin kautta opin tunnistamaan omia vahvuuksiani tanssijana sekä luottamaan omiin kykyihini. Lopputyön kirjallisen osuuden tekeminen antoi myös valmiuksia ammattiopintoihin. Opin sanallistamaan tanssin ilmiöitä sekä havaintoja itsestäni tanssijana.”

~ Oulun taidekouluun tanssitaiteen alumni 2023~

Valitsemalla **koreografisen lopputyön** pääset harjoittelemaan oman taiteellisen kokonaisuuden luomista. Prosessin aikana opit ohjaamaan ja viimeistelemään suuremman kokonaisuuden ja ymmärrät teoksen erilaisia osia syvällisemmin. Koreografisen lopputyön ansiosta saat itsevarmuutta toteuttaa omaa taiteilijuuttasi tulevaisuudessa.

”Tanssin ammattiopinnoissa ensimmäiseen koreografiseen prosessiin pystyi lähtemään itsevarmana. Koreografisen lopputyön ansiosta minulla oli jo ajatus siitä, mitä kaikkea teoksen tekeminen pitää sisällään ja mistä on esimerkiksi järkevä aloittaa.”

~ Oulun taidekouluun tanssitaiteen alumni 2019~

LOPPUTYÖN SUUNNITTELU

MIKSI JA MITEN ASETAT TAVOITTEET?

Lopputyöprosessin alussa asetat itsellesi tavoitteet. Tavoitteet auttavat sinua pysymään aikataulussa, pysymään määrätietoisena kohti lopputulosta, refleктоimaan omaa edistymistäsi ja onnistumiasi sekä toimivat pohjana arvioinnille. Itse itsellesi asettamat tavoitteet toimivat tärkeänä osana lopputyön arvioinnissa, sillä arvioijat pohjaavat lopullisen arvioinnin tavoitteisiisi. Lopputyölle tulee asettaa muutama päätavoite ja pari välitavoitetta, jolloin ne ajoittuvat lopputyöprosessin keskelle ja päätteeksi.

Asettaessasi lopputyön tavoitteita kannattaa pohtia rauhassa, mitä lopputyöltäsi haluat. Mitä haluat sen aikana saavuttaa? Mitä toivoisit sen antavan sinulle lisää omaa osaamiseksi?

Päätavoitteita tulee olla 2–5 kappaletta. Tavoitteet on hyvä asettaa mahdollisimman realistisiksi, huomioiden elämän muut osa-alueet (esim. koulu, työt yms.). Haaveilu on toki sallittua, eikä kaikkiin tavoitteisiin tarvitse päästä sataprosenttisesti.

Välitavoitteita kannattaa tarkastella lopputyön aikataulua apuna käyttäen (kts. sivu 8). Välitavoitteita on hyvä asettaa kahteen tai kolmeen kohtaan aikataulua, enintään kaksi kerrallaan. Välitavoitteita voivat olla esimerkiksi: ”musiikin lopullinen versio on valmiina”, ”puolet liikemateriaalista on valmiina”, ”olen sisäistänyt koreografian liikemateriaalin” tai ”pääsen syventymään teoksen eläytymiseen”.

AVUKSI TAVOITTEIDEN ASETTAMISEEN, POHDI:

- Mikä sinua kiinnostaa, innostaa?
- Mitä haluat tehdä? (koreografian, soolon, tanssijan työtä...)
- Mitä haluan oppia? (uuden taidon, tekniikoiden yhdistämistä, koreografian tekemistä...)
- Toteutustapa? (video, näyttämöteos, taideteos, performanssi...)
- Kerro ajatuksistasi ja keskustele ohjaajan kanssa.
- Työtäsi helpottaa, jos pystyt asettamaan tavoitteet heti aluksi. Ajatuksilla on myös lupa muuttua prosessin myötä.

LOPPUTYÖN AIKATAULU

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lopputyössä on tärkeää tehdä aikataulusuunnitelma. Sen avulla pystyt rakentamaan lopputyötäsi rauhassa, pysyt sovitussa aikataulussa ja olet tarpeeksi ajoissa valmis. Se myös auttaa sinua, ja mahdollisia muita lopputyöhön liittyviä henkilöitä, hahmottamaan kokonaisuuden, ensimmäisistä harjoituksista lopulliseen työhön.

Merkitse alla oleviin kohtiin ohjaavalta opettajaltasi saamasi päivämäärät ja muut tiedot.

	Päivämäärä:
Aloitusseminaari:	
Väliseminaari:	
Toivoisin, että teokseni liikemateriaali olisi kasassa:	
Esitykset:	
Viikkoja väliseminaariin:	
Viikkoja esitykseen:	
Musiikin viimeinen lähetys: Palautuspaikka:	
Käsiohjelmatietojen lähetys: Palautuspaikka:	
Oman teoksen lyhyt esittelyteksti: Palautuspaikka:	
Harjoitukset (päivämäärä / aika / paikka):	
Loppuraportti valmiina: Palautuspaikka:	

Harjoituksia kannattaa sopia useammat kerralla. Riittävä harjoitusmäärä koreografisessa lopputyössä on noin 10–15 kertaa (90 min). Jos sinulla on useampi tanssija, ota huomioon mahdolliset sairastapaukset ja muut päällekkäisyydet.

LOPPUTYÖSUUNNITELMA

1. Tanssijan lopputyö vai koreografinen lopputyö? (alleviivaa)
2. Lyhyt kuvaus lopputyöstä (alkuidea, joka saa muovautua matkan varrella):

3. Katso edellisen sivun aikataulu kuntoon.
4. Välitavoitteet (voit lisätä välitavoitteita tarvittaessa):
  - a) tavoitteet: _____ pvm:
  - b) tavoitteet: _____ pvm:
  - c) tavoitteet: _____ pvm:
5. Työn toteutuspaikka:
6. Lopputyön tavoitteet:

7. Tyyli, tekniikka, asia tai ilmiö, jota lopputyön kautta tutkitaan, tarkastellaan ja kokeillaan:

Suunnitelma ja aikataulu palautettuna ohjaavalle opettajalle (pvm):

VIIMEISTELY

LOPPUTYÖN RAPORTOINTI

Lopputyöprosessin viimeinen vaihe on lopputyön raportointi. On tärkeää muistaa, että loppuraporttia varten materiaalia tulee kerätä koko lopputyöprosessin ajan. Lopputyön raportointitapa on vapaa, ja raportoinnin voi toteuttaa esimerkiksi portfoliona, videoblogina tai päiväkirjamaisena jäsentelynä. Raportti tulee kuitenkin olla sellaisessa muodossa, että arvioijat saavat tekstistä/puheesta selvää. Voit kerätä matkan aikana ajatuksiasi monella eri tavalla; päiväkirja, lyhyt nauhoitettu jutustelu omaan puhelimeen tai pieni video, jossa kerrot omia ajatuksiasi. Lopputyön raportissa tulee kuitenkin esiintyä tietyt asiat, jotka esitellään alla.

Lopputyöraportin tulisi sisältää pohdintaa seuraaviin kysymyksiin

1. Miksi päädyit tekemään nimenomaan tanssijan/koreografisen lopputyön?
2. Mitkä olivat työsi lähtökohdat?
3. Mitä haluat työlläsi/taiteellasi kertoa tai viestiä katsojalle?
4. Mikä oli lopputyösi kantava teema?
5. Käytitkö lopputyössäsi apuna jotakin muuta taidetta tai lähteitä?
6. Mitä teit toisin kuin olit suunnitellut? Miksi?
7. Millaiseksi koit työskentelyprosessin? Miksi?
8. Tuliko lopputyöprosessin aikana vastaan joitakin haasteita? Miten ratkaisit ne?
9. Mikä oli lopputyön tekemisessä helpointa? Mikä vaikeinta?
10. Miltä lopputyön tekeminen tuntui?
11. Tekisitkö jotain toisin, jos saisit aloittaa nyt alusta?
12. Miten valmis lopputyö vastaa asettamiisi tavoitteisiin?
13. Mitä uutta opit lopputyöprosessin aikana?
14. Mitä muuta haluaisit kertoa lopputyöstäsi tai sen tekemisestä?

Esimerkki lopputyöraportin sisällysluettelosta

1. Lopputyön tekijästä
2. Lopputyön toteutustapa ja lähtökohdat
  - a) Kysymykset 1–5
3. Lopputyöprosessin kohokohtia (onnistumisia ja haasteita)
  - b) Kysymykset 6–11
4. Asettamani tavoitteet ja niiden toteutuminen
  - c) Kysymykset 12–13
5. Valmis lopputyö
  - d) Kysymys 14

Jos kyseessä on kirjallinen työ, se palautetaan PDF-muodossa sähköpostin liitteenä. Muussa toteutustavassa sinun tulee itse huolehtia, että arvioijat saavat raportin auki.

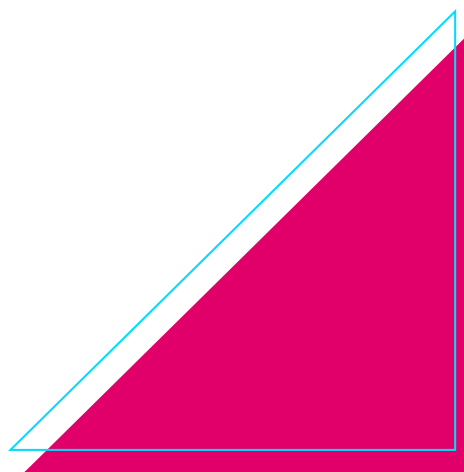
LOPPUTYÖN ARVIOINTI

Kun lopputyösi on esitetty tai julkaistu ja olet palauttanut loppuraportin ohjaavalla opettajalle sekä toiselle arvioijallesi, alkaa kokonaisuuden arviointi.

Lopputyön arvioinnissa tarkastellaan neljää erilaista osa-aluetta, jotka tulevat valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta. Arvioitavia osa-alueita ovat: hyvinvointi ja kehollisuus, taito ja taide, vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen sekä esiintyminen. Arviointitilanteessa ohjaava opettajasi arvioi koko lopputyöprosessiasi ja toinen arvioiva opettaja peilaa ajatuksiaan valmiista kokonaisuudesta. Molemmat arvioijat lukevat ennen arvioinnin antamista asettamasi tavoitteet sekä loppuraporttisi.

Lopuksi saat suullisen palautteen, jossa saat mahdollisuuden kysyä ja keskustella arvioinnistasi ja todistuksestasi. Paikalla ovat molemmat arvioijat. Joskus arvioijat saattavat esittää ennakkokysymyksiä lopputyöhön ja sen toteuttamisen liittyen esimerkiksi, jos arvioijat haluavat tietää jotain mikä ei tullut ilmi työstäsi, harjoituksissasi tai loppuraportistasi. Kysymykset esitetään ennen loppukeskustelua, jotta saat rauhassa miettiä vastauksiasi.

Saat palautetilanteessa myös taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän päättötodistuksen. Todistuksessa näkyy suorittamasi opinnot, opiskeluvuodet ja -paikat sekä sanallinen arvio laajan oppimäärän opinnoistasi. Todistus on virallinen asiakirja, jonka allekirjoittaa Oulun taidekouluun rehtori. Todistuksessa on myös lyhyt arvio suorittamistasi syventävistä opinnoista, jonka on kirjoittanut oma opettajasi. Usein kyseessä on opettaja, jonka kanssa olet työskennellyt useamman vuoden ajan. Lisäksi todistuksen mukana on liite, joka sisältää laajemman sanallisen arvion lopputyöstäsi. Liiteosan allekirjoittavat arvioijat ja siitä näet laajemman arvion lopputyöstäsi.

HYVÄ MUISTAA

ÄLÄ JÄÄ YKSIN
LOPPUTYÖSI
KANSSA

LUOTA ITSEESI
JA OMAAN
TAITEESEESI .*

KYSY APUA
OHJAAVALTA
OPETTAJALTASI

KYSY APUA
TOISILTA
LOPPUTYÖN-
TEKIJÖILTÄ

JAA
PROSESSIASI
MUIDEN
KANSSA

KESKUSTELE
ROHKEASTI
AJATUKSISTASI

MUISTIINPANOJA / OMIA AJATUKSIA

Oulun taidekoulu

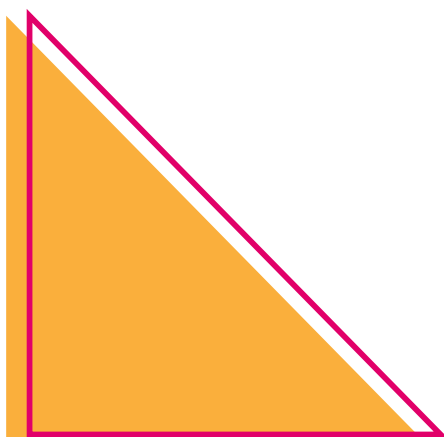
NÄIN VALMISTUU

TANSSITAITEEN

TAITEEN PERUSOPETUKSEN
LAAJAN OPPIMÄÄRÄN

LOPPUTYÖ

OPETTAJAN OPAS

SISÄLLYS

Taiteen perusopetus lyhyesti.....	3
Lopputyöprosessi.....	4–5
Mistä lopputyössä on kyse?.....	4
Mistä lopputyö koostuu?.....	5
Ohjaavan opettajan rooli.....	6–7
Lopputyön suunnittelu.....	8–11
Oppilas asettaa lopputyölleen tavoitteet.....	8
Aikataulu ja suunnitelma.....	9
Lopputyön aikataulu.....	10
Lopputyösuunnitelma.....	11
Viimeistely.....	12–16
Lopputyön raportointi.....	12
Lopputyön arviointi ja todistuksen kirjoittaminen.....	14
Todistuksen asettelu ja tulostaminen.....	15
Hyvä muistaa.....	16
Muistiinpanoja / omia ajatuksia.....	17

TAITEEN PERUSOPETUS LYHYESTI

MIKÄ ON TAITEEN PERUSOPETUS?

Taiteen perusopetus on valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan sidottua, tavoitteellisesti tasolta toiselle etenevää ja peruskoulun ulkopuolista taidekasvatusta. Suomalainen taiteen perusopetuksen järjestelmä on ainutlaatuinen ja antaa mahdollisuuden tulevaisuudessa tähdätä jopa ammattiin taiteen parissa. Koska taiteen perusopetus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää, koskee sitä myös erilaiset lait ja säädökset. Taiteen perusopetusta annetaan ympäri Suomea yhdeksällä eri taiteen alalla. **Taiteen perusopetuksesta käytetään usein lyhennystä TPO.**

MIKÄ ON LAAJA OPPIMÄÄRÄ?

Taiteen perusopetusta annetaan tällä hetkellä yleisen ja laajan oppimäärän mukaan. Laajan oppimäärän opinnot sisältävät 800 tuntia perusopintoja ja 500 tuntia syventäviä opintoja. Yhteensä laajan oppimäärän opintoihin kuuluu siis **1 300 tuntia** yhden taideaineen opintoja. Yleisen oppimäärän opinnot taas koostuvat 300 tunnista yhteisiä opintoja ja 200 tunnista teemaopintoja. Molempien oppimäärien tuntilaskelma alkaa oppilaalla noin seitsemän vuoden iässä. Varhaisiän opinnot eivät siis lukeudu tuntimääriin. Ennen lopputyöprosessin aloittamista tanssilinjan vastaavaopettaja tarkistaa mahdollisten lopputyötä aloittavien oppilaiden tunnit.

MIKÄ ON LOPPUTYÖ?

Laajan oppimäärän syventävien opintojen lopussa oppilas voi halutessaan toteuttaa lopputyön osana opintojaan. Oulun taidekoulussa tanssitaiteen oppilaalla on mahdollista tehdä tanssijan lopputyö tai koreografinen lopputyö. Molemmissa tapauksissa oppilaalle annetaan ohjaava opettaja, joka avustaa ja ohjaa oppilasta koko lopputyöprosessin ajan. Lopuksi ohjaava opettaja sekä tehtävään nimitetty toinen opettaja antavat oppilaalle yhdessä palautteen laajan oppimäärän opinnoista sekä tehdystä lopputyöstä ja -raportista.

Lisää tietoa taiteen perusopetuksesta löydät Oulun taidekoulun nettisivuilta tai alla olevasta linkistä

<https://www.ouka.fi/media/7677/download>

LOPPUTYÖPROSESSI

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lopputyöhön kuuluu useita erilaisia vaiheita. Kokonaisuutta eri vaiheineen kutsutaan lopputyöprosessiksi, joka kattaa kaikki vaiheet aina alun suunnittelusta loppuraporttiin. Lopputyöprosessin vaiheet tiivistetysti ovat:

1. Aloitusseminaari
2. Suunnitelman laatiminen
3. Tavoitteiden asettaminen
4. Aikataulun laatiminen
5. Suunnitelman ja aikataulun lähettäminen ohjaavalle opettajalle
6. Työskentely
7. Väliseminaari
8. Työskentely
9. Esittäminen/julkaiseminen
10. Loppuraportin viimeistely
11. Palaute ja arviointi

MISTÄ LOPPUTYÖSSÄ ON KYSE?

Taiteen perusopetuksen lopputyössä on kyse oppilaan osaamisen näytöstä. Lopputyö ei ole pakollinen. Laajan oppimäärän päättötodistuksen saa, kun 1 300 tuntia opintoja on tullut täyteen. Lopputyön tarkoituksena on konkretisoida oppilaan laajaa osaamista, jonka hän on kartuttanut monien vuosien ajalta. Ennen kuin oppilas voi lähteä tekemään lopputyötään, tanssilinjan vastaavaopettaja ja tarvittaessa Oulun taidekoulun rehtori tarkastelevat oppilaan tunnit tuntikirjausjärjestelmästä.

Lopputyö antaa oppilaalle mahdollisuuden harjoitella isomman projektin suunnittelemista, ohjaamista, toteuttamista ja reflektointia. Oli kyse sitten tanssijan lopputyöstä tai koreografisesta lopputyöstä, oppilas saa näkyväksi taitonsa ja pääsee harjoittelemaan ammattimaisen prosessin eri vaiheita.

Oppilaalle tarjotaan ammattimaista ohjausta opettajan toimesta. Opettajan tehtävänä on esimerkiksi ohjata oppilasta koreografisessa työskentelyssä, tanssiteknisissä asioissa, musikaalisuudessa ja jakaa oman osaamisensa pohjalta ohjausta taiteelliseen työhön. Oma opettaja ohjaa ja ohjeistaa lopputyöntekijää koko matkan ajan ja toimii myös palautteen antajana. Opettaja ei kuitenkaan huolehdi oppilaan puolesta lopputyöprosessin aikataulusta tai prosessin eri osista, vaan on nimenomaan oppilaan tukena ja apuna. Oppilaalla on mahdollista kysyä apua ohjaavalta opettajaltaan aina sitä tarvittaessa.

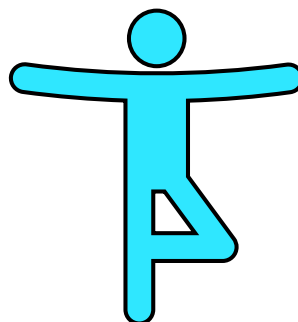
Tarkemmin opettajan ja oppilaan vastuualueista sivulla 7.

MISTÄ LOPPUTYÖ KOOSTUU?

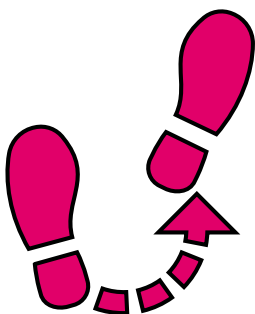
Tanssijan lopputyö

- Oppilas toimii tanssijana yhdessä tai useammassa teoksessa, riippuen teoksien pituudesta. Kokonaiskesto noin 5–10 minuuttia, riippuen teoksen luonteesta (soolo, ryhmäteos...).
- Oppilas voi toimia tanssijana muiden koreografisissa lopputöissä, viikkotuntiansa kevätesityksissä tai jossakin muussa produktiossa.
- Tanssijan työn voi toteuttaa Oulun taidekoulun esityksissä tai erikseen sovitusti jossakin muualla.
- Oulun taidekoulun tilat ovat oppilaan käytössä suunnitteluun ja harjoituksiin silloin, kuin niissä ei tapahdu opetusta.
- Ohjaava opettaja ohjaa lopputyöntekijää tanssillisissa ominaisuuksissa eteenpäin.
- Lopputyöntekijä harjoittelee koreografiassa vaadittuja taitoja ja eläytymistä.
- Lopuksi prosessi kuvataan loppuraportissa.

Koreografinen lopputyö

- Oppilas voi tehdä lopputyön yksin tai parin kanssa.
- Lopputyön pituus on noin 5–10 minuuttia, riippuen koreografian luonteesta ja koreografien määrästä (soolo, ryhmäteos...).
- Tanssija/tanssijat voivat olla Oulun taidekoulun oppilaita tai ulkopuoleisia (Huom! Ulkopuolisten ja alaikäisten oppilaiden kohdalla tulee olla yhteydessä tanssijoihin/huoltajiin etukäteen).
- Oulun taidekoulun tilat ovat oppilaan käytössä suunnitteluun ja harjoituksiin silloin, kuin niissä ei tapahdu opetusta.
- Puvustuksen suunnittelee lopputyöntekijä(t). Oulun taidekoulun pukuvarasto on lopputyöntekijöiden käytössä.
- Teoksessa voi käyttää useampaa kappaletta tai äänimaailmaa. Halutessaan musiikin miksaamiseen saa apua Oulun taidekoulun erikoisammattimieheltä.
- Valojen suunnittelu on osa oppilaan työtä ja ne toteutetaan yhdessä esitystilän valoteknikon kanssa.
- Lopullinen teos esitetään ensisijaisesti Oulun taidekoulun Nuoret Estradilla -esityksissä, jos ei toisin sovita.
- Lopuksi prosessi kuvataan loppuraportissa.

OHJAAVAN OPETTAJAN ROOLI

Jokaiselle lopputyötä aloittavalle oppilaalle annetaan **ohjaava opettaja**. Ohjaava opettaja on yleensä sellainen henkilö, joka on opettanut oppilasta useamman vuoden ajan. Oppilaat saavat alkuvaiheessa toivoa ohjaavaa opettajaa itselleen ja pyrkimys on, että ohjaava opettaja pysyy koko lopputyöprosessin ajan samana. Ohjaava opettaja on ikään kuin **mentori**, joka seuraa ja valvoo prosessin etenemistä, tarjoaa apua sitä pyydettyä ja toimii tukena oppilaalle.

Ohjaava opettaja voi olla sekä virkaopettaja että tuntiopettaja. Lopputyön ohjaamiseen on kuitenkin työsopimuksesta riippumatta **tietty resurssi**. Lopputyön ohjaamiseen voi käyttää **noin 10 opetustuntia** (1 t = 45 min). Lopputyöt ja oppilaat ovat kuitenkin yksilöllisiä eli ohjausmäärät voivat vaihdella. Suunnittelun ja harjoitusten lisäksi opettaja on mukana valmiin lopputyön valoharjoituksissa ja esityksissä.

Ohjaavan opettajan ei ole tarkoitus tehdä asioita oppilaan puolesta, vaan auttaa oppilasta. Joskus edistymisen vaatii suurempaa puskemista, kun taas jossakin tapauksessa kevyt tönäisy saa pyörän pyörimään. Opettajan kannattaa olla koko prosessin ajan perillä siitä, missä vaiheessa oppilas on menossa. **Huolehdihan siis, että olet saanut oppilaaltasi lopputyön suunnitelman ja aikataulun**. Näin pystyt helpommin seuraamaan oppilaan lopputyön edistymistä.

Lisää apua ja vinkkejä löydät esimerkiksi STOPP ry:n arviointihankkeen sivuilta. Voit rohkeasti konsultoida myös aikaisempina vuosina lopputyötä ohjanneita kollegoita ja esihenkilöitäsi.

Linkki STOPP ry:n arviointihankkeeseen:

(lisätään myöhemmin, kun hanke julkaistaan)

Opettajan vastuu

- Autat oppilasta alkuun suunnitelman ja aikataulun kanssa.
- Ilmoitat oppilaalle kaikki tärkeät päivämäärät.
- Huolehdit, että suunnitelma ja aikataulu on palautettu.
- Huolehdit, että mahdolliset alaikäiset tai Oulun taidekoulun ulkopuoliset osallistujat tietävät, mihin he ovat osallistumassa. Pyydä rehtorilta mahdollinen viesti/ohjelappu liittyen vakuutuksiin, jos mukana on ulkopuolisia henkilöitä.
- Luet oppilaan asettamat tavoitteet aika ajoin.
- Seuraat lopputyön etenemistä ja reflektoit matkalla oppilaan kanssa hänen tavoitteitaan.
- Seuraat 3–5 harjoitukset ja ohjaat niissä tarvittavan määrän.
- Autat tarvittaessa skenografian osa-alueissa (= asut, hiukset, meikit, lavasteet, valot).
- Olet mukana valoharjoituksessa, kenraalissa ja esityksissä.
- Kerrot oppilaalle, mitä käsiohjelmassa ja esittelyssä tulee kertoa.

Oppilaan vastuu

- Keksiä idea, ajatus tai teema omalle lopputyölleen.
- Osallistua aloitusseminaariin.
- Viimeistellä lopputyösuunnitelma ja aikataulu sekä palauttaa ne ohjaavalle opettajalle.
- Etsiä mahdolliset muut lopputyöhönsä tarvitsemat ihmiset (tässä opettaja voi myös auttaa).
- Valita ja editoida musiikit.
- Sopia ja aikatauluttaa harjoitukset.
- Harjoitella/harjoituttaa lopputyötä.
- Suunnitella teoksen skenografia (= asut, hiukset, meikit, lavasteet, valot).
- Saapua harjoituksiin ja esityksiin ajoissa.
- Palauttaa käsiohjelmatiedot, musiikit, esittelyteksti ja loppuraportti sovittuina ajankohtina.

LOPPUTYÖN SUUNNITTELU

Lopputyön alussa oppilas tekee itselleen **lopputyösuunnitelman**, **aikatauluttaa** lopputyöprosessin sekä asettaa itselleen **tavoitteita**. Näissä vaiheissa ohjaavan opettajan on hyvä olla mukana. Tällöin sekä opettaja että oppilas tietävät, mistä lopputyössä on kyse, mitkä ovat kummankin vastuualueet ja miten esimerkiksi hoidetaan viestintä opettajan ja oppilaan välillä. Tässä kohtaa on myös hyvä keskustella ja sopia oppilaan kanssa yhdessä päivämäärä, milloin ohjaava opettaja tulee ensimmäisen kerran mukaan harjoituksiin. Opettajan on hyvä kirjata sovitut aikataulut aina itselleen ylös esimerkiksi tämän oppaan viimeiselle sivulle.

OPPILAS ASETTAA LOPPUTYÖLLEEN TAVOITTEET

Lopputyöprosessin alussa jokainen lopputyöntekijä asettaa itselleen tavoitteet. Tavoitteet auttavat oppilasta pysymään aikataulussa, etenemään määrätietoisena kohti lopputulosta sekä refleктоimaan omaa edistymistä ja onnistumisia. Lopputyön arvioinnissa oppilaan itse itselleen asettamat tavoitteet toimivat tärkeänä osana. Arvioijat pohjaavat lopullisen arvioinnin tavoitteisiin. Lopputyölle tulee asettaa muutama päätavoite ja pari välitavoitetta.

Tavoitteita asetetaan loppuun sekä prosessin keskelle. Lopputyön tavoitteita asettaessa oppilaan kannattaa pohtia, mitä hän lopputyöltään haluaa. Mitä hän haluaa sen aikana saavuttaa? Mitä hän toivoisi sen antavan lisää omaa osaamiseen? Opettaja saa auttaa oppilasta ja keskustella oppilaan kanssa hänen tavoitteistaan.

Päätavoitteita kannattaa olla noin 2–5 kappaletta. Tavoitteita asettaessa oppilasta kannattaa huomauttaa siitä, että niiden on hyvä olla mahdollisimman realistisia. Tavoitteissa on syytä ottaa huomioon muutkin elämän osa-alueet (esim. koulu, työt yms.). Haaveilu on toki sallittua ja kaikkiin tavoitteisiin ei tarvitse päästä sataprosenttisesti.

Välitavoitteita kannattaa asettaa yhdessä lopputyön aikataulun kanssa (kts. sivu 10), 1–2 per kerta ja niitä on hyvä asettaa 2–3 kohtaan aikataulua. Mahdollisia välitavoitteita voivat olla esimerkiksi; musiikin lopullinen versio on valmiina, puolet liikemateriaalista on valmiina, olen sisäistänyt koreografian liikemateriaalin tai pääsen syventymään teoksen eläytymiseen.

AVUKSI OPPILAAN TAVOITTEIDEN ASETTAMISEEN:

- Mikä sinua kiinnostaa, innostaa?
- Mitä haluat tehdä? (koreografian, soolon, tanssijan työtä...)
- Mitä haluan oppia? (uuden taidon, tekniikoiden yhdistämistä, koreografian tekemistä...)
- Toteutustapa (video, näyttämöteos, taideteos, performanssi...)
- Kerro ajatuksistasi ja keskustele ohjaajan kanssa
- Työtäsi helpottaa, jos pystyt asettamaan tavoitteet heti aluksi. Ajatuksilla on myös lupa muuttua prosessin myötä

AIKATAULU JA SUUNNITELMA

Lopputyön aikataulupohja löytyy myös oppilaan oppaasta. Aikataulua voi aloittaa täyttämään yhdessä oppilaan kanssa. Tärkeintä on hoksauttaa oppilasta siitä, että harjoituksia sovitaan kerralla useampi. Toisinaan harjoitukset voidaan sopia suoraan jopa esityksiin asti. Harjoituksia voidaan sopia ensin ”liikaa” ja tarvittaessa perua, jos kokonaisuus onkin aikaisemmin valmis. Erityisesti koreografista lopputyötä tehdessä on hyvä ottaa huomioon, että monen tanssijan saaminen samaan tilaan samaan aikaan on usein hankalaa ja vaatii suunnittelua.

Jos kaikki aikataulun päivämäärät eivät ole tiedossa heti alussa, muistathan ilmoittaa ne oppilaalle heti kun mahdollista. Huolehdiathan myös, että oppilas tietää, kenelle hän palauttaa käsiohjelmatiedot, esittelytekstin sekä mahdolliset musiikit. Jos näitä ei palauteta ohjaavalle opettajalle, niin tarkistathan muutaman päivää ennen, että oppilas muistaa tehdä palautukset. Tiedottamisen tulee olla selkeää ja oppilaalta on hyvä varmistaa, että hän on sisäistänyt ohjeesi ja mahdolliset aikataulut.

Kun tiedät, kuka toinen arvioija on, anna myös hänen sähköpostiosoitteensa oppilaalle. Oppilaan tulee itse palauttaa loppuraportti molemmille arvioijille. Loppuraportin palautuspäivän määrittelee jokainen lopputyön ohjaaja erikseen. Hyvä kaava on kuitenkin esimerkiksi:

- Esitysten jälkeen oppilaalla on kaksi viikkoa aikaa viimeistellä loppuraporttinsa.
- Arvioijilla on viikko aikaa lukea/katsoa/kuunnella oppilaan loppuraportti.
- Samalla viikolla ohjaava opettaja kirjoittaa alustavan arvioinnin oppilaan syventävistä opinnoista.
- Arvioijat kokoontuvat keskustelemaan ja kirjoittamaan lopputyön arvioinnin ja todistuksen. Samalla he ehdottavat muutamaa aikaa oppilaalle suullista arviointia varten.
- Ennen suullista palautetta ja keskustelua oppilaan kanssa, ohjaava opettaja tulostaa ja allekirjoituttaa todistuksen ja liiteosan.

LOPPUTYÖN AIKATAULU

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän lopputyössä on tärkeää tehdä aikataulusuunnitelma. Sen avulla pystyt rakentamaan lopputyötäsi rauhassa, pysyt sovitussa aikataulussa ja olet tarpeeksi ajoissa valmis. Se myös auttaa sinua, ja mahdollisia muita lopputyöhön liittyviä henkilöitä, hahmottamaan kokonaisuuden, ensimmäisistä harjoituksista lopulliseen työhön.

Merkitse alla oleviin kohtiin ohjaavalta opettajaltasi saamasi päivämäärät ja muut tiedot.

	Päivämäärä:
Aloitusseminaari:	
Väliseminaari:	
Toivoisin, että teokseni liikemateriaali olisi kasassa:	
Esitykset:	
Viikkoja väliseminaariin:	
Viikkoja esitykseen:	
Musiikin viimeinen lähetys: Palautuspaikka:	
Käsiohjelmatietojen lähetys: Palautuspaikka:	
Oman teoksen lyhyt esittelyteksti: Palautuspaikka:	
Harjoitukset (päivämäärä / aika / paikka):	
Loppuraportti valmiina: Palautuspaikka:	

Harjoituksia kannattaa sopia useammat kerralla. Riittävä harjoitusmäärä koreografisessa lopputyössä on noin 10–15 kertaa (90 min). Jos sinulla on useampi tanssija, ota huomioon mahdolliset sairastapaukset ja muut päällekkäisyydet.

LOPPUTYÖSUUNNITELMA

Myös tätä sivua voit halutessasi täydentää, kun olet keskustellut ohjattavan oppilaas kanssa.

1. Tanssijan lopputyö vai koreografinen lopputyö? (alleviivaa)
2. Lyhyt kuvaus lopputyöstä (alkuidea, joka saa muovautua matkan varrella):

3. Katso edellisen sivun aikataulu kuntoon.
4. Välitavoitteet (voit lisätä välitavoitteita tarvittaessa):
  - a) tavoitteet: _____ pvm:
  - b) tavoitteet: _____ pvm:
  - c) tavoitteet: _____ pvm:

5. Työn toteutuspaikka:

6. Lopputyön tavoitteet:

Lopputyösuunnitelma-pohja löytyy myös oppilaan oppaasta.

Oppilaan tulee palauttaa täytetty lomake ja aikataulu ohjaavalle opettajalleen sähköpostiin ennen ensimmäisiä harjoituksia.

Tämä on tärkeää, sillä nämä auttavat opettajaa ohjaamaan lopputyöntekijää. Tavoitteiden ja teeman avulla opettaja ja oppilas ovat samalla kartalla lopputyön suhteen. Aikataulun avulla opettaja pystyy seuraavamaan oppilaan etenemistä koko prosessin ajan.

7. Tyyli, tekniikka, asia tai ilmiö, jota lopputyön kautta tutkitaan, tarkastellaan ja kokeillaan:

Suunnitelma ja aikataulu palautettuna ohjaavalle opettajalle (pvm):

VIIMEISTELY

Kun lopputyö on esitetty/julkaista, alkavat viimeiset vaiheet. Tässä kohtaa ohjaavan opettajan tehtävänä on huolehtia, että oppilas palauttaa loppuraportin sovitussa aikataulussa. Tässä auttaa usein **opettajan asettama palautuspäivämäärä**, josta ei kannata joustaa liian helposti. Lopuksi on luvassa arviointien kirjoittaminen, todistuksen tekeminen ja suullisen palautteen anto.

LOPPUTYÖN RAPORTOINTI

Lopputyöprosessin viimeinen vaihe on lopputyön raportointi. Oppilasta on tärkeää muistuttaa siitä, että loppuraporttia varten materiaalia tulee kerätä koko prosessin ajalta. Lopputyön raportointitapa on vapaa, ja raportoinnin voi toteuttaa esimerkiksi portfoliona, videoblogina tai päiväkirjamaisena jäsentelyinä. Oppilas voi kerätä matkan aikana ajatuksiaan monella eri tavalla; päiväkirja, lyhyt nauhoitettu jutustelu omaan puhelimeen tai pieni video, jossa hän kertoo omista ajatuksistaan. Lopputyön raportissa tulee kuitenkin esiintyä tietyt asiat ja se tulee olla helposti luettavissa/kuunneltavissa/katsottavissa.

Apukysymyksiä loppuraportin tueksi

1. Miksi päädyit tekemään nimenomaan tanssijan/koreografisen lopputyön?
2. Mitkä olivat työsi lähtökohdat?
3. Mitä haluat työlläsi/taiteellasi kertoa tai viestiä katsojalle?
4. Mikä oli lopputyösi kantava teema?
5. Käytitkö lopputyössäsi apuna jotakin muuta taidetta tai lähteitä?
6. Mitä teit toisin kuin olit suunnitellut? Miksi?
7. Miillaiseksi koit työskentelyprosessin? Miksi?
8. Tuliko lopputyöprosessin aikana vastaan joitakin haasteita? Miten ratkaisit ne?
9. Mikä oli lopputyön tekemisessä helpointa? Mikä vaikeinta?
10. Miltä lopputyön tekeminen tuntui?
11. Tekisitkö jotain toisin, jos saisit aloittaa nyt alusta?
12. Miten valmis lopputyö vastaa asettamiisi tavoitteisiin?
13. Mitä uutta opit lopputyöprosessin aikana?
14. Mitä muuta haluaisit kertoa lopputyöstäsi tai sen tekemisestä?

Loppuraportti toimitetaan sovittuun päivämäärään mennessä ohjaavan opettajan sekä toisen arvioijan sähköpostiin. Jos kyseessä on kirjallinen työ, se palautetaan PDF-muodossa sähköpostin liitteenä. Muussa toteutustavassa oppilaan tulee huolehtia, että arvioijat saavat raportin auki.

Loppuraportti on usein hämmentävin osuus lopputyössä, sillä oppilas saattaa tehdä ensimmäistä kertaa näin laajaa taiteellista kokonaisuutta. Taiteellinen kokonaisuus itsessään on voinut olla oppilaille selkeää, mutta monesti loppuraporttiin liittyvät seikat voivat tuntua epävarmoilta. **Ohjaava opettaja voi tarkastella loppuraporttia jo sen tekovaiheessa.** Oppilaan ei siis tarvitse palauttaa suoraan valmista raporttia, vaan myös tässä osuudessa hän saa pyytää apua ja ohjausta. Esimerkkinä voi myös käyttää aikaisempien vuosien loppuraportteja, jos niihin on pyydetty lupa tekijältä. Ohjaavan opettajan kannattaa kannustaa oppilasta valitsemaan loppuraportin toteutusmuodoksi itselleen sopiva tapa. Silloin loppuraportin tekeminen sujuu jouhevasti, eikä jää roikkumaan taiteellisen osion ollessa ohi.

Mikäli oppilas valitsee toteutusmuodoksi portfolion tai muun kirjallisen version, alla on esimerkki mahdollisesta sisällysluettelosta:

Esimerkki lopputyöraportin sisällysluettelosta

1. Lopputyöntekijästä
2. Lopputyön toteutustapa ja lähtökohdat
  - a) Kysymykset 1–5
3. Lopputyöprosessin kohokohtia (onnistumisia ja haasteita)
  - b) Kysymykset 6–11
4. Asettamani tavoitteet ja niiden toteutuminen
  - c) Kysymykset 12–13
5. Valmis lopputyö
  - d) Kysymys 14

LOPPUTYÖN ARVIOINTI JA TODISTUKSEN KIRJOITTAMINEN

Kun oppilaan lopputyö on esitetty tai julkaistu ja hän on palauttanut lopputyön raportin ohjaavalla opettajalle sekä toiselle arvioijalle, alkaa kokonaisuuden arviointi.

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän todistus pitää sisällään virallisen todistuksen sekä erillisen liiteosan. Todistukseen kirjataan oppilaan suorittamat opinnot sekä opintojen suorittamispaikat ja -vuodet. Sen jälkeen oppilaan oma opettaja tekee arvioinnin oppilaan syventävistä opinnoista. Todistuksen kirjoittaminen sisältyy tuntiopettajan työhön. Syventäviä opintoja arvioidessa keskitytään oppilaan vahvuuksiin ja osaamiseen. Oma opettaja pohtii syventävien opintojen arviointia jo ennen yhteistä keskustelua toisen arvioijan kanssa ja tuo ajatuksiaan syventävistä opinnoista tähän keskusteluun. Lopuksi todistukseen kirjataan tiivistys oppilaan tekemän lopputyön vahvuuksista ja onnistumisista. Apuna arviointiin voi käyttää opetussuunnitelmaa eli OPS:a sekä lausepankkia. Todistus on virallinen asiakirja, eli sen kirjoittamisessa tulee ottaa huomioon oikeinkirjoitus ja muotoseikat.

Lopputyön arviointi, eli todistuksen liiteosa, kirjoitetaan yhdessä toisen arvioijan kanssa. Lopputyön arvioinnista saa erillisen korvauksen. Lopputyön arviointiin ja kirjaamiseen on mahdollista käyttää maksimissaan 2,5 tuntia per lopputyö. Ennen arviointikeskustelua arvioijien tulee olla lukeut oppilaan loppuraportti. Sen lukemiseen on käytettävissä maksimissaan 30 minuuttia laskutettavaa aikaa. Arviointia peilataan oppilaan itse asettamiin tavoitteisiin. Ohjaava opettaja tuo keskusteluun näkemyksiään koko prosessin ajalta ja toinen arvioija katsoo valmista kokonaisuutta. Lopputyön arvioinnissa tarkastellaan laajemmin neljää erilaista osa-alueita, jotka tulevat virallisesta opetussuunnitelmasta. Arvioitavia osa-alueita ovat: hyvinvointi ja kehollisuus, taito ja taide, vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen sekä esiintyminen. Arvioinnin apuna toimii OPS sekä todistusta varten laadittu lausepankki. OPS:ta ja lausepankista arvioijat voivat ottaa apua ja inspiraatiota. Myös liiteosassa arviointi tulee kirjoittaa kokonaisiin lausein, ja huomiota tulee kiinnittää oikeinkirjoitukseen ja muotoseikkoihin.

Kun todistus on valmis, se tulostetaan ja allekirjoitetaan. Todistuksen allekirjoittaa Oulun taidekoulun rehtori ja liiteosan allekirjoittavat arvioijat. Todistus annetaan oppilaalle suullisen palautteen yhteydessä. Oppilas saa siis todistuksen ja kirjallisen arvioinnin lisäksi suullisen palautteen molemmilta arvioijilta. Tässä oppilaalla on vielä mahdollisuus kysyä todistuksesta ja arvioinnistaan opettajilta. Keskustelussa tuodaan esiin lopputyön vahvuuksia ja onnistumisia. Oppilaalle voidaan antaa joitakin kehittämisen kohteita, jos niistä on merkittävää hyötyä tulevaisuudessa. Arvioijat voivat vapaasti esittää kysymyksiä, joita mahdollisesti jäivät pohtimaan arviointia tehdessään. Palautehetkestä olisi hyvä yrittää luoda vuorovaikutteinen. Voit halutessasi esittää oppilaalle myös ennakkoon kysymyksiä. Palautekeskusteluun on käytössä 30 minuuttia laskutettavaa aikaa.

TODISTUKSEN ASETTELU JA TULOSTAMINEN

Todistus voidaan kirjoittaa ensin erilliseen tekstitiedostoon, mutta lopuksi arvioinnit tulee siirtää viralliseen todistus pohjaan. Todistus pohjassa on valmiina tiedot muutoseikoista (esim. fonttikoot ja rivivälitys). Näitä voidaan tarvittaessa muuttaa, jos arviointi ei mahdu sille varattuun tilaan. Todistus pohjassa on ala- ja ylätunnisteissa pakollisia tietoja, jotka määräytyvät opetushallituksen virallisten tietojen pohjalta. Lisäksi todistuksen taustalla on Oulun taidekoulun vesileima. **Todistus tulostetaan paksummalle 120 mg paperille ja tulostuksen tulee olla värillinen.**

Ensimmäinen sivu on virallinen todistus, jossa näkyy oppilaan nimi, henkilötunnus, suoritettavat opinnot sekä niiden suorittamispaikat ja -vuodet. Lopputyön suorittamispäiväksi merkitään se päivä, kun lopputyö on esitetty/julkaistu ensimmäisen kerran valmiina. Tämän jälkeen uuden otsikon alle laitetaan 5–7 lauseen arviointi oppilaan syventävistä opinnoista, minkä jälkeen jätetään yksi rivi tyhjäksi ja kirjataan 3–5 lauseen arvioinnin tiivistys oppilaan lopputyöstä. Sivun alareunaan tulee päivämäärä, jona todistus annetaan ja rehtorin nimenselvennys sekä tila allekirjoitukselle. **Tämä sivu tulostetaan omakseen. Sen takapuolelle ei saa tulostaa mitään, vaan sen tulee olla valkoinen.**

Liiteosan jokaisen otsikon alle kirjataan noin 5–10 lauseen arviointi lopputyöstä. Otsikot ovat isoilla kirjaimilla ja oransseja, leipäteksti aina mustalla. Muista muuttaa liiteosan yläreunaan oppilaan nimi. Lopuksi tarkista, että jokaisen otsikon ja leipätekstin välissä on samankokoinen tila. Otsikoiden alle kirjoitettu leipäteksti tulee olla kokonaan samalla sivulla kuin otsikko. Liiteosa saa venyä tarvittaessa useammalle sivulle. Liiteosan loppuun merkitään todistuksen antopäivä, arvioijien nimenselvennykset ja jätetään tilaa allekirjoituksille. **Liiteosan sivut tulostetaan jokainen omalle paperilleen ja paperin takaosa jätetään valkoiseksi.**

Lopuksi todistukseen ja liiteosaan laitetaan allekirjoitukset. Todistuksen kaikki osat laitetaan yhteen paperiliittimellä ja se laitetaan muovitaskuun (ja kirjekuoreen). Todistuksesta liitteineen annetaan yksi kappale oppilaalle ja samanlainen kappale allekirjoituksineen jätetään Oulun taidekoulun arkistokappaleeksi. Lisäksi kyseisen vuoden Teams-kansioon ladataan valmis versio oppilaan nimellä. **Digitaalisesta versiosta tulee kuitenkin poistaa oppilaan henkilötunnus ennen sen lataamista Teamsiin.**

HYVÄ MUISTAA

**Toimit oppilaan
apuna, sinä et
tee lopputyötä**

**Sinulla ei tarvitse
olla aina valmiita
vastauksia**

**Saat kysyä
apua
kollegoilta ja
esihenkilöiltä**

**Keskustele
rohkeasti
ajatuksistasi
oppilaan kanssa**

**Palaa tähän
oppaaseen aina
kun sinulla herää
kysymyksiä**

**Seuraa oppilaan
matkaa
lopputyön
kanssa
viikoittain**

MUISTIINPANOJA / OMIA AJATUKSIA

